

2017

VUOSIKERTOMUS

Vuosi 2017 CASE

ROCKTALO JALLUKKA

Helsingin Jätkäsaarella sijaitseva Jallukka on esimerkki Y-Säätiö-konserniin kuuluvan M2-Kotien kehittämästä uudesta edullisen, yhteisöllisen ja ekologisen vuokra-asumisen konseptistä. Kuntarahoitus on rahoittanut M2-Kotien osuuden rakennuksesta. Kolmannes talon asunnoista on Elävän Musiikin Säätiön Elmun omistuksessa ja varattu musiikkialan ammattilaisille.

Sisältö

- 4 Kuntarahoitus lyhyesti
- 5 Vuoden 2017 päätapahtumat
- 6 Vuoden 2017 avainluvut
- 7 Toimitusjohtajan katsaus
- 9 Laaja yhteiskunnallinen vaikutus
- 12 Liiketoiminta
  - 13 Rahoitus
  - 17 Varainhankinta
  - 21 Likviditeetinhallinta ja treasury
- 23 Organisaatio
  - 24 Henkilöstö
  - 26 Hallinto
  - 27 Hallitus
  - 29 Johtoryhmä
- 30 Vastuullisuus Kuntarahoituksessa
- 32 Verojalanjälki
- 34 Tilinpäätös 1.1.–31.12.2017

Vastuullisen
huomisen
tekijä.

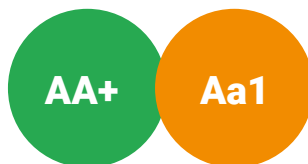
Kuntarahoitus lyhyesti

Kuntarahoituksen missiona on rakentaa vastuullisesti parempaa tulevaisuutta yhdessä asiakkaan kanssa.

Uuden pitkäaikaisen varainhankinnan määrä vuonna 2017

9,6
miljardia €

Luottoluokitus

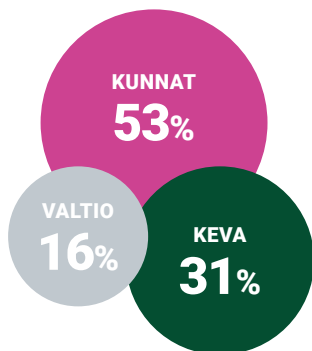

AA+ / Standard & Poor's
Aa1 / Moody's

Lainasalkun koko

21,2
miljardia €

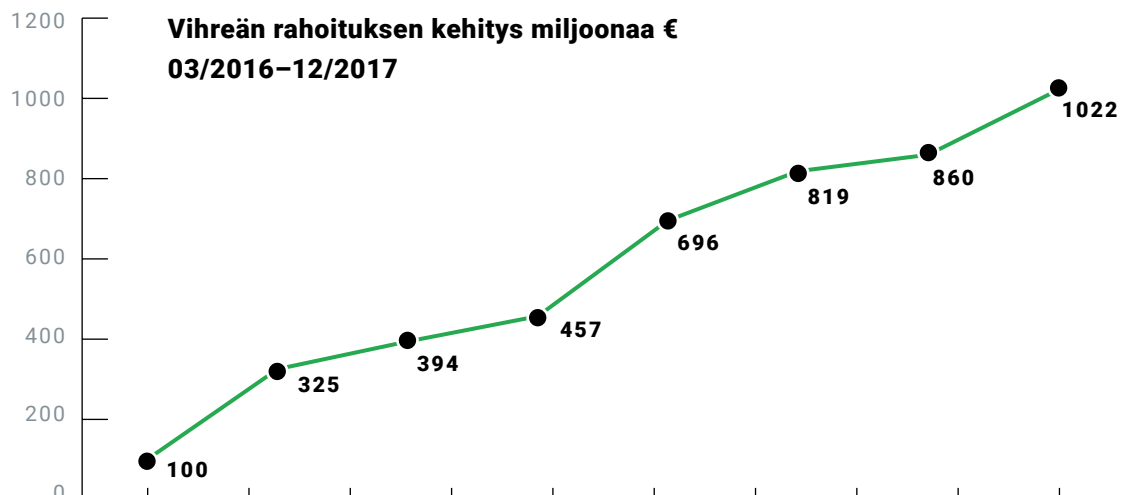
Omistus

Tyytyväiset asiakkaat

Millainen on mielikuvasi Kuntarahoituksesta muihin alan toimijoihin verrattuna?

Vuosi 2017

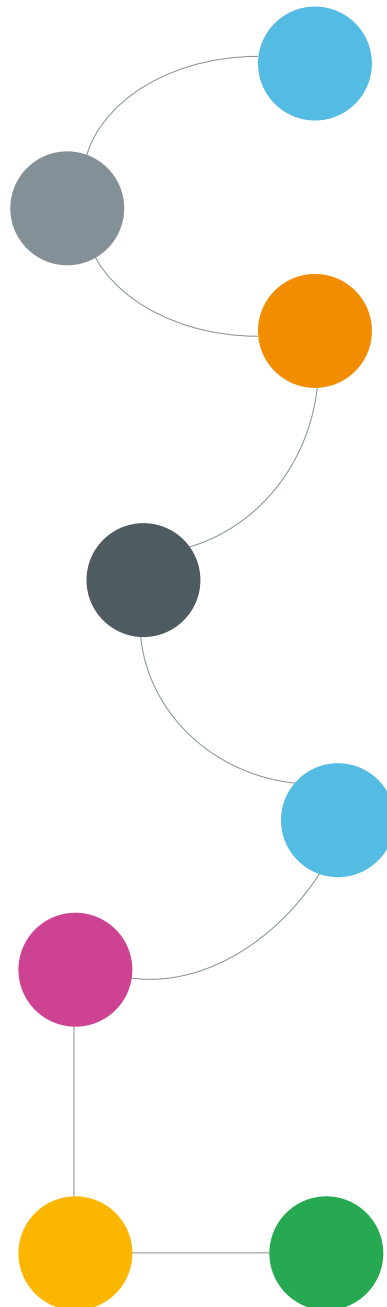
Vuoden 2017 päätapahtumat

- Kuntarahoituksen uuden luotonannon määrä oli 2 439 miljoonaa euroa, mikä 16,6 prosenttia vähemmän kuin edellisellä vuonna. Rahoituskilpailu kiristyi vuoden 2017 aikana.

- Kuntarahoituksen vihreän rahoituksen hankeportfolio kasvoi yli miljardiin euroon. Vihreä rahoitus on otettu asiakaskentässä odotettuaikin positiivisemmin vastaan.

- Kuntarahoitus päivitti strategiaansa ulottumaan vuoteen 2022 asti. Strategian ytimessä on tiivis kumppanuus asiakkaan kanssa rahoituksen koko elinkaaren aikana, investoinnin suunnittelusta lainan lopulliseen poismaksuun.

- Kuntarahoitus on lisännyt merkittävästi panostuksiaan liiketoiminnan ja sähköisen asiointin kehittämiseen. Kuntarahoituksen henkilöstö kasvoi vuoden aikana 106 työntekijästä 134 työntekijään. Historiallinen henkilöstökasvu suuntautui ennen kaikkea kehittämiseen, riskienhallintaan ja raportointiin.

- Kuntarahoituksen rahoituksen kysyntä kasvoi hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvu johtui erityisesti sosiaalisen asuntotuotannon vahvasta kasvusta.

- Kuntarahoituksen historian mittavin järjestelmäuudistus saatiin päätökseen vuonna 2017. Hankkeessa on usean vuoden ajan integroitu keskeisiä järjestelmiä ja automatisoitu varainhankintaan liittyviä prosesseja. Projektin myötä Kuntarahoituksen toiminta läpi organisaation on tehostunut merkittävästi.

- Kuntarahoituksen oman varainhankinnan toinen vihreä joukkovelkakirjalaina eli vihreä bondi laskettiin liikkeeseen syyskuussa 2017. Bondi ylimerkittiin tunnissa kuusinkertaisesti, mikä teki siitä Kuntarahoituksen historian kysytyimmän viitelainan.

- Kuntarahoitus julkaisi yhdessä muiden pohjoismaisten julkisen sektorin liikkeeseenlaskijoiden kanssa suosituksen vihreiden bondien vaikutusraportoinnin periaatteista. Markkinoilla on kaivattu yhteistä mallia vaikuttavuuden arvioimiseen.

- Kuntarahoituksen toimitusjohtaja Pekka Averio erosi elokuussa yhtiön palveluksesta. Väliaikaiseksi toimitusjohtajaksi nimitettiin varatoimitusjohtaja Esa Kallio.

Esa Kallio nimitettiin Kuntarahoituksen toimitusjohtajaksi 28.2.2018.

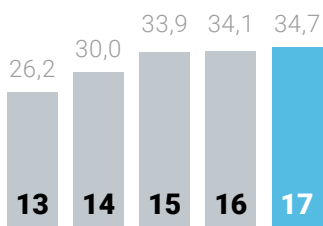
Vuosi 2017

Vuoden 2017 avainluvut

AVAINLUVUT (KONSERNI):

	2017	2016	Muutos %
Korkokate (milj. euroa)	228,5	206,1	11 %
Liikevoitto (milj. euroa)	198,4	174,2	14 %
Lainakanta (milj. euroa)	21 219	20 910	1 %
Varainhankinnan kanta (milj. euroa)	30 153	28 662	5 %
Taseen loppusumma (milj. euroa)	34 738	34 052	2 %
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51 %	66,89 %	13 %
Omat varat yhteensä (milj. euroa)	1 293	1 124	15 %
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	3,84	3,54	8 %

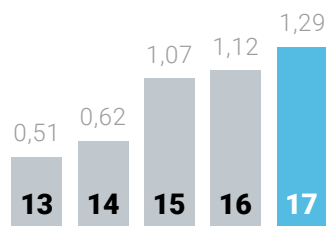
Taseen kehitys 2013–2017

34,7

miljardia €

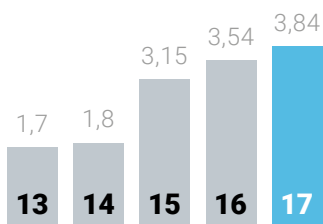
Omat varat 2013–2017

1,29

miljardia €

Vähimmäisomavaraisuusaste 2013–2017

3,84%

Vuosi 2017

Toimitusjohtajan katsaus

Vuosi 2017 oli monessa mielessä hyvä vuosi Kuntarahoitukselle ja sen asiakaskunnalle. Suomen talous oli reippaassa kasvussa: kunnat saivat odotettua enemmän verotuloja ja niiden kassatilanne osoittautui ennakoitua vahvemmaksi.

Kuntarahoituksen toiminnassa vahva kuntatalous näkyi rahoituksen kysynnän maltillisena kasvuna, vaikka sosiaalisen asuntotuotannon rahoituskysyntä kasvoi selvästi rakennusalan yleisen kasvun mukana. Vuonna 2016 lanseerattu vihreä rahoitus on osoittautunut erittäin suosituksi ja vihreiden hankkeiden rahoitussalkun koko nousi yli miljardin euron.

Kotimainen rahoituskilpailu kiristyi, mutta Kuntarahoitus on edelleen kuntasektorin ja sosiaalisen asuntotuotannon selvästi suurin rahoittaja.

Kansainvälisillä pääomamarkkinoilla oli vuonna 2017 paljon likviditeettiä ja Kuntarahoitus onnistui varainhankinnassaan hyvin. Tähän vaikutti merkittävästi strategisten viitelainatransaktioiden onnistuminen.

**Monien muutosten
keskellä haluamme
varmistaa toimintamme
kestävyyden ja
vastuullisuuden.**

Vuosi 2017

Olemme vuoden aikana rekrytoineet ennätysellisen paljon uusia työntekijöitä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin ja asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin. Kasvu kohdistuu erityisesti yhtiön kehitystoimintoihin, joiden tavoitteena on tarjota asiakkaille uusia rahoitusratkaisuja ja sähköisiä palveluita sekä kehittää yhtiön sisäisiä järjestelmiä ja prosesseja. Tällä haluamme vahvistaa organisaatiomme kykyä muuttua ketterästi.

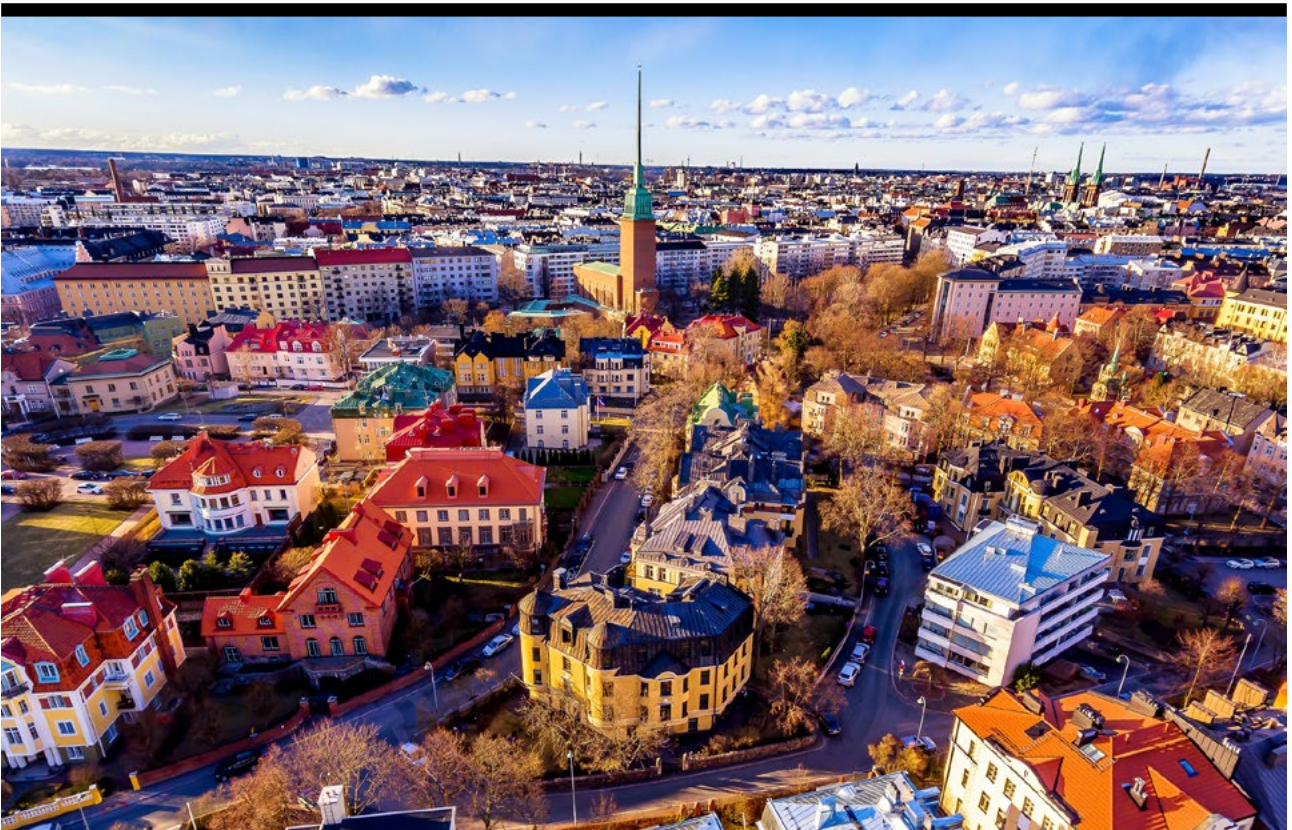
Vastuullisuus on aina ollut Kuntarahoituksen toiminnan ytimessä. Organisaation kasvaessa nopeasti ja monien ulkoisten muutosten keskellä olemme halunneet varmistaa toimintamme kestävyuden, ja siksi panostamme myös vastuullisen toimintatavan varmistamiseen kautta organisaation. Vuonna 2017 määrittelimme yhtiömme ensimmäisen vastuullisuusstrategian.

Kansainvälisillä markkinoilla on paljon epävarmuustekijöitä, mutta yleisesti markkinoiden odotetaan pysyvän vakaina myös vuonna 2018. Kansainvälisillä pääomamarkkinoilla isoimmat kysymysmerkit liittyvät avoimena olevien suurten poliittisten kysymysten lisäksi keskuspankkien osto-ohjelmien hallittujen pienentämisen aikatauluihin ja vaikutuksiin.

Suomen talouskasvun uskotaan melko yleisesti jatkuvan hyvänä vuonna 2018. Se saattaa merkitä sitä, että rahoituksen kysyntä pysyy maltillisena. Toisaalta toimintaympäristön ennakoitavuus on vaikeutunut viime vuosina: on myös mahdollista, että vahvan talouden kaudella kunnat rohkaistuvat tekemään lisää kasvuinvestointeja.

Esa Kallio

toimitusjohtaja
Kuntarahoitus Oyj

Vuosi 2017

Laaja yhteiskunnallinen vaikutus

Kuntarahoitus on Suomen ainoa rahoituslaitos, joka on keskittynyt rahoittamaan kuntasektoria ja yleishyödyllistä asuntotuotantoa. Kuntarahoituksen varainhankinnan takaa Kuntien takauskeskus, jonka jäseniä ovat kaikki Manner-Suomen kunnat.

Kuntarahoituksen omistajia ovat kunnat, Keva ja Suomen valtio. Omistajapohjansa ansiosta Kuntarahoituksen tehtävänä ei ole maksimoida voittoa, vaan olla asiakaskuntansa paras rahoituksen asiantuntija muuttuvassa maailmassa.

Kuntarahoitus on omissa asiakassegmenteissään ylivoimainen markkinajohtaja. Käytännössä yhtiön rahoituksen vaikutukset näkyvät jokaisen Suomessa asuvan elämässä, muun muassa päiväkotina, kouluina, terveyskeskuksina, sairaaloina, liikuntatiloina, kunnallisena infrastruktuurina sekä vuokra- ja erityisryhmien asuntoina.

Kunta- ja asuntosektoriin erikoistuneena rahoittajana Kuntarahoitus tuntee oman asiakaskuntansa erikoispiirteet, toimintaympäristön ja tarpeet. Yhtiön rahoitustoiminnan tavoitteena on auttaa asiakkaita kokonaisvaltaisesti kaikissa rahoitukseen ja talouden kokonaiskuvaan liittyvissä tarpeissa, aina investoinnin suunnittelusta ja vaihtoehtojen kartoittamisesta alkaen ja rahoituksen koko elinkaaren aikana.

Kuntarahoitus tukee suomalaisia yliopistoja ja korkeakouluja lahjoituksin ja jakaa niiden kanssa osaamistaan erityisesti kuntasektorin talouteen ja rahoitukseen liittyen. Vuonna 2017 Kuntarahoitus käynnisti hankkeen, jonka tarkoituksena on yhdessä Hanken Svenska handelshögskolanin selvittää yhtiön toiminnan vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan ja jokaisen Suomessa asuvan elämään.

Vuosi 2017

PARHAAT RATKAISUT SYNTYVÄT YHDESSÄ

Kuntarahoituksen asiakasstrategia perustuu asiakkaan kanssa tehtävään tiiviiseen yhteistyöhön. Asiakastyytyväisyyden pitäminen erittäin korkealla tasolla on koko yhtiön toimintaa ohjaava tavoite.

Yhtiö jakaa osaamistaan asiakkaille ja muille sidosryhmille ja kehittää asiakaskunnan tarpeisiin pohjautuvia tuotteita ja palveluita. Kuntarahoituksen tytäryhtiö Inspira keskittyy neuvonantopalveluihin, joita tarvitaan muun muassa vaativissa julkisen sektorin rahoitus- ja omistusjärjestelyissä.

Kuntarahoituksen rooli yhteiskunnallisena rahoittajana perustuu kumppanuuteen asiakkaiden kanssa. Laajan yhteiskunnallisen vaikuttavuutensa takia Kuntarahoitus rakentaa määrätietoisesti kumppanuuksia ja

yhteistyötä myös muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Tällaisia ovat muun muassa Kuntaliitto, Keva, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA, ympäristöministeriö, Valtiokonttori, Suomen ympäristökeskus SYKE, yliopistot ja korkeakoulut, liikepankit sekä monet muut toimijat.

Vuonna 2017 Kuntarahoitus määritteli yhtiön ensimmäisen vastuullisuusstrategian. Tällä halutaan varmistaa vastuullisuus kaikissa yhtiön omista sekä myös yhteistyökumppanien toiminnoissa.

Kuntarahoituksen tehtävänä on varmistaa, että sen asiakkaat pystyvät tekemään tarvitsemansa investoinnit. Yhtiö kantaa kuitenkin vastuunsa myös siitä, että asiakkaat tekevät kokonaistaloudellisesti kestäviä rahoituspäätöksiä.

Rakennamme vastuullisesti parempaa tulevaisuutta yhdessä asiakkaan kanssa.

Asiakkaille paras rahoituksen asiantuntija muuttuvassa maailmassa.

- Asiakas on ykkönen
- Luotettavuus
- Kumppanuus
- Luovuus ja uusiutumiskyky
- Yhteisen tekemisen meininki

- Tyytyväinen asiakas
- Vastuullisuus
- Riskienhallinta
- Tehokkuus
- Osaava ja motivoitunut henkilökunta
- Yhteisen varainhankintajärjestelmän luottokelpoisuus

Vuosi 2017 CASE

SODANKYLÄN HYVINVOINTIKESKUS

Sodankylään vuonna 2019 valmistuva hyvinvointikeskus kokoaa maakunnan sosiaali- ja terveyspalvelut ja ison osa kunnan asiointipalveluista joustavaksi palveluketjuksi ja yhdelle luukulle. Sodankylä päätyi toteuttamaan keskuksen rakentamisen elinkaarihankkeena Kuntarahoituksen tytäryhtiön Inspiran selvityksen perusteella. Hanke rahoitetaan Kuntarahoituksen kiinteistöleasingilla.

Vuosi 2017

Liiketoiminta

Kuntarahoituksen mahdollistamat hankkeet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä ja tähtäävät suomalaisten hyvinvoinnin lisäämiseen.

Liiketoiminta / Rahoitus

Rahoitus

VASTUULLISESTI

Vastuulliset tuotteet ja palvelut

Kuntarahoituksen rahoittamilla kohteilla on laaja vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan. Myönnetty rahoitus on pääasiallisesti pitkäaikaista ja pisimmät laina-ajat voivat olla jopa 40 vuoden mittaisia.

Sosiaalinen vastuu korostuu Kuntarahoituksen toiminnassa, koska rahoitetut kohteet tähtäävät suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen pitkällä aikavälillä. Esimerkkejä tällaisista hankkeista ovat muun muassa sairaalat, terveyskeskukset, koulut, päiväkodit, erityisryhmien asuminen, kohtuuhintainen vuokra-asuminen sekä ympäristöinvestoinnit.

Vuonna 2017 suomalaisen kuntasektorin perusvire oli talouden näkökulmasta hyvä. Yleinen taloudellinen aktiviteetti on kasvanut, minkä myötä kunnat saivat odotettua enemmän verotuloja samaan aikaan kun omat kulut on pystytty pitämään kurissa. Tämän myötä kuntien taloudellinen tilanne oli ennakoitua parempi ja lainakysyntä pieneni hieman edelliseen vuoteen nähden. Kuntarahoituksen uusi luotonanto oli vuonna 2017 2,4 miljardia euroa (2016: 2,9 miljardia euroa).

Myös kilpailu rahoitusmarkkinoilla kiristyi. Kuntarahoituksen asiakaskunnasta etenkin sairaanhoitopiirien ja suurimpien kaupunkien rahoitus kiinnostaa myös kansainvälisiä kilpailijoita. Kuntarahoitus on kilpailun kiristymisestä huolimatta edelleen omista asiakassegmenteistään selvästi tärkein rahoittaja.

Sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa Kuntarahoituksen asiakkaiden toimintaympäristöön merkittävästi. Uudistuksen lopullinen malli, yksityiskohdat ja niiden tulkinta ovat edelleen ratkaisematta. Tämä vaikeuttaa Kuntarahoituksen oman toiminnan ennakoitua, mutta vielä enemmän sen asiakkaiden toimintaa. Kuntarahoitus seuraa tiiviisti uudistuksen kehitystä ja sen mahdollisia vaikutuksia omaan toimintaansa.

Kuntiin erikoistuneena rahoittajana koko Kuntarahoitus-konserni on voinut auttaa asiakkaitaan arvioitaessa sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksia asiakkaiden rahoituksen kokonaisuuteen. Jossain määrin uudistuksen odottaminen saattaa aiheuttaa asiakaskunnan keskuudessa investointien lykkäämistä. Kuntarahoituksen tytäryhtiön, neuvonantopalveluja tarjoavan Inspiran toimeksiannoissa uudistus on näkynyt kysynnän kasvuna, kun kunnat kartoittavat vaihtoehtoja varautua uudistuksen vaikutuksiin.

Sosiaalisen asuntotuotannon rahoituskysyntä jatkuu hyvässä taloustilanteessa vahvana ja erityisesti vuokra-asuntotuotanto on vilkastunut. Markkinoille tullut uusi, lyhyempi korkotukimalli on herättänyt jonkin verran kiinnostusta, mutta ei toistaiseksi edusta merkittävää osaa Kuntarahoituksen asuntorahoituksessa.

Liiketoiminta / Rahoitus

PAREMPIA RAHOITUSRATKAISUJA

Vuonna 2017 Kuntarahoitus uudisti organisaatiotaan vastaamaan asiakkaiden toiveita entistä monipuolisempien, laaja-alaisempien ja joustavampien rahoituskokonaisuuksien kehittämiseksi. Tähän tähtäävät myös tiivis yhteistyö emoyhtiön ja neuvonantopalveluja tarjoavan tytäryhtiön Inspiran välillä sekä vahvat panostukset omaan liiketoiminnan kehitykseen.

Kuntarahoitus tarjoaa asiakkailleen rahoitusratkaisuja erilaisiin tarpeisiin. Yhä enenevässä määrin asiakaskentässä toivotaan muitakin vaihtoehtoja kuin lainarahoitusta. Leasingrahoitus on lisännyt suosiotaan rahoitusvaihtoehtona, ja viime vuonna leasingia on alettu käyttää yhä monipuolisemmin. Leasingvaihtoehto on yleistynyt esimerkiksi kiinteistöjen, erityisesti koulujen ja päiväkotien rahoituksessa. Vuoden 2017 lopussa Kuntarahoituksen leasingrahoituskanta oli 432 miljoonaa euroa. Kasvua edellisvuoteen oli 51 prosenttia.

Vuonna 2017 Kuntarahoitus uudisti leasingrahoituksen sopimushallintaan kehitetyn sähköisen asiointipalvelun, ja kehitystyötä jatketaan lähivuosina.

Vuonna 2016 lanseeratun vihreän rahoituksen kysyntä yllätti positiivisesti myös vuonna 2017. Ympäristöinvestointeihin korvamerkityn vihreän rahoituksen hankeportfolion koko ylitti miljardin euron rajapyykin. Hankkeiden vaikuttavuutta arvioidaan erityisesti energiatehokkuuden ja hiilidioksidipäästöjen vähenemisen kautta, mutta myös välillisten vaikutusten kautta. Vihreän rahoituksen vaikutuksia on arvioitu tarkemmin erillisessä arviointiraportissa.

Vihreästä rahoituksesta suurin osa suuntautuu julkiseen liikenteeseen ja kestäväan rakentamiseen. Suurimmat yksittäiset hankkeet ovat Länsimetro ja Tampereen raitiotie, tyypillisin rahoitettu hanke puolestaan on koulurakennus. Vuonna 2017 vihreän rahoituksen hankeportfolioon saatiin mukaan ensimmäiset asuinrakennukset. Asuntorakentamisen osalta vihreässä rahoituksessa on erityisen paljon kasvupotentiaalia. Kuntarahoitus tekee yhteistyötä muun muassa ympäristöministeriön ja ARAn kanssa vähähiilisen

ja energiatehokkaan rakentamisen yleistymiseksi. Kuntarahoituksen tavoitteena on edistää laajemminkin ympäristönäkökulmien kokonaisvaltaista huomioimista suomalaisen kuntasektorin investointipäätöksissä.

VASTUULLISTA LUOTONANTOA

Kuntarahoitus kehitti vuonna 2017 rahoituksenmyöntöprosessiaan. Muutokset sekä tehostavat yhtiön omaa riskienhallintaa että parantavat asiakaspalvelua.

Uudistetussa prosessissa asiakkaan taloudellista tilannetta ja suunnitellun investoinnin kannattavuutta arvioidaan aiempaa perusteellisemmin: tietoa kerätään automatisoidusti useasta eri lähteestä ja analysoidaan systemaattisesti. Tietoa hyödynnetään sekä sisäisessä analyysissä markkinoiden kehityksestä että asiakkaiden kanssa käydyissä keskusteluissa. Tehostuneen prosessin myötä sekä Kuntarahoituksella että sen asiakkailta on parempi ymmärrys asiakkaan talouden kokonaiskuvasta.

Asiakastietolähteiden, analytiikan ja datanhallinnan kehittäminen oli keskeinen osa uudistusta, mutta lopullinen arviointi asiakkaan tilanteesta tehdään yhdessä asiakkaiden kanssa. Rahoitukseen liittyvät keskustelut ja kartoitukset antavat molemmille osapuolille arvokasta näkemystä.

Kuntarahoitus tarjoaa asiakkailleen ratkaisuja erilaisiin tarpeisiin. Yhä enenevässä määrin asiakkaat toivovat muitakin rahoituspalveluja kuin lainarahoitusta.

TYÖKALUJA TALOUDEN MALLINTAMISEEN JA RAHOITUSVAIHTOEHTOJEN ARVIOINTIIN

Vuonna 2017 Kuntarahoitus jatkoi asiakkaille tarjotun Apollo-palvelun toiminnallisuuksien kehittämistä ja laajentamista. Apollo on laajentunut rahoitussalkun kokonaisuuden hallinnasta ja rahoitusvaihtoehtojen simuloinnista muun muassa takausvastuiden ja

Liiketoiminta / Rahoitus

sijoitusten hallinnointiin. Samalla sen asiakaskunta kasvaa nopeasti ja kattaa kaikki Suomen suurimmat kaupungit. Vuoden 2017 lopussa palvelulla oli 490 henkilökäyttäjää.

Apollo on hyvä esimerkki palvelusta, joka on kehitetty asiakkaiden toiveesta ja jonka jatkokehitysvaiheita priorisoidaan yhdessä asiakkaiden kanssa.

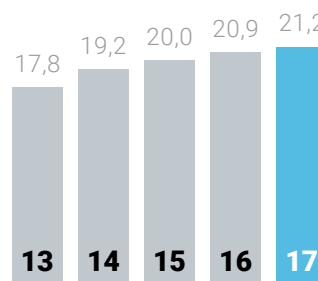
Apollon myötä Kuntarahoituksen asiakkailla on käytössään erittäin monipuolinen rahoituksen suunnittelun työkalu. Saadun palautteen mukaan Kuntarahoitus on rakentanut sähköisen asioinnin tiekarttaa, joka sisältää entistä kehittyneempiä talouden mallintamisen työkaluja.

INSPIRALTA TÄSMÄRATKAISUJA ONGELMIIN

Kuntarahoituksen tytäryhtiön, neuvonantopalveluja tarjoavan Inspiran toimeksiannoissa korostuivat vuonna 2017 sote- ja maakuntauudistukseen valmistautuminen, rakennusten sisäilmaongelmien ratkaiseminen elinkaarirakentamisen avulla sekä yleistyvät yhteistyömallit julkisen ja yksityisen sektorin välillä.

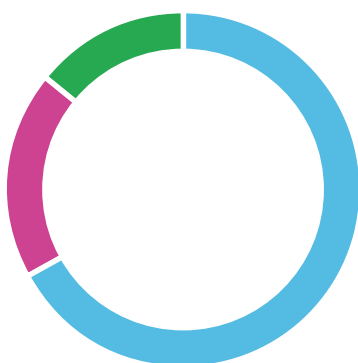
Inspiran liikevaihto kehittyi suotuisasti 2,7 miljoonaan euroon (2016: 2,2 miljoonaa euroa). Toimeksiantojen määrä pysyi suunnilleen edellisvuotisella tasolla. Jatkossa kasvua odotetaan myös emoyhtiön kanssa tehdyistä yhteisistä asiakashankkeista.

Lainakannan kehitys 2013–2017

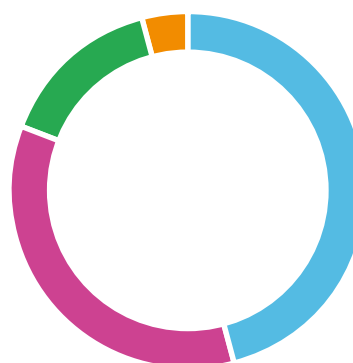
21,2
miljardia €

Lainakannan korkosidonnaisuus

- Euribor 67 %
- Pitkä viitekorko 19 %
- Kiinteä 14 %

Lainakanta asiakkaittain

- Asuntoyhteisöt 46 %
- Kunnat 35 %
- Kuntien yhtiöt 15 %
- Kuntayhtymät 4 %

Vuosi 2017 CASE

KUNTARAOITUS APOLLO™

Apollo on helppokäyttöinen, tietoturvallinen pilvipalvelu, jossa Kuntarahoituksen asiakkaat voivat hallinnoida kaikkia rahoitussopimuksiaan ja takausvastuitaan konsernitasolla. Palvelussa on helppo analysoida rahoitussalkun kokonaisuutta ja simuloida vaihtoehtoisten rahoitusratkaisujen vaikutusta siihen. Palvelu sisältää myös reaaliaikaista markkinainformaatiota ja asiakkaiden tarpeisiin kehitettyjä raportointimalleja.

Liiketoiminta / Varainhankinta

Varainhankinta

Vuosi 2017 oli Kuntarahoituksen varainhankinnan näkökulmasta erinomainen. Tilanne yhtiön varainhankinnan markkinoilla oli suotuisa ja varainhankinnan marginaalit pienenivät vuoden aikana samalla kun julkisten viitelainatransaktioiden ajoitukset onnistuivat erittäin hyvin.

Vuonna 2017 Kuntarahoituksen uuden pitkäaikaisen varainhankinnan määrä oli 9,6 miljardia euroa (2016: 6,7 miljardia euroa).

Kuntarahoitus hankkii varoja kansainvälisiltä pääomamarkkinoilta. Erittäin kilpailukykyisen varainhankinnan edellytyksenä on suomalaisen kuntasektorin ja sitä kautta Kuntarahoituksen vahva luottoluokitus, joka on sama kuin Suomen valtiolla. Iso rooli varainhankinnan onnistumisessa on myös Kuntarahoituksen omalla työllä. Yhtiö tunnetaan kansainvälisillä pääomamarkkinoilla joustavuudestaan ja nopeudestaan.

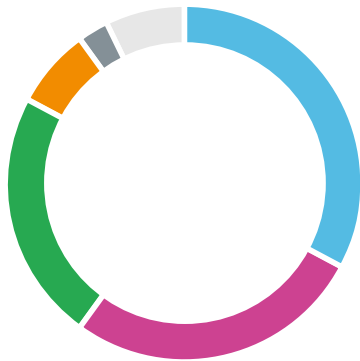
VASTUULLISESTI
**Kestävän
 kehityksen
 edelläkävijä**

Kuntasektori ja asuntorakentaminen ovat keskeisessä roolissa Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Kuntarahoitus haluaa omalla työllään alentaa asiakkaidensa kynnystä ympäristön kannalta kestävien investointien tekemiseen.

Kuntarahoitus lanseerasi vuonna 2016 vihreän rahoituksen, jonka piiriin voidaan hyväksyä hankkeita, jotka edistävät Suomen ilmastotavoitteita ja kestävän kehityksen edistämistä pitkällä aikavälillä. Hankkeet rahoitetaan vihreillä bondeilla, joita yhtiön tavoitteen mukaan lasketaan liikkeeseen vuosittain.

Kuntarahoituksen tavoitteena on nostaa vihreän rahoituksen osuus myönnetystä rahoituksesta 15 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. Yhtiön tavoitteena on myös kasvattaa vastuullisten sijoittajien ja sijoitusten määrää sekä pienentää oman toiminnan ympäristövaikutuksia.

**Tehty varainhankinta
2017 valuutoittain**

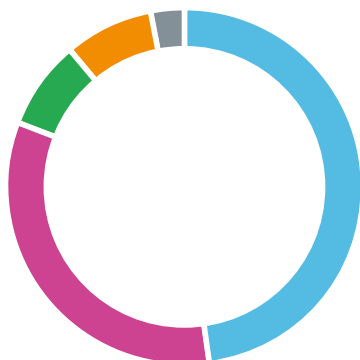
- Yhdysvaltain dollari (USD) 33 %
- Japanin jeni (JPY) 27 %
- euro (EUR) 23 %
- Turkin liira (TRY) 7 %
- Englannin punta (GBP) 3 %
- Muut valuutat 7 %

**Tehty varainhankinta
2017 sijoittajatyypeittäin**

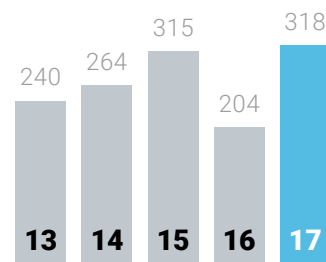
- Vähittäissijoittajat 30 %
- Pankit 24 %
- Keskuspankit ja muut instituutiot 17 %
- Varainhoitajat 15 %
- Vakuutus- ja eläkeyhtiöt 14 %

**Tehty varainhankinta
2017 alueittain**

- Aasian ja Tyynenmeren alue 48 %
- Eurooppa 33 %
- Pohjoismaat 8 %
- Pohjois- ja Etelä-Amerikka 8 %
- Afrikka ja Lähi-itä 3 %

**Varainhankintajärjestelyiden
määrä 2013–2017 (kpl)**

Liiketoiminta / Varainhankinta

Ruotsalainen finanssisektoriin erikoistunut markkina-tutkimusyhtiö Prospera selvittää vuosittain kansainvälisten sijoittajien ja välittäjäpankkien mielipiteitä pohjoiseurooppalaisista niin kutsutuista liikkeeseenlaskijoista (Sovereigns, Supranationals and Agencies) eli julkisyhteisötaustaisista organisaatioista. Tutkimuksessa oli mukana Kuntarahoituksen lisäksi sen vastinpareja muista Pohjoismaista sekä muun muassa saksalainen kehityspankki KfW, Euroopan investointipankki EIP ja Pohjoismaiden investointipankki NIB. Kaikki tutkitut organisaatiot saavat erittäin hyviä arvioita osaamisestaan ja kiinnostavuudestaan sijoituskohteena. Kuntarahoitus sijoittuu tutkimuksessa ykköseksi tai kakkoseksi arvioitaessa henkilöstön osaamista, yhtiön jakaman informaation laatua sekä kiinnostavaa tarinaa.

ONNISTUMISIA TOISENSA PERÄÄN

Kuntarahoituksen varainhankinnan vuotta 2017 leimasivat erinomaisesti onnistuneet julkiset liikkeeseenlaskut.

Viitelainat ovat Kuntarahoitukselle strategisesti merkittäviä transaktioita, joiden avulla yhtiö vahvistaa asemaansa keskeisillä markkinoilla. Vuonna 2017 Kuntarahoitus järjesti kolme viitelainaa, kaksi Yhdysvaltain dollareissa liikkeeseen laskettua miljardin dollarin viitelainaa sekä yhden miljardin euron viitelainan. Viitelainojen ajoitukset onnistuivat erinomaisesti ja ne kaikki ylimerkittiin selvästi. Heinäkuussa järjestetty dollarimääräinen viitelaina oli Global Capital Bond-Marker-tulospalvelun toiseksi paras dollareissa tehty bondiliikkeeseenlasku vuoden kolmannella neljänneksellä. Joulukuussa Capital Market Daily -portaali valitsi kolmatta vuotta peräkkäin Kuntarahoituksen vuoden parhaaksi strukturoitujen velkakirjojen liikkeeseenlaskijaksi.

Yhtiön historian toinen vihreä joukkovelkakirjalaina, syyskuussa liikkeeseen laskettu 500 miljoonan euron vihreä bondi ylimerkittiin tunnissa kuusinkertaisesti. Järjestely oli Kuntarahoituksen historian kysytyin laina ja se hinnoiteltiin erittäin tiukasti. Lainan kysyntä on jatkunut myös jälkimarkkinoilla ja sillä on ollut positiivinen vaikutus Kuntarahoituksen kaikkiin euromääräisten viitelainojen arvostustasoihin.

Julkisten rahoitusjärjestelyjen ohella Kuntarahoitus onnistui hyvin myös räätälöidyissä varainhankinnan järjestelyissä. Vuonna 2017 se järjesti historiansa ensimmäisen räätälöidyn vihreän bondin. Australian dollarimääräisen järjestelyn merkittävä oli japanilainen henkivakuutusyhtiö Fukoku Life.

HAJAUTTAMINEN PERIAATTEENA

Kuntarahoituksen varainhankinnan periaatteisiin kuuluu tehokas hajauttaminen. Varainhankinta on hajautettu eri markkinoille, valuuttoihin, maturiteetteihin sekä eri sijoittajakohderyhmille. Valuutta- ja korkoris- kiltä suojaudutaan johdannaisia käyttämällä.

Vuonna 2017 Kuntarahoitus laajensi varainhankintaansa uusille markkinoille laskemalla liikkeeseen historiansa ensimmäisen niin kutsutun Formosa-bon- din, joka listattiin Taiwanin pörssiin.

Vuosi 2017 CASE

FUKOKU LIFE

Vuonna 2017 Kuntarahoitus järjesti historiansa ensimmäisen räätälöidyn vihreän bondin. Kymmenvuotisen Australian dollareissa tehdyn järjestelyn merkittävä oli japanilainen henkivakuutusyhtiö Fukoku Life. Sijoituksen avulla Fukoku Life haluaa osaltaan edistää kasvihuonepäästöjen vähentämistä ja tuottaa positiivisia yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Liiketoiminta / Likviditeetin hallinta ja treasury

Likviditeetin hallinta ja treasury

Likvidit varat vuoden 2017 lopussa

9,3

miljardia €

LCR-maksuvalmiusluku

173%

vähimmäisvaatimus 80 %

Kuntarahoituksen likvideettisijoitusten näkökulmasta vuotta 2017 leimasi vakaa mutta edelleen poikkeuksellisenä jatkunut markkinatilanne. Korot ja liikkeeseenlaskijoiden luottoriskipreemiot pysyivät historiallisen alhaalla, jolloin tuotto-odotus suhteessa riskiin muuttui vähemmän houkuttelevaksi. Tämä johtuu pitkälti EKP:n ja muiden keskuspankkien osto-ohjelmista, joka ovat yleisesti painaneet sijoitusten tuottotasoa. EKP on ilmoittanut kuukausittaisten tukiestojen pienentämisestä asteittain vuonna 2018, mikä aiheuttanee korkojen ja tuottotasojen nousua 2018 loppuvuoden aikana.

Vuoden 2017 lopussa yhtiön likvidit varat olivat yhteensä 9,3 miljardia euroa (2016: 7,5 miljardia euroa). Arvopaperisijoitusten kokonaismäärä vuoden 2017 lopussa oli 5,8 miljardia euroa (2016: 6,5 miljardia euroa) ja niiden keskimääräinen luottoluokitus AA (2016: AA). Arvopaperisalkun keskimääräinen maturiteetti oli vuoden lopussa 2,5 vuotta (2016: 2,3).

OPTIMAALINEN LIKVIDITEETINHALLINTA

Kuntarahoituksen treasury varmistaa kokonaislikviditeetin optimaalisen käytön. Likviditeetin vähimmäismäärän tulee täyttää lakisääteinen maksuvalmiusvaatimus (LCR) jokaiselta päivältä, ja toisaalta enimmäismäärää säädetään taseen koon mukaan, jotta se ei kasva liian suureksi suhteessa omiin varoihin. Yhtiön oli vuonna 2017 täytettävä 80 prosentin vähimmäisvaade LCR-maksuvalmiusvaatimuksessa. Vuoden 2017 lopussa yhtiön LCR-luku oli 173 % (2016: 149 %).

Lisäksi yhtiön riskinottohalukkuuden viitekehyksen mukaisesti kokonaislikviditeetin määrän on riitettävä keskeyttömään liiketoiminnan jatkamiseen vähintään kuuden kuukauden ajan. Vuoden 2017 lopussa kokonaislikviditeetin riittävyys oli 12 kuukautta.

Kuntarahoitus arvioi säännöllisesti sijoitustensa likviditeetin laatua sekä sijoitusten vakuuskelpoisuutta myös repomarkkinoilla. Vuoden 2017 lopussa 88 prosenttia kaikista pitkäaikaisista sijoituksista oli vakuuskelpoisia Euroopan keskuspankkiin.

Liiketoiminta / Likviditeetin hallinta ja treasury

TEHOKASTA MARKKINARISKIEN HALLINTAA

Treasury-osasto vastaa yhtiön markkinariski hallinnasta yhtiön riskipolitiikoiden mukaisesti. Taseen korkoriskiasema pidettiin vuonna 2017 pääsääntöisesti ennallaan matalalla tasolla suojaamalla kiinteäkorkoiset velka- ja saatavaerät vaihtuvaan korkoon. Lyhyttä korkoriskiä ohjattiin netottamalla euribor fixing -keskittymiä sekä velkojen että saatavien osalta.

Kuntarahoitus suojautuu valuuttariskiltä johdannais-sopimuksilla. Pääsääntönä on, että kaikki valuuttamääräinen varainhankinta sekä sijoitukset suojataan tekohetkellä. Edellisen lisäksi yhtiö joutuu toimittamaan valuuttamääräistä käteisvakuutta korkojohdannaisten keskusvastapuolelle. Tällä ei kuitenkaan ole merkittävää tulosvaikutusta.

Kuntarahoitus päätti vuonna 2017 alkaa kohdentaa osan sijoituksistaan vastuullisiin SRI-kohteisiin.
Vuonna 2017 vastuullisten sijoitusten määrä oli yhteensä 43 miljoonaa euroa.

Vuoden 2017 aikana Kuntarahoitus on panostanut voimakkaasti tasehallinnan ja siirtohinnoittelun kehittämiseen. Treasury-osaston yhteyteen perustettiin tähän keskittyvä ALM-toiminto, jonka järjestelmät ja operatiivinen toimintamalli otetaan käyttöön vuonna 2018. Tavoitteena on entistä dynaamisempi taseen analysointi ja ohjaus sekä sisäinen siirtohinnoittelu.

LIKVIDITEETTISIJOITUSTEN HALLINTA

Kuntarahoituksen pitkän likviditeetin luotto- ja markkinariskejä sekä tuotto-odotusta hajautetaan omaisuusluokittain ja maakohtaisesti. Sijoitusten herkkyyttä spread-muutoksille ohjataan edellisten lisäksi niiden maturiteettia muuttamalla.

Vuonna 2017 omaisuusluokkajakoon ei tehty merkittäviä muutoksia. Sen sijaan erääntyviä pitkiä sijoituksia allokoitiin enemmän lyhyisiin sijoituksiin heikosta tuotto-odotuksesta johtuen. Tämän seurauksena kaikkien sijoitusten keskimaturiteetti oli aikaisempia vuosia lyhyempi. Maakohtaisesti yhtiö pienensi muun muassa kanadalaisiin ja ruotsalaisiin liikkeeseenlaskijoihin tehtyjen sijoitusten määrää.

VASTUULLISTA SIJOITTAMISTA

Kuntarahoitus päätti vuonna 2017 alkaa kohdentaa osan sijoituksistaan vastuullisiin SRI-sijoituskohteisiin. Vuonna 2017 vastuullisten sijoitusten kokonaismäärä oli yhteensä 43 miljoonaa euroa. Vastuullisten sijoitusten tavoitemäärä on johdettu osuutena yhtiön vihreiden bondien varainhankintakannasta.

Kuntarahoitus noudattaa likviditeettisijoituksissaan yhtiön hallituksen hyväksymää vastuullisuuspolitiikkaa. Yhtiö seuraa sijoitussalkkunsu liikkeeseenlaskijoiden ympäristö- ja sosiaalivastuuta sekä hyvää hallintotapaa eli ESG-arvoa.

Kaikkien sijoitusten ESG-keskiarvoa verrataan benchmark-indeksiin käyttäen yhtiön likviditeettisijoituksia vastaavaa omaisuusluokkajakaumaa. Liikkeeseenlaskijoiden ESG-analyysin tekee saksalainen varainhoitaja Union Investment. Vuoden 2017 lopussa Kuntarahoituksen likviditeettisijoitusten ESG-arvo oli 49,1, mikä on hieman alle vertailuindeksiin (49,2).

Union Investmentin tuottaman ESG-arvon laskentatapa muuttui vuonna 2017, joten aiempina vuosina julkaistut ESG-arvot eivät ole suoraan verrattavissa vuoden 2017 lukuun. Vuonna 2017 käytetyn laskentatavan mukaan vuoden 2016 ESG-arvo oli 49,9.

Vuosi 2017

Henkilöstö

Kuntarahoitus kuuluu yritysten yhteiskuntavastuuta edistävän FIBSin Monimuotoisuusverkostoon. Tavoitteena on tukea työyhteisön innovatiivisuutta, tuottavuutta ja vastuullisuutta.

Organisaatio / Henkilöstö

Henkilöstö

Ammattitaitoinen ja innostunut henkilöstö on Kuntarahoituksen tärkein menestystekijä. Kuntarahoitus on onnistunut rekrytoimaan joukkoonsa osaavia ammattilaisia tilanteessa, jossa yhtiön henkilöstömäärä on kasvanut nopeasti.

Vuosi 2017 jää Kuntarahoituksen historiaan ennätysellisen suuren henkilöstökasvun vuotena. Vuoden alussa työntekijöitä oli 106, sen päättyessä 134. Lisäresursseja hankittiin erityisesti liiketoiminnan ja järjestelmien kehittämiseen, asiakkuuksien hoitoon, raportointiin ja riskienhallintaan.

Kuntarahoitus panostaa merkittävästi työntekijöiden sä hyvinvointiin ja viihtymiseen. Yhtiön toiminnassa leimallista on yhteisöllisyys sekä henkilöstön ja asiakkaiden välisissä suhteissa että työyhteisön sisällä.

Kuntarahoituslaisille tärkein motiivi työskennellä yhtiössä on työn yhteiskunnallinen merkitys. Tärkeinä pidetään myös laaja-alaisia ja vastuullisia työnkuvia. Työyhteisö koetaan viihtyisäksi, välittömäksi, kannustavaksi ja syrjimättömäksi.

Kuntarahoituksessa on määritelty monimuotoisuuden lisääminen yhdeksi henkilöstön kehittämisen tavoitteeksi. Henkilöstön sukupuolijakauma on lähes tasan miesten ja naisten kesken. Myös ikäjakauma on ilahduttavan tasainen.

TUKEA JAKSAMISEEN JA TYÖSSÄ KEHITTYMISEEN

Kuntarahoituksessa kannustetaan jokaista kehittämään omaa osaamistaan. Työtilannetta ja oman osaamisen kehittämistä kartoitetaan vuosittaisissa kehitys- ja osaamiskeskusteluissa, jotka käydään kaikkien työntekijöiden kanssa.

Yhtiö tarjoaa henkilöstölleen tukea hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Laajan työterveyshuollon lisäksi yhtiö tarjoaa erilaisia hyvinvointiohjelmia työn ja vapaa-ajan tasapainottamiseen sekä liikunnan tukemiseen.

VASTUULLISESTI

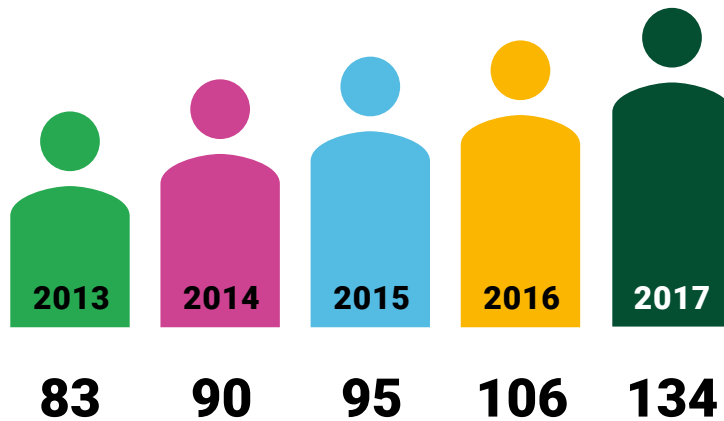
Työhyvinvoinnin kehittäminen

Kuntarahoitus panostaa paljon henkilökunnan hyvinvointiin, työssäviihtymiseen ja tasapuolisten mahdollisuuksien tarjoamiseen. Yhtiön henkilökunta kokee tekevänsä merkittävää ja yhteiskunnallisesti tärkeää työtä.

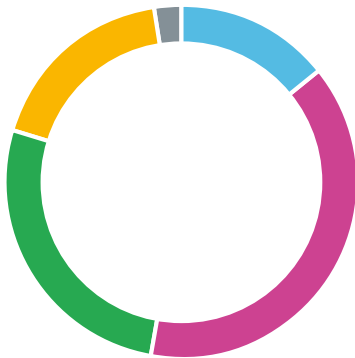
Parhaiden osaajien löytäminen on Kuntarahoitukselle tärkeä menestystekijä, ja siksi työnantajamielikuva kehittämisen on yksi yhtiön tavoitteista.

Henkilöstön määrä

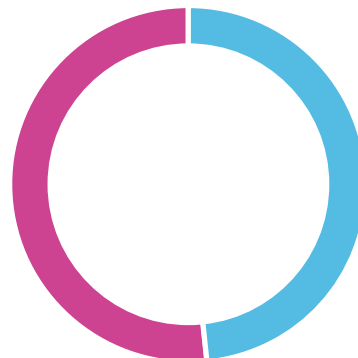

Henkilöstön ikäjakauma

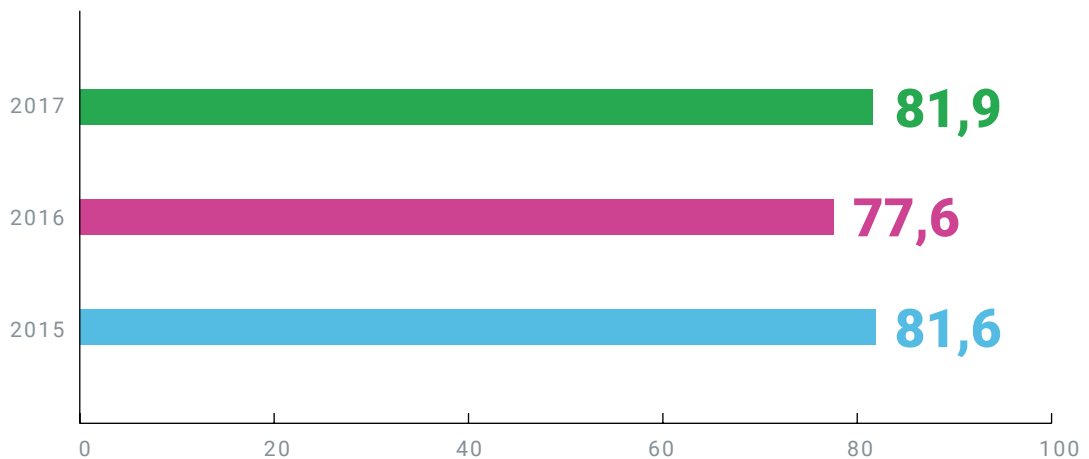
- 20-29-vuotiaat 19
- 30-39-vuotiaat 52
- 40-49-vuotiaat 36
- 50-59-vuotiaat 24
- yli 60-vuotiaat 3

Henkilöstön määrä

- Naisia 65
- Miehiä 69

Työntekijöiden omistautuneisuusindeksi

Organisaatio / Hallinto

Hallinto

Vastuullinen toimintatapa on kirjattu Kuntarahoituksen missioon: yhtiön toiminnan on oltava kestävää niin yhteiskunnallisesta, taloudellisesta kuin ympäristön näkökulmasta.

VASTUULLISESTI

Vastuullinen hallintotapa

Kuntarahoituslaisten työtä ohjaa vastuullisuuden varmistaminen kaikessa toiminnassa. Toimintaa ohjaa vastuullisuuspolitiikka ja henkilökuntaa koulutetaan tuntemaan vastuullisen toiminnan periaatteet ja tunnistamaan eturistiriitatilanteet. Kuntarahoituksen verkkosivuilla on whistleblowing-kanava, jonka kautta epäilyt väärinkäytöksistä voi raportoida, tarvittaessa nimettömänä.

Kuntarahoituksen toimintaa säätelevät EU-tason asetukset ja kotimaiset luottolaitostoimintaa koskevat lait ja asetukset. Lainsäädännön lisäksi yhtiön toimintaa ohjaavat EU-viranomaisten ja Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet. Lisäksi Kuntarahoitus noudattaa soveltuvin osin Helsingin pörssin listayhtiöiden hallintokoodia.

Vuoden 2016 alusta alkaen Kuntarahoitus on toiminut Euroopan keskuspankin EKP:n suoran valvonnan alaisena. Pankkivalvojan vaatimukset hyvän hallintotavan osalta ovat tiukkoja ja niiden täyttäminen antaa Kuntarahoituksen toiminnalle erinomaisen perustan.

TARKENNUKSIA JA KEHITTÄMISTÄ HYVÄN HALLINTOTAVAN VAATIMUKSIIN

Vuonna 2017 Kuntarahoitus määritteli vastuullisuuden pääperiaatteet. Sen seurauksena vuosien 2017 ja 2018 vaihteessa uudistettiin myös yhtiön vastuullisuuspolitiikka. Ajantasaisiamisen lisäksi ohjeita tarkennettiin etenkin rahoitustoiminnan osalta ja niistä tehtiin koko yhtiön henkilöstölle tiivistetty yleisohje.

Kuntarahoituksen riskienhallinnan linjauksista vastaa yhtiön hallitus. Vuonna 2017 uudistettiin laajasti yhtiön riskienhallinnan ohjeistusta osana riskienhallinnan viitekehyksen kehitystyötä. Kokonaisuuteen kuuluvat muun muassa markkinariskipolitiikka, luottoriskipolitiikka, likviditeetin hallinnan ja varainhankinnan riskipolitiikka, operatiivisten riskien politiikka sekä riskinottohalukkuuden viitekehys.

Riskienhallinnan viitekehityksen uudistamisella ei muutettu yhtiön riskienhallinnan keskeisiä periaatteita, vaan kuvattiin aiempaa tarkemmin ja laajemmin riskienhallintaan liittyvät toimintatavat. Eri riskeille on asetettu tiukat limiitit ja raja-arvot, joiden puitteissa yhtiö haluaa toimia, ja kaikkiin riskinottohalukkuuden raja-arvojen ylittäviin tapahtumiin puututaan välittömästi.

Organisaatio / Hallitus

Hallitus

Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön hallitukseen kuuluu vähintään viisi ja enintään kahdeksan jäsentä. Yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet vuosittain ja jäsenten toimikausi päättyy vaalia seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Vuoden 2017 varsinainen yhtiökokous valitsi omistajien nimitysvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti seuraavat henkilöt hallitukseen kaudelle 2017–2018 (varsinaisesta yhtiökokouksesta seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen):

Helena Walldén, 1953
puheenjohtaja
hallituksessa vuodesta 2016

Koulutus: diplomi-insinööri

Päätöimi: hallitusammattilainen

Keskeiset muut luottamustoimet: -

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä sekä merkittävistä osakkeenomistajista

Tapani Hellstén, 1957
varapuheenjohtaja
hallituksessa vuodesta 2014

Koulutus: hallintotieteiden maisteri

Päätöimi: varatoimitusjohtaja, Keva

Keskeiset muut luottamustoimet: Kuurojen palvelusäätiö, hallintoneuvoston puheenjohtaja; Palkansaajasäätiö, hallituksen puheenjohtaja

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä

Fredrik Forssell, 1968
hallituksessa vuodesta 2011

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Päätöimi: johtaja, suorat arvopaperisijoitukset, Keva

Keskeiset muut luottamustoimet: -

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä

Minna Helppi, 1967
hallituksessa vuodesta 2017

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Päätöimi: rahoitusjohtaja, Metso Oyj

Keskeiset muut luottamustoimet: Rauma Oy, hallituksen puheenjohtaja

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä sekä merkittävistä osakkeenomistajista

Teppo Koivisto, 1966
hallituksessa vuodesta 2011

Koulutus: valtiotieteiden maisteri

Päätöimi: toimialajohtaja, Valtiokonttori

Keskeiset muut luottamustoimet: Tiukulan Säätiön hallituksen puheenjohtaja

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä

Organisaatio / Hallitus

Hallitus

Jari Koskinen, 1960
hallituksessa vuodesta 2017

Koulutus: valtiotieteiden maisteri

Päätoimi: toimitusjohtaja, Kuntaliitto

Keskeiset muut luottamustoimet:

Finnish Consulting Group Oy, hallituksen puheenjohtaja; KL-Kustannus Oy, hallituksen puheenjohtaja; HPK Liiga Oy, hallituksen puheenjohtaja

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä sekä merkittävistä osakkeenomistajista

Vivi Marttila, 1966
hallituksessa vuodesta 2016

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Päätoimi: kunnanjohtaja, Simon kunta

Keskeiset muut luottamustoimet:

Mehiläinen Meri-Lappi Oy, hallituksen jäsen; LähiTapiola Lappi Keskinäinen Vakuutusyhtiö, hallituksen jäsen

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä sekä merkittävistä osakkeenomistajista

Tuula Saxholm, 1961
hallituksessa vuodesta 2013

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Päätoimi: rahoitusjohtaja, Helsingin kaupunki

Keskeiset muut luottamustoimet:

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy, hallituksen jäsen; Länsimetro Oy, hallituksen jäsen; Helsingin kaupungin asunnot Oy, hallituksen jäsen; Helsingin Leijona Oy, hallituksen jäsen; Helsingin Satama Oy, hallituksen jäsen; Taloushallintopalvelu-liikelaitoksen johtokunnan puheenjohtaja; Pääkaupunkiseudun junakalusto Oy, hallituksen puheenjohtaja; HYKSin kliiniset palvelut Oy, hallituksen jäsen; Kiinteistöosakeyhtiö Helsingin Tennispalatsi Oy, hallituksen puheenjohtaja

Riippumattomuus: riippumaton yhtiöstä (merkittävän asiakkaan palveluksessa)

Organisaatio / Johtoryhmä

Johtoryhmä

Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiöllä on hallituksen nimittämä toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen. Toimitusjohtajan tehtävänä on johtaa yhtiön toimintaa niin, että hallituksen tekemät päätökset toteutuvat ja että yhtiön toiminta on linjassa hallituksen asettaman strategian sekä riskienhallintaa koskevien periaatteiden ja limiittien kanssa. Toimitusjohtaja huolehtii, johtoryhmän tukemana, yhtiön päivittäisen liiketoiminnan toimivuuden valvonnasta (sisältäen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä sääntelyn noudattamisen valvonnan), organisaatio-rakenteen toimivuuden ylläpitämisestä ja raportoinnista hallitukselle.

Esa Kallio, 1963
toimitusjohtaja

Kuntarahoituksessa vuodesta 2005

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Toni Heikkilä, 1965
johtaja, riskienhallinta

Kuntarahoituksessa vuodesta 1997

Koulutus: kauppatieteiden lisensiaatti, M.Sc. (Finance)

Jukka Helminen, 1964
johtaja, rahoitus

Kuntarahoituksessa vuodesta 2013

Koulutus: diplomi-insinööri

Marjo Tomminen, 1962
johtaja, talous

Kuntarahoituksessa vuodesta 1992

Koulutus: yo-merkonomi MTT, EMBA

Mari Tyster, 1975
johtaja, lakiasiat ja yhtiöhallinto,
toimitusjohtajan sijainen

Kuntarahoituksessa vuodesta 2009

Koulutus: oikeustieteen kandidaatti

1.3.2018 alkaen Kuntarahoituksen johtoryhmän jäseniä ovat myös
Joakim Holmström (johtaja, pääomamarkkinat) ja Rainer Holm (johtaja, Business Information Solutions).

Vuosi 2017

Vastuullisuus Kuntarahoituksessa

Kuntarahoituksen päätösten ja tekojen on oltava kestäviä niin yhtiön kuin sen osakkaiden, asiakkaiden, sijoittajien ja suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Yhtiö edistää omalla työllään lähes jokaisen YK:n kestävän kehityksen tavoitteen toteutumista. Yhtiön ensimmäinen vastuullisuusraportti julkaistaan maaliskuussa 2018 koskien vuotta 2017.

Vuonna 2017 Kuntarahoitus määritteli toimintansa vastuullisuuden pääperiaatteet ja tavoitteet ja julkaisee vastuullisuusraportissaan niihin liittyvät mittarit. Periaatteiden merkitystä jokaisen kuntarahoituslaisen käytännön työhön on tarkennettu yhtiön jokaisella osastolla. Kaikki osastot ovat määritelleet tavoitteet vastuullisten käytäntöjen kehittämiseksi.

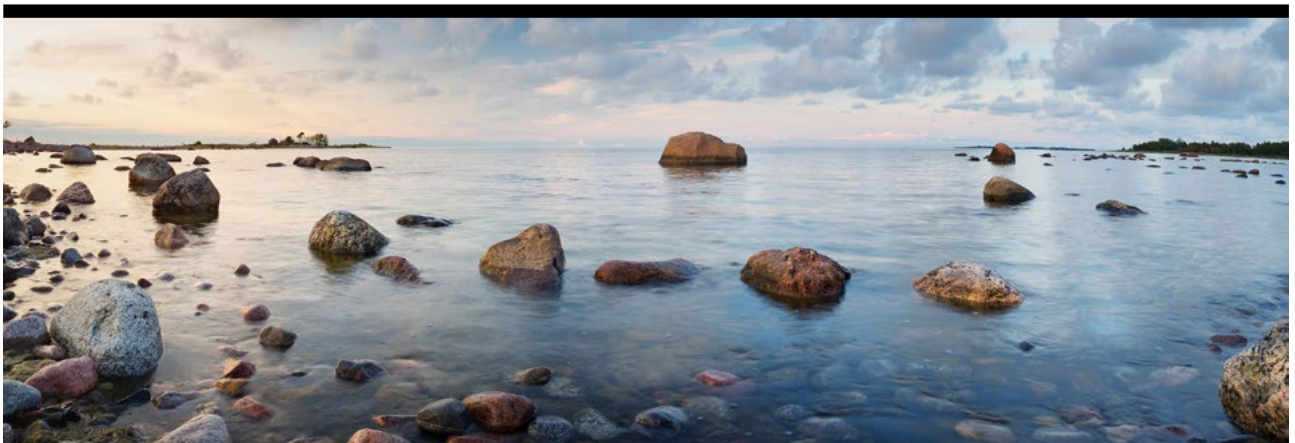
Kuntarahoituksen vastuullisuuden pääteemat perustuvat vastuullisuuden olennaisuusanalyysiin, jonka yhtiö teki vuonna 2016. Vuoden 2017 mittaan aiemman analyysin tuloksia on tarkennettu, ja tarkennetut vastuullisuuden pääteemat on validoitu sidosryhmähaastatteluissa, joihin osallistui Kuntarahoituksen asiakkaita, sijoittajia sekä valtionhallinnon edustajia.

Kuntarahoitus on asiakkaidensa pitkäjänteinen kumppani, jonka työn vaikutus näkyy läpi suomalaisen yhteiskunnan. Vastuullisuus luotonannossa on yhtiön keskeinen tehtävä. Kuntarahoitus kartoittaa siksi

entistäkin tarkemmin ja osana päivittäistä asiakastyötä asiakkaidensa taloudellista kokonaistilannetta, investointikohteita ja niihin liittyviä riskejä. Riskeihin liittyvät keskustelut ja kartoitukset antavat myös asiakkaalle arvokasta tukea ja näkemystä.

Ympäristön kannalta kestävän kehityksen edistäjänä Kuntarahoitus on Suomessa edelläkävijä. Yhtiö tarjoaa ensimmäisenä rahoituslaitoksena Suomessa vihreää rahoitusta ympäristöystävällisiin hankkeisiin ja on edelleen ensimmäinen suomalainen vihreiden bondien liikkeeseenlaskija. Vihreän rahoituksen avulla yhtiö vauhdittaa kuntien ilmastotavoitteiden saavuttamista. Yhtiö noudattaa myös WWF:n Green Office -ohjelmaa.

Sisäisissä toimintatavoissaan Kuntarahoitus kehittää jatkuvasti hyvää hallintotapaa. Yhtiön vastuullisuuspolitiikka päivitettiin vuosien 2017 ja 2018 vaihteessa kattamaan selkeämmin yhtiön koko toiminnan. Kuntarahoitus on sitoutunut edistämään henkilöstön hyvinvointia ja monimuotoisuutta. Yhtiö kuuluu yritys-vastuuverkosto FIBSiin ja sen Monimuotoisuusverkostoon ja on vastuullista sijoittamista edistävän Finsifin jäsen. Kuntarahoitus edistää myös Suomen kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista Sitoumus 2050 -yhteiskuntasitoumuksen kautta.

Vuosi 2017

KUNTARAHOITUKSEN VASTUULLISUUDEN PÄÄTEEMAT

Vastuulliset tuotteet ja palvelut

Henkilöstön työhyvinvoinnin kehittäminen

Kestävän kehityksen edelläkävijyys

Vastuullinen hallintotapa

Vuosi 2017

Verojalanjälki

KUNTARAOITUKSEN STRATEGIA JA TOIMINTAPERIAATTEET VEROTUKSESSA

Kuntarahoituksen veroasioiden hoitaminen ja johtaminen on organisoitu osaksi konsernin Talous-toimintoa. Tärkeimmät veroasioihin ja -riskeihin liittyvät havainnot ja toimenpiteet raportoidaan Kuntarahoituksen hallitukselle.

Kuntarahoitus-konserni noudattaa verolainsäädäntöä verojen ja maksujen maksamisessa, tilittämässä ja ilmoittamisessa. Kuntarahoituksen verostrategiana on tukea liiketoimintaratkaisuja ja huomioida verotus liiketoimintaratkaisuihin liittyvässä suunnittelussa ja päätöksenteossa yhtenä vaikuttavana tekijänä. Verosuunnittelussa pyritään hallitsemaan verotukseen liittyviä epävarmuustekijöitä ja välttämään tulkintariskejä, minkä vuoksi Kuntarahoitus hakee tarvittaessa veroviranomaisilta ennakkoratkaisuja.

MAKSETUT JA TILITETYT VEROT SEKÄ VERONLUONTEISET MAKSUT

Vaikka Kuntarahoitus hankkii rahoitustaan kansainvälisiltä pääomamarkkinoilta, se harjoittaa liiketoimintaa vain Suomessa. Siten Kuntarahoitus maksaa tuloveronsa kokonaisuudessaan Suomeen. Kuntarahoitus ei saa ulkomailta tuloja, joista maksettaisiin ulkomailla olennaisia lähdeveroja. Kuntarahoituksella ei ole sijoituksia tai toimintaa OECD:n määrittelemissä veroparatiisivaltioissa.

Vuonna 2017 Kuntarahoitus-konsernissa työskenteli 134 henkilöä, joista emoyhtiössä 119 henkilöä. Konsernin liikevaihto oli 204,1 miljoonaa euroa ja tulos ennen veroja 198,4 miljoonaa euroa. Kuntarahoitus on luottolaitos, minkä vuoksi se on voinut tehdä kirjanpidossaan ja verotuksessaan elinkeinoverolain mukaisen luottotappiovarauksen. Tehtyyn luottotappiovaraukseen liittyy laskennallinen verovelka.

Kuntarahoituksen toiminta on pääosin arvonlisäverotonta. Kuntarahoitus ei voi vähentää arvonlisäverotonta toimintaansa liittyvien ostojen arvonlisäveroa, ja tämä arvonlisävero jää Kuntarahoituksen lopulliseksi kustannukseksi. Kuntarahoituksella on myös arvonlisäverollista leasingtoimintaa, jonka osalta Kuntarahoitus tilittää arvonlisäveroa ja vähentää ostoihin sisältyvän arvonlisäveron. Myös Kuntarahoituksen tytäryhtiön Inspiran liiketoiminta on arvonlisäverollista. Inspira vähentää ostojensa arvonlisäverot ja tilittää myynnistään arvonlisäveron. Maksetun ja tilitetyn arvonlisäveron määrät vaihtelevat liiketoiminnan volyymien mukaan, eikä arvonlisäveroja ole huomioitu maksetuissa ja tilitettyissä veroissa.

MAKSETUT VEROT JA VERONLUONTEISET MUUT MAKSUT (1 000 €)

	2017	2016
Tulovero	8 590	1 740
Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut	2 428	2 296
Vakausero EU:n kriisinratkaisurahastoon	3 756	2 613
Yhteensä	14 774	6 648

TILITETYT VEROT JA VERONLUONTEISET MUUT MAKSUT (1 000 €)

	2017	2016
Ennakkonpidätys	3 819	3 718
Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut	879	697
Yhteensä	4 698	4 415

Toimintakertomus 2017

Kuntarahoitus tilinpäätös 1.1.–31.12.2017

Sisältö

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2017.....	35
Konsernitilinpäätös (IFRS)	50
Tase, konserni	51
Tuloslaskelma, konserni.....	52
Rahavirtalaskelma, konserni	53
Laskelma oman pääoman muutoksista	54
Konsernia koskevat liitetiedot.....	55
Emoyhtiön tilinpäätös (FAS).....	116
Tase, emoyhtiö	117
Tuloslaskelma, emoyhtiö	119
Rahavirtalaskelma, emoyhtiö	120
Emoyhtiötä koskevat liitetiedot, FAS.....	121
Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset.....	154

Toimintakertomus

YHTEENVETO VUODESTA 2017:

- Konsernin korkokate kasvoi 10,9 % edelliseen vuoteen verrattuna ja oli 228,5 miljoonaa euroa (2016: 206,1 miljoonaa euroa).
- Konsernin liikevoitto oli 198,4 miljoonaa euroa (2016: 174,2 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen oli 13,9 %.
- Taseen loppusumma oli 34 738 miljoonaa euroa (2016: 34 052 miljoonaa euroa). Tase kasvoi 2,0 % vuoden 2016 lopusta.
- Konsernin vakavaraisuus vahvistui edelleen, omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin olivat vuoden lopussa 75,51 % (2016: 66,89 %) ja ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin oli 55,22 % (2016: 46,21 %).
- Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio) oli vuoden 2017 lopussa 3,84 % (2016: 3,54 %).
- Uusia luottoja nostettiin 2 439 miljoonaa euroa (2016: 2 924 miljoonaa euroa). Luotonannon kokonaismäärä kasvoi 21 219 miljoonaa euroon (2016: 20 910 miljoonaa euroa). Luotonannon kokonaismäärän kasvu oli 1,5 % vuoden 2016 lopusta.
- Leasingtoiminnan kanta oli vuoden lopussa 432 miljoonaa euroa (2016: 286 miljoonaa euroa). Kanta kasvoi vuoden aikana 51,0 %.
- Pitkäaikaista varainhankintaa tehtiin vuoden 2017 aikana 9 557 miljoonaa euroa (2016: 6 702 miljoonaa euroa). Lyhytaikaisia Kuntarahoituksen velkasitoumuksia (ECP) laskettiin liikkeeseen 9 989 miljoonaa euroa (2016: 7 045 miljoonaa euroa). Varainhankinnan kokonaismäärä kasvoi 30 153 miljoonaa euroon (2016: 28 662 miljoonaa euroa). Varainhankinnan kokonaismäärän kasvu oli 5,2 % vuoden 2016 lopusta.
- Kokonaislikviditeetti vuoden 2017 lopussa oli 9 325 miljoonaa euroa (2016: 7 505 miljoonaa euroa). Määrä kasvoi 24,2 % vuoden 2016 lopusta.
- Kuntarahoituksen tytäryhtiön Inspiran liikevaihto oli 2,7 miljoonaa euroa (2016: 2,2 miljoonaa euroa). Liikevoitto vuoden 2017 lopussa oli 0,2 miljoonaa euroa (2016: 0,1 miljoonaa euroa).

AVAINLUVUT (KONSERNI):

	31.12.2017	31.12.2016
Korkokate (milj. euroa)	228,5	206,1
Liikevoitto (milj. euroa)	198,4	174,2
Uusi luotonanto (milj. euroa)	2 439	2 924
Uusi varainhankinta (milj. euroa)	9 557	6 702
Taseen loppusumma (milj. euroa)	34 738	34 052
Ydinpääoma (CET1) (milj. euroa)	946	777
Ensisijainen pääoma Tier 1 (milj. euroa)	1 293	1 124
Omat varat yhteensä (milj. euroa)	1 293	1 124
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	55,22	46,21
Ensisijainen pääoma (T1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89
Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), %	3,84	3,54
Oman pääoman tuotto (ROE), %	12,57	12,51
Kulu-tuotto-suhde	0,18	0,17
Henkilöstö	134	106

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat sivulla 47. Tässä toimintakertomuksessa esitetyt luvut ovat Kuntarahoitus-konsernin lukuja ellei toisin ole mainittu. Vaihtoehtoiset tunnusluvut on raportoitu tunnuslukujen laskentakaavojen jälkeen.

KONSERNIRAKENNE

Kuntarahoitus-konsernin (jäljempänä konserni) muodostavat Kuntarahoitus Oyj (jäljempänä Kuntarahoitus tai yhtiö) ja Rahoituksen neuvontapalvelut Inspira Oy (jäljempänä Inspira).

Kuntarahoitus on kuntien, Kevan ja valtion omistama rahoituslaitos, joka tarjoaa monipuolisia rahoituspalveluja kuntasektorille ja sosiaaliseen asuntotuotantoon. Yhtiön strategian ytimessä on rakentaa parempaa yhteiskuntaa yhteistyössä asiakkaidensa kanssa. Kuntarahoitus on Suomen ainoa kuntasektoriin ja sosiaaliseen asuntotuotantoon erikoistunut rahoittaja. Yhtiö haluaa olla oman asiakaskuntansa paras rahoituksen asiantuntija, jolla on paras näkemys asiakkaiden tarpeista ja muuttuvista toimintaolosuhteista.

Inspira on julkisen sektorin rahoituksen neuvonantopalveluihin erikoistunut yritys. Se tarjoaa talouden neuvonantopalveluja investointien rahoittamiseksi ja julkisen sektorin toiminnan uudelleenjärjestelyissä.

TOIMINTAYMPÄRISTÖ VUONNA 2017

Suomen ja maailman taloudellinen kehitys oli vuoden aikana positiivinen. Maailmanpolitiikan epävarmuuskijöistä ja jännitteistä huolimatta markkinat pysyttelivät rauhallisina laajalti vallinneen taloudellisen kasvun ansiosta. Markkinakorot pysyttelivät ennätysalhaalla. Euroopan keskuspankin mittavat osto-ohjelmat ovat lisänneet markkinoiden likviditeettiä voimakkaasti.

Kotimaassa pitkään valmisteilla ollut sote- ja maakuntauudistus ei edennyt vuonna 2017 aiemman suunnitelman mukaisesti, vaan sen voimaantulo päätettiin lykätä vuodelta vuoden 2020 alkuun. Uudistuksen toteutukseen liittyvät avoimet kysymykset vaikuttavat merkittävästi Kuntarahoituksen asiakaskenttään ja saattavat jonkin verran lykätä sosiaali- ja terveyspalvelujen alueella tehtäviä investointeja.

Moody'sin ja Standard & Poor'sin luottoluokitukset ja niiden näkymät Kuntarahoitukselle säilyivät vuonna 2017 entisellään. Kuntarahoituksen luottoluokitukset ovat samat kuin Suomen valtiolla: Standard & Poor'sin luokitus on AA+ ja Moody'sin Aa1. Luokitusten näkymät ovat vakaat.

Tulos ja tase

KUNTARAOHITUS-KONSERNI

Konsernin liiketoiminta jatkui vahvana vuoden 2017 aikana. Konsernin tilikauden liikevoitto ennen veroja oli 198,4 miljoonaa euroa (2016: 174,2 miljoonaa euroa). Tulokseen sisältyy käypään arvoon arvostettavien rahoituserien realisoitumattomia arvonmuutoksia yhteensä 11,0 miljoonaa euroa (2016: 2,7 miljoonaa euroa). Yhdentoista miljoonan euron arvonmuutoksista 8,3 miljoonaa euroa (2016: 0,1 miljoonaa euroa) on realisoitumattomia arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuottoja. Realisoitumattomat arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot sisältävät CVA- ja DVA-arvonmuutoksia -0,7 miljoonaa euroa (2016: -1,9 miljoonaa euroa). Suojauslaskennan nettotulos on 2,7 miljoonaa euroa (2016: 2,6 miljoonaa euroa). Arvonmuutokset liittyvät korkojen, johdannaisvastapuolien luottoriskin (CVA) sekä omien johdannaisvelkojen (DVA) markkinahintojen vaihteluihin.

Konsernin liikevoitto ilman käyvän arvon arvostuseriä oli 187,4 miljoonaa euroa (2016: 171,5 miljoonaa euroa) ja se parani 9,3 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Korkokatteen kehitys on säilynyt hyvänä ja se kasvoi 10,9 %. Korkokate oli tilikauden lopussa 228,5 miljoonaa euroa (2016: 206,1 miljoonaa euroa). Korkokatteen kasvu johtuu onnistuneesta varainhankinnasta sekä suotuisasta korkoympäristöstä Kuntarahoituksen liiketoiminnassa. Korkokatteeseen sisältyy palkkioita omien joukkovelkakirjalainojen takaisinostoista 2,4 miljoonaa euroa (2016: 1,2 miljoonaa euroa). Konsernissa ensisijaisiin omiin varoihin kuuluva AT1-pääomalaina käsitellään oman pääoman ehtoisena instrumenttina. Sen korkokuluja ei huomioida konsernissa tulosvaikutteisesti, vaan ne käsitellään osingonjaon tavoin voittovarojen vähennyksenä omassa pääomassa vuosittain maksun toteutuessa.

LUOKITUSLAITOS	Pitkäaikainen varainhankinta	Näkymät	Lyhytaikainen varainhankinta
Moody's Investors Service	Aa1	Vakaat	P-1
Standard & Poor's	AA+	Vakaat	A-1+

Konsernin palkkiokulut olivat vuoden lopussa 4,1 miljoonaa euroa (2016: 4,0 miljoonaa euroa). Liiketoiminnan kulut kasvoivat 24,8 % vuoden 2017 aikana 38,8 miljoonaan euroon (2016: 31,1 miljoonaa euroa). Kulujen kasvu johtuu pääasiassa luottolaitostoi-
ntaan liittyvistä valvontamaksuista Euroopan keskuspankille sekä Finanssivalvonnalle, vakausmaksuista EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja meneillään olevista järjestelmähankkeista. Hallintokulut olivat 22,3 miljoonaa euroa (2016: 18,8 miljoonaa euroa), josta henkilöstökulut olivat 13,6 miljoonaa euroa (2016: 11,9 miljoonaa euroa). Hallintokulujen kasvu johtuu henkilöstön määrän kasvusta. Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistot olivat 2,0 miljoonaa euroa (2016: 1,8 miljoonaa euroa). Liiketoiminnan muut kulut olivat 14,5 miljoonaa euroa (2016: 10,5 miljoonaa euroa).

Konsernin taseen loppusumma oli vuoden 2017 lopussa 34 738 miljoonaa euroa, kun se edellisen vuoden lopussa oli 34 052 miljoonaa euroa. Konsernin omasta pääomasta on vähennetty tilikauden aikana AT1-pääomainstrumentin korkoja 12,6 miljoonaa euroa verovaikutus huomioiden.

Kuntarahoitus on tilinpäätöshetkellä käsitelty tytäryhtiönsä Inspiran 100 %:na omistuksena osakas-sopimuksen ehtojen mukaisesti. Tytäryhtiö Inspiran vähemmistöosakkeenomistajien omistamien osakkeiden lunastus on saatettu loppuun alkuvuoden 2018 aikana. Lunastukseen liittyvä velvoite on huomioitu tilinpäätöshetkellä eikä tapahtumalla ole olennaista vaikutusta Kuntarahoituksen taloudelliseen asemaan eikä Inspiran liiketoimintaan.

EMOYHTIÖ

Kuntarahoituksen korkokate oli vuoden 2017 lopussa 212,3 miljoonaa euroa (2016: 189,9 miljoonaa euroa) ja liikevoitto oli 181,9 miljoonaa euroa (2016: 158,0 miljoonaa euroa). Vakavaraisuuslaskennassa ensisijaiseen lisäpääomaan kuuluvan AT1-pääomallainan korkokulut 16,2 miljoonaa euroa vuodelle 2017 on vähennetty emoyhtiön korkokatteesta täysimääräisesti (2016: 16,3 miljoonaa euroa). Emoyhtiössä AT1-pääomallaina on kirjattu tase-erään Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla.

INSPIRA

Kuntarahoituksen tytäryhtiön, Inspiran, liikevaihto vuodelta 2017 oli 2,7 miljoonaa euroa (2016: 2,2 miljoonaa euroa) ja liikevoitto oli 0,2 miljoonaa euroa (2016: 0,1 miljoonaa euroa).

Liiketoiminta

RAHOITUS

Kuntarahoitus on Suomen ainoa kuntasektorin ja valtion tukeman asuntotuotannon rahoitukseen erikoistunut luottolaitos ja selvästi oman asiakaskuntansa suurin rahoittaja. Kuntarahoituksen asiakkaita ovat kunnat ja kuntayhtymät, niiden määräysvallassa olevat yhteisöt sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämissivokeskuksen ARAn nimeämät yleishyödylliset yhteisöt ja kohteet. Yhtiö tarjoaa asiakkailleen monipuolisia rahoitukseen liittyviä palveluja ja kokonaisvaltaista tukea investointien suunnitteluun ja talouden hallintaan. Se on asiakassegmentissään selvästi suurin yksittäinen toimija.

Kuntien taloustilanne oli kuluneella vuodella vahvempi, mikä näkyi kuntien alentuneena lainatarpeena. Rahoituksen kokonaiskysyntä kuitenkin kasvoi kokonaisuudessaan verrattuna edellisvuoteen johtuen erityisesti asuntorakentamisen vahvasta kasvusta. Kuntarahoituksen saamien lainatarjouspyyntöjen kokonaismäärä nousi vuoden 2017 aikana ollen 4 451 miljoonaa euroa (2016: 4 168 miljoonaa euroa). Suurin osa kysynnän lisäyksestä aiheutui sosiaalisen asuntotuotannon vahvasta kasvusta.

Uusia lainoja nostettiin edellisvuotta vähemmän, 2 439 miljoonaa euroa (2016: 2 924 miljoonaa euroa). Tämä johtui ennen kaikkea kuntien vahvemmasta taloustilanteesta, joka piti kuntien rahoituskysynnän maltillisena, sekä kiristyneestä kilpailusta kuntien rahoituksessa. Kuntasektorin rahoituskysyntään saattoi vaikuttaa myös epävarmuus sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksista.

Pitkäaikainen antolainakanta oli vuoden lopussa 21 219 miljoonaa euroa (2016: 20 910 miljoonaa euroa). Lainakannan muutos oli 1,5 % edellisestä vuodesta.

Vuonna 2016 markkinoille tuotu, ympäristöinvestointien rahoittamiseen tarkoitettu vihreä rahoitus herätti edelleen paljon kiinnostusta, ja vuoden 2017 loppuun mennessä rahoitusta ympäristöhankkeisiin oli myönnetty yli miljardin euron arvosta. Kuntarahoituksen vihreä rahoitus on tuotteena monella tavoin edelläkävijä Suomen rahoitusmarkkinoilla ja sen uskotaan lisäävän kuntasektorin ympäristöpanostuksia, parantavan ympäristötietoutta sekä edistävän Suomen ilmastotavoitteiden toteutumista. Hankkeiden soveltuvuuden vihreän rahoituksen viitekehukseen arvioi riippumattomista asiantuntijoista koostuva arvointiryhmä.

Kuntarahoitus on tarjonnut kunnille, kuntayhtymille sekä kuntien omistamille tai määräysvallassa oleville yhtiöille leasingrahoitusta vuodesta 2010 lähtien. Palvelumallia ja sen hinnoittelua on kehitetty pitkäjänteisesti mahdollisimman selkeäksi, ja leasingratkaisujen kysyntä kasvoi edelleen vuonna 2017. Erityisesti kiinteistöleasingrahoitus kiinnostaa asiakkaita. Leasingkanta kasvoi vuoden aikana 51 % ja oli vuoden lopussa 432 miljoonaa euroa (2016: 286 miljoonaa euroa).

Myös Kuntarahoituksen lyhytaikaiselle rahoitukselle oli edelleen kysyntää. Vuoden 2017 lopussa asiakkaiden kanssa voimassaolevia kuntatodistus- ja kuntayritystodistusohjelmia oli yhteensä 4 582 miljoonaa euroa (2016: 4 368 miljoonaa euroa). Yhtiön taseessa oli kuntien ja kuntien yritysten liikkeeseen laskemia kunta- ja kuntayritystodistuksia vuoden lopussa 749 miljoonaa euroa (2016: 973 miljoonaa euroa).

Vuonna 2017 Kuntarahoituksen asiakkaiden rahoitussalkun hallintaan kehitetty Apollo-palvelu laajeni käsittämään muun muassa vakuuksienhallinnan ja se otettiin pilottiasiakkaiden kanssa käyttöön myös sijoitusten hallinnassa. Apollo-palvelua otettiin laajenevassa määrin käyttöön vuoden 2017 aikana ja palvelun asiakkaita ovat kaikki maan suurimmat kaupungit.

Kuntarahoituksen tytäryhtiön, Inspiran palvelujen kysyntä on ollut vuoden 2017 aikana vilkasta ja toimeksiantosopimuksia tehtiin 117 kappaletta (2016: 123). Liikevaihto vuonna 2017 oli 2,7 miljoonaa euroa (2016: 2,2 miljoonaa euroa). Tilikauden liikevoitto oli 0,2 miljoonaa euroa (2016: 0,1 miljoonaa euroa). Toimeksiantoissa korostuivat erityisesti sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksiin varautuminen sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhankkeiden valmistelu.

VARAINHANKINTA JA LIKVIDITEETINHALLINTA

Vuonna 2017 likviditeettitilanne kansainvälisillä pääomamarkkinoilla säilyi hyvänä ja Kuntarahoituksen varainhankinta onnistui erinomaisesti. Laajan hajauttamisen ansiosta varainhankinta on tehokasta, mikä varmistaa kilpailukykyisen rahoituksen Kuntarahoituksen asiakkaille. Kuntarahoituksen nimi onkin laajasti tunnettu kansainvälisillä pääomamarkkinoilla ja se on sijoittajien mielestä yksi pääomamarkkinoiden joustavimmista, luotettavimmista ja nopeimmista kumppaneista.

Kuntarahoituksen julkiset liikkeeseenlaskut onnistuivat vuoden aikana erinomaisesti. Vuonna 2017 Kuntarahoitus järjesti kolme viitelainaa; kaksi Yhdysvaltain dollareissa liikkeeseen laskettua miljardin dollarin viitelainaa sekä yhden miljardin

euron viitelainan. Viitelainojen ajoitukset onnistuivat erinomaisesti ja ne kaikki ylimerkittiin selvästi. Yhtiön historian toinen vihreä joukkovelkakirjalaina, syyskuussa liikkeeseen laskettu 500 miljoonan euron vihreä bondi ylimerkittiin tunnissa kuusinkertaisesti. Järjestely oli Kuntarahoituksen historian kysytyin laina ja se hinnoiteltiin liikkeeseenlaskijan kannalta erittäin edullisesti. Liikkeeseenlaskun ansiosta Kuntarahoitus laajensi entisestään sijoittajakuntaansa. Pitkäaikaista varainhankintaa tehtiin kaikkiaan vuoden aikana 9 557 miljoonaa euroa (2016: 6 702 miljoonaa euroa). Vuoden 2017 aikana yhtiö on ollut aktiivinen liikkeeseenlaskija raha- ja pääomamarkkinoilla. Osake- ja valuuttamarkkinoiden kehitys lisäsi Kuntarahoituksen omien joukkovelkakirjojen ennaikaisten takaisinmaksujen määrää. Myös johdannaissopimuksiin liittyvät lisävakuuksien määrät (CSA:t) muuttuivat vuoden aikana selvästi ja johtivat isompaan varainhankintatarpeeseen.

Lyhytaikaisia Kuntarahoituksen velkasitoumuksia (ECP) laskettiin liikkeeseen vuoden aikana 9 989 miljoonaa euroa (2016: 7 045 miljoonaa euroa), ja kannan määrä oli vuoden lopussa 3 833 miljoonaa euroa (2016: 1 139 miljoonaa euroa).

Koko varainhankinnan määrä oli vuoden 2017 lopussa 30 153 miljoonaa euroa (2016: 28 662 miljoonaa euroa). Tästä euromääräistä oli 23 % (2016: 21 %) ja valuuttamääräistä 77 % (2016: 79 %). Kaiken kaikkiaan vuoden aikana on laskettu liikkeeseen joukkovelkakirjalainoja 14 eri valuutassa (2016: 13 valuuttaa).

Kaikki Kuntarahoituksen varainhankinta tehdään tällä hetkellä kansainvälisiltä pääomamarkkinoilta, missä yhtiö on tunnettu, arvostettu ja aktiivinen toimija. Vuoden 2017 aikana pitkäaikaisia varainhankintajärjestelyjä tehtiin yhteensä 318 kappaletta (2016: 204).

Varainhankinnan strategiana on varainhankinnan lähteiden hajautus, jolla Kuntarahoitus pyrkii varmistamaan varainhankinnan jatkuvuuden kaikissa markkinaolosuhteissa. Se on osoittautunut onnistuneeksi linjaukseksi. Kuntarahoitus hajauttaa varainhankintaansa eri tavoilla: markkinoittain, maantieteellisesti, laskemalla liikkeeseen erilaisille sijoittajaryhmille suunnattuja lainoja sekä laskemalla liikkeeseen lainoja eri maturiteeteissa. Aktiivinen ja pitkäjänteinen sijoittajayhteistyö on lisännyt Kuntarahoituksen tunnettuutta eri markkinoilla, ja sijoittajasuhteissa on voitu enenevässä määrin edetä tärkeiden sijoittajasuhteiden ylläpitämiseen.

Valtaosa varainhankinnasta tehdään vakioituina liikkeeseenlaskuina velkaohjelmien alla ja Kuntarahoituksella on käytössään seuraavat velkaohjelmat:

Medium Term Note (MTN) -ohjelma	30 000 milj. euroa
Euro Commercial Paper (ECP) -ohjelma	5 000 milj. euroa
AUD-velkaohjelma (Kangaroo)	2 000 milj. AUD

Kuntarahoituksen varainhankinnan takaa Kuntien takauskeskus, jolla on Moody'silta ja Standard & Poor'silta samat luottoluokitukset kuin Kuntarahoituksella. Kuntien takauskeskus on antanut takauksen velkaohjelmille sekä ohjelmien ulkopuolisille varainhankintajärjestelyille, minkä vuoksi Kuntarahoituksen liikkeeseen laskemat velkasitoumukset lasketaan luottolaitosten vakavaraisuuslaskennassa nollariski- luokkaan EU-alueella.

Yhtiön likviditeettitilanne on säilynyt erinomaisena vuoden 2017 aikana. Kuntarahoituksen sijoitustoiminta on pääasiassa etukäteisvarainhankinnalla hankittujen varojen hallinnoimista. Varat sijoitetaan likvideihin, hyvän luottoluokituksen omaaviin rahoitusinstrumentteihin, joilla turvataan liiketoiminnan jatkuminen kaikissa markkinatilanteissa.

Yhtiön likviditeettipolitiikan mukaisesti likviditeetin määrän tulee riittää keskeytymättömän liiketoiminnan jatkumiseen (uusi nettomääräinen antolainaus mukaan lukien) vähintään kuuden kuukauden ajan. Yhtiö sijoittaa johdannaisten vakuussopimuksien perusteella saadut käteisvakuudet pääasiassa lyhytaikaisiin rahamarkkinasijoituksiin. Näitä sijoituksia ei oteta huomioon yhtiön likviditeetin riittävyttä laskettaessa.

Vuoden 2017 lopussa likvidien varojen kokonaismäärä oli 9 325 miljoonaa euroa (2016: 7 505 miljoonaa euroa). Arvopaperisijoitusten kokonaismäärä oli 5 755 miljoonaa euroa (2016: 6 506 miljoonaa euroa) ja niiden keskimääräinen luottoluokitus AA (2016: AA). Arvopaperisalkun keskimääräinen maturiteetti oli vuoden lopussa 2,5 vuotta (2016: 2,3 vuotta).

Tämän lisäksi muita sijoituksia oli 3 570 miljoonaa euroa (2016: 999 miljoonaa euroa), josta keskuspankitalletuksia 3 554 miljoonaa euroa (2016: 989 miljoonaa euroa) ja rahamarkkinatalletuksia luottolaitoksiin 16 miljoonaa euroa (2016: 10 miljoonaa euroa).

Kuntarahoitus on vuodesta 2015 lähtien seurannut myös sijoitustensa ESG-arvoa (Environmental, Social and Governance). Vuoden 2017 lopussa Kuntarahoituksen likviditeettisijoitusten ESG-arvo oli 49,1 asteikolla 1–100 (2016: 49,9). Markkinoiden vertailuindeksi on 49,2 (2016: 51,4).

Vakavaraisuus

Konsernin vakavaraisuus on pysynyt vahvana ja se ylittää selvästi lakisääteisen ja viranomaisten asettamat vähimmäisvakavaraisuusvaatimukset.

VÄHIMMÄISPÄÄOMAVAATIMUKSET JA PÄÄOMAPUSKURIT

Vähimmäispääomavaatimus vakavaraisuudelle on 8 % ja CET1-vakavaraisuudelle 4,5 %. Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomavaatimus on 2,5 % sekä muun rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävän luottolaitoksen lisäpääomavaatimus 0,5 % nostavat alarajan CET1-vakavaraisuudelle 7,5 %:iin ja kokonaisvakavaraisuudelle 11,0 %:iin. Finanssivalvonta tekee päätöksen muuttuvasta lisäpääomavaatimuksesta neljännesvuosittain. Finanssivalvonta päätti joulukuussa 2017 olla asettamatta muuttuvaa lisäpääomavaatimusta. Vastuiden maantieteellisen jakauman perusteella määrittyvä luottolaitoskohtainen lisäpääomavaatimus Kuntarahoitukselle on 0,3 %, joka nostaa CET1-vakavaraisuuden alarajan 7,8 %:iin ja kokonaisvakavaraisuuden 11,3 %:iin.

Lisäksi Finanssivalvonta päätti joulukuussa 2017 korottaa muun rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävän luottolaitoksen lisäpääomavaatimusta 0,5 %:sta 1 %:iin Kuntarahoituksen osalta. Uusi vaatimus tulee voimaan 1.7.2018.

31.12.2017	Pääoma-vaatimus	Kiinteä lisäpääoma-vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma-vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma-puskurit yhteensä	Yhteensä	Toteutunut 31.12.2017
Ydinpääoma (CET1)	4,5 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	7,8 %	55,2 %
Ensisijainen pääoma (T1)	6,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	9,3 %	75,5 %
Omat varat yhteensä	8,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	11,3 %	75,5 %

31.12.2017	Pääoma-vaatimus	Kiinteä lisäpääoma-vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma-vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma-puskurit yhteensä	Yhteensä
Ydinpääoma (CET1)	77 051	42 806	5 777	8 561	57 145	134 196
Ensisijainen pääoma (T1)	102 735	42 806	5 777	8 561	57 145	159 880
Omat varat yhteensä	136 980	42 806	5 777	8 561	57 145	194 125

31.12.2016	Pääoma-vaatimus	Kiinteä lisäpääoma-vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma-vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma-puskurit yhteensä	Yhteensä	Toteutunut 31.12.2016
Ydinpääoma (CET1)	4,5 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	7,8 %	46,2 %
Ensisijainen pääoma (T1)	6,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	9,3 %	66,9 %
Omat varat yhteensä	8,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	11,3 %	66,9 %

31.12.2016	Pääoma-vaatimus	Kiinteä lisäpääoma-vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma-vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma-puskurit yhteensä	Yhteensä
Ydinpääoma (CET1)	75 625	42 014	4 366	8 403	54 783	130 408
Ensisijainen pääoma (T1)	100 833	42 014	4 366	8 403	54 783	155 616
Omat varat yhteensä	134 444	42 014	4 366	8 403	54 783	189 227

¹⁾ Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014) luku 10:3 § ja EU:n vakavaraisuusasetus (575/2013) ja -direktiivi (2013/36/EU). Voimassa 1.1.2015 alkaen.

²⁾ Laki luottolaitostoiminnasta luku (610/2014) 10:4-5 § ja EU:n vakavaraisuusasetus (575/2013) ja -direktiivi (2013/36/EU). Finanssivalvonnan johtokunta päätti 21.12.2017 olla asettamatta muuttuvaa lisäpääomavaatimusta Suomeen kohdistuville luottovastuille. Vastuiden maantieteellisen jakauman perusteella määrittyvä luottolaitoskohtainen lisäpääomavaatimus Kuntarahoitukselle on 0,3 %.

³⁾ Muut rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävän luottolaitoksen lisäpääomavaatimus: Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014) luku 10:8 § ja EU:n vakavaraisuusasetus (575/2013) ja -direktiivi (2013/36/EU). Lisäpääomavaatimus (O-SII) Kuntarahoitukselle on 0,5 %. Finanssivalvonnan päätös 6.7.2015, voimassa 7.1.2016 alkaen.

Euroopan keskuspankki (EKP) on asettanut osana vuosittaista valvojan arviota (SREP) Kuntarahoitukselle 1,5 % lisäpääomavaatimuksen (P2R), joka tuli voimaan vuoden 2017 alusta. EKP arvioi vähintään vuosittain lisäpääomavaatimuksen määrän. P2R-lisäpääomavaatimuksen huomioiva minimitaso CET1-vakavaraisuudelle on 9,3 % ja kokonaisvakavaraisuudelle 12,8 %. Samassa yhteydessä EKP antoi ohjeluontoisen 4,2 % lisäpääomavaatimuksen (P2G), jonka alittaminen ei vaikuta esimerkiksi voitonjakoon. Huomioiden tämän ohjeluontoisen lisäpääomavaatimuksen CET1-vakavaraisuuden minimitaso on 13,5 % vuoden 2017 lopussa. Kuntarahoitus täyttää nämä pääomavaatimukset moninkertaisesti.

Vuoden 2018 alusta voimaan tulevat EKP:n Kuntarahoitukselle asettamat päivitetty lisäpääomavaatimukset ovat 1,75 % (P2R) ja 4,0 % (P2G). Näin ollen huomioiden lisäpääomavaatimuksen sekä ohjeluontoisen lisäpääomavaatimuksen uusi CET1-vakavaraisuuden minimitaso on 13,55 % 1.1.2018 alkaen.

VAKAVARAIJUUDEN TUNNUSLUVUT

Kuntarahoitus-konsernin omat varat olivat vuoden 2017 lopussa 1 293 miljoonaa euroa (2016: 1 124 miljoonaa euroa). Ydinpääoma (CET1) oli 946 miljoonaa euroa (2016: 777 miljoonaa euroa). Ensisijainen pääoma oli 1 293 miljoonaa euroa (2016: 1 124 miljoonaa euroa). Käypään arvoon arvostettujen varojen realisoitumattomat voitot (käyvän arvon rahasto) on sisällytetty ydinpääomaan (siirtymäsäännös voimassa ajalla 1.1.2015–31.12.2017). Ydinpääomaan sisältyy tilikauden voitto, sillä tilikauden tulos on ollut tilintarkastuksen kohteena, ja näin ollen tilikauden voitto voidaan lukea ydinpääomaan Euroopan keskuspankin myöntämän vakavaraisuusasetuksen mukaisen luvan perusteella. Omiin varoihin sovellettavista suodattimista johtuvat ydinpääoman mukautukset koostuvat Kuntarahoituksen omasta luottoriskikorjauksesta (DVA) sekä muista arvonnoikaisuista (PVA, AVA). Lisäksi ydinpääomassa on huomioitu suunniteltu voitonjako. Toissijaista pääomaa (T2) ei ollut katsauskauden lopussa eikä vertailuvuonna.

Konsernin omissa varoissa ei ole huomioitu Kuntarahoituksen tytäryhtiön Rahoituksen neuvontapalvelut Inspiran varoja, sillä Finanssivalvonnan tulkinnan (27.1.2016) mukaan osakkeita, joihin yhtiöjärjestyksessä on annettu yhtiölle osakeyhtiölain (624/2006) 3 luvun 7 §:n mukaisesti lunastusoikeus, ei voi luokitella ydinpääomainstrumenteiksi.

Emoyhtiön omat varat olivat vuoden 2017 lopussa 1 293 miljoonaa euroa (2016: 1 123 miljoonaa euroa). Ydinpääoma (CET1) oli 945 miljoonaa euroa (2016: 776 miljoonaa euroa) ja ensisijainen pääoma (T1) oli 1 293 miljoonaa euroa (2016: 1 123 miljoonaa euroa). Toissijaista pääomaa (T2) ei ollut katsauskauden lopussa eikä vertailuvuonna.

Konsernin omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin olivat 75,51 % (2016: 66,89 %). CET1-vakavaraisuus oli vuoden lopussa 55,22 % (2016: 46,21 %). Emoyhtiön vakavaraisuus oli 76,22 % (2016: 67,11 %) ja CET1-vakavaraisuus oli 55,71 % (2016: 46,35 %).

Vakavaraisuuden hallinnan periaatteet ja tunnusluvut on kuvattu osana konsernin tilinpäätöstä hallituksen toimintakertomuksen jälkeen liitteessä 3. Vakavaraisuuden hallinnan periaatteet sekä liitteissä 44-48. Vakavaraisuus. Emoyhtiön vakavaraisuustiedot ovat osa emoyhtiön tilinpäätöstä liitteissä 47-50. Kuntarahoitus julkistaa lisäksi tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisen Pilari III -raportin vakavaraisuus- ja riskienhallintatiedoista, ja raportti saatavilla yhtiön internet-sivuilla englanniksi.

OMAT VARAT, KONSERNI (1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	976 260	827 393
Vähennykset ydinpääomasta	-30 741	-50 760
YDINPÄÄOMA (CET1)	945 519	776 633
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	347 454	347 454
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
ENSISIJAINEN LISÄPÄÄOMA (AT1)	347 454	347 454
ENSISIJAINEN PÄÄOMA (T1)	1 292 973	1 124 086
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	-	-
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
TOISSIJAINEN PÄÄOMA (T2)	-	-
OMAT VARAT YHTEENSÄ	1 292 973	1 124 086

OMAT VARAT, EMOYHTIÖ (1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	975 532	826 865
Vähennykset ydinpääomasta	-30 875	-50 865
YDINPÄÄOMA (CET1)	944 658	776 000
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	347 916	347 426
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
ENSISIJAINEN LISÄPÄÄOMA (AT1)	347 916	347 426
ENSISIJAINEN PÄÄOMA (T1)	1 292 574	1 123 426
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	-	-
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
TOISSIJAINEN PÄÄOMA (T2)	-	-
OMAT VARAT YHTEENSÄ	1 292 574	1 123 426

VAKAVARAISUUDEN TUNNUSLUVUT, KONSERNI	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	55,22	46,21
Ensisijainen pääoma (T1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89

VAKAVARAISUUDEN TUNNUSLUVUT, EMOYHTIÖ	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	55,71	46,35
Ensisijainen pääoma (T1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	76,22	67,11
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	76,22	67,11

VÄHIMMÄISOMAVARAISUUSASTE JA MAKSUVALMIUSVAATIMUS

Vähimmäisomavaraisuusastetta (Leverage Ratio) koskevan ehdotuksen käsittely on kesken EU-tasolla. Kuntarahoituksen vähimmäisomavaraisuusaste vuoden 2017 lopussa oli 3,84 % (2016: 3,54 %) laskettuna tällä hetkellä voimassa olevia laskentaperiaatteita noudattaen.

Maksuvalmiusvaatimus (Liquidity Coverage Ratio, LCR) oli 173 % (2016: 149 %). Se ylittää selvästi tilinpäätöshetken 80 %:n sääntelyvaatimuksen. Vaatimus nousee asteittain niin, että vuoden 2018 alusta lähtien vakavaraisuussääntelyn mukainen maksuvalmiusvaatimus on 100 %.

Kuntarahoitus varautuu myös EU-tasolla valmistettavaan pysyvään varainhankinnan vaatimukseen (NSFR), joka tulee voimaan vasta vuonna 2020.

Riskienhallinta

Yhtiön riskiasemassa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2017 aikana. Yhtiön hallitus vakuuttaa, että käytössä olevat riskienhallintajärjestelmät ovat Kuntarahoitus-konsernin profiiliin ja strategiaan nähden riittävät. Riskit pysyivät tilikauden aikana asetettujen limiittien puitteissa, ja yhtiön arvion mukaan riskienhallinta on täyttänyt sille asetetut vaatimukset. Lisäksi hallitus vakuuttaa parhaan tietämyksensä mukaisesti, että toimintakertomus ja tilinpäätös sisältävät oikeat ja riittävät tiedot tilinpäätöshetkellä sekä tilikauden aikaisesta kehityksestä yhdessä luottolaitokseen kohdistuvien riskien osalta.

Riskienhallinnan periaatteet ja konsernin riskiasema on kuvattu osana konsernitilinpäätöstä liitteessä 2. Lisäksi Kuntarahoitus julkistaa tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisen Pilari III –raportin, joka on saatavilla yhtiön internet-sivuilla englanniksi.

Hallinnointikäytäntö

Kuntarahoitus noudattaa yhtiölainsäädännön lisäksi luottolaitostoiminnasta annetun lain vaatimuksia hallinnon järjestämisestä, ja hallintoon liittyvät käytännöt on kuvattu tarkemmin yhtiön verkkosivuilla. Kuntarahoitus julkistaa vuosikertomuksen julkistamisen aikaan verkkosivuillaan tästä toimintakertomuksesta erillisen arvopaperimarkkinainlain 7 luvun 7§:n mukaisen selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästänsä sisältäen kuvauksen taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä. Selvitys pitää sisällään myös luottolaitostoiminnasta annetun lain edellyttämät kuvaukset hallinnosta sekä tiedot siitä, miten yhtiö noudattaa pörssiyhtiöitä koskevaa Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Koska Kuntarahoitus on yksinomaan listattujen joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskija, ja sen osakkeet eivät ole julkisen kaupankäynnin kohteena, Kuntarahoituksen kannalta ei ole tarkoituksenmukaista suoraan soveltaa kyseistä koodia. Yhtiö on tästä huolimatta laatinut omat sisäiset hallintoa koskevat ohjeensa kyseisen koodin pohjalta.

YHTIÖKOKOUS

Kuntarahoituksen varsinainen yhtiökokous pidettiin 23.3.2017. Yhtiökokous vahvisti tilinpäätöksen tilikaudelta 2016 ja myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle. Lisäksi yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että osinkoa ei jaeta ja että voitonjakokelpoiset varat, 61 496 269,28 euroa, jätetään omaan pääomaan.

Varsinainen yhtiökokous nimitti omistajien nimitysvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti hallituksen jäsenet toimikaudelle 2017-2018 (vuoden 2017 varsinaisesta yhtiökokouksesta seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättämiseen asti). Yhtiökokous päätti myös omistajien nimitysvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti hallituksen jäsenille maksettavien palkkioiden määrät.

Yhtiökokous päätti lisäksi muuttaa Kuntarahoituksen yhtiöjärjestystä niin, että siitä poistettiin hallitukseen valittavan jäsenen ikää koskeva rajoitus.

Kokouksessa valittiin lisäksi yhtiön tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajana KHT Marcus Tötterman, joka toimi päävastuullisena tilintarkastajana myös edellisellä tilikaudella.

HALLITUS

Varsinaisessa yhtiökokouksessa 23.3.2017 omistajien nimitysvaliokunta teki ehdotuksen yhtiökokoukselle yhtiön hallitukseen valittavista henkilöistä toimikaudelle, joka alkaa vuoden 2017 varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä ja päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Yhtiökokous päätti valita hallituksen jäseniksi seuraavat henkilöt: Helena Walldén (puheenjohtaja), Tapani Hellstén (varapuheenjohtaja), Fredrik Forssell, Teppo Koivisto, Vivi Marttila, Tuula Saxholm, Minna Helppi ja Jari Koskinen.

Toimintaansa tehostaakseen hallitus on perustanut avustaviksi ja valmisteleviksi toimielimiksi tarkastus-, riski- ja palkitsemisvaliokunnan.

Tarkastusvaliokunnan jäsenenä tilikauden päättyessä toimivat Tuula Saxholm (puheenjohtaja), Jari Koskinen ja Vivi Marttila. Riskivaliokunnan jäsenenä toimivat tilikauden päättyessä Fredrik Forssell (puheenjohtaja), Minna Helppi ja Teppo Koivisto. Palkitsemisvaliokunnan jäsenenä toimivat tilikauden päättyessä Helena Walldén (puheenjohtaja), Tapani Hellstén ja Teppo Koivisto.

Vuoden 2016 varsinaisesta yhtiökokouksesta vuoden 2017 varsinaiseen yhtiökokoukseen asti hallitukseen kuuluivat seuraavat jäsenet: Helena Walldén (puheenjohtaja), Tapani Hellstén (varapuheenjohtaja), Fredrik Forssell, Teppo Koivisto, Sirpa Louhevirta, Vivi Marttila, Tuula Saxholm ja Juha Yli-Rajala.

Yhtiön hallituksen ja sen valiokuntien toimintaa on selostettu tarkemmin yhtiön verkkosivuilla.

HENKILÖSTÖ

Kuntarahoitus-konsernissa työskenteli vuoden 2017 lopussa 134 henkilöä (2016: 106), joista emoyhtiössä 119 henkilöä (2016: 90). Merkittävä lisäys johtuu sekä toimintaympäristön ja asiakastarpeiden muutoksesta että ennen kaikkea pankkisääntelyn mukanaan tuomasta tarpeesta kehittää yhtiön hallintoa ja prosesseja. Uusia työntekijöitä on palkattu lähes kaikkiin yhtiön toimintoihin, muun muassa asiakaspalveluun, liiketoiminnan kehitykseen ja hallintopalveluihin sekä IT:n, talouden sekä riskienhallinnan tehtäviin. Henkilöstölle maksetut palkat ja palkkiot olivat koko konsernissa 11,0 miljoonaa euroa (2016: 9,5 miljoonaa euroa).

Kuntarahoituksen toimitusjohtajana toimi 22.8.2017 saakka Pekka Averio. Kuntarahoituksen hallitus sopi 22.8.2017 toimitusjohtaja Pekka Averion kanssa, että Averio jättää tehtävänsä yhtiön toimitusjohtajana ja samalla varatoimitusjohtaja Esa Kallio nimitettiin väliaikaiseksi toimitusjohtajaksi. Väliaikaisen toimitusjohtajan tehtävän lisäksi Esa Kallio vastaa yhtiön Pääomamarkkinat-toiminnosta. Pekka Averion tehtävän päätyttyä hallitus käynnisti välittömästi uuden toimitusjohtajan valintaa koskevan hakuprosessin, joka on vielä kesken tämän toimintakertomuksen laatimisen hetkellä. Toimitusjohtajan lisäksi Kuntarahoituksen johtoryhmään kuuluvat johtaja Toni Heikkilä (riskienhallinta), johtaja Jukka Helminen (rahoitus), johtaja Marjo Tomminen (talous) sekä johtaja Mari Tyster (lakiasiat ja compliance).

PALKAT JA PALKITSEMINEN

Kuntarahoituksen johdon ja henkilöstön palkkiot muodostuvat kiinteästä palkkiosta (peruspalkka ja luontoisedut) ja muuttuvasta palkitsemisesta palkitsemisjärjestelmän ehtojen mukaan. Palkitsemisjärjestelmän periaatteet vahvistaa hallitus ja ne arvioidaan vuosittain. Palkitsemisjärjestelmiin ja palkkioihin liittyvässä työssä hallitusta avustaa hallituksen palkitsemisvaliokunta. Lisätietoja palkoista ja palkitsemisesta on konsernin liitetiedossa 29. Palkat ja palkitseminen sekä tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisenä julkaistavassa Palkka- ja palkkioselvityksessä vuodelta 2017, joka on saatavilla yhtiön internetsivuilla.

SISÄINEN TARKASTUS

Sisäisen tarkastuksen tarkastustoiminta on ulkoistettu Deloitte & Touche Oy:lle, joka raportoi toiminnastaan suoraan hallitukselle ja sen tarkastusvaliokunnalle. Sisäisen tarkastuksen tehtäviin kuuluu valvoa Kuntarahoituksen taloudellisen ja muun johtamisinformaation luotettavuutta ja oikeellisuutta. Lisäksi sen tehtävänä on varmistaa, että yhtiöllä on toimintaa varten riittävät ja asianmukaisesti järjestetyt prosessit ja niitä tukevat manuaaliset ja tietotekniset järjestelmät ja että toimintaan liittyvien riskien hallinta on riittävää.

Osakepääoma ja omistajat

Tilikauden 2017 lopussa Kuntarahoituksen maksettu ja kaupparekisteriin merkitty osakepääoma oli 43 008 044,20 euroa ja osakkeiden lukumäärä on 39 063 798. Yhtiössä on käytössä kaksi osakesarjaa (A- ja B-osakesarjat), joilla on yhtäläiset ääni- ja osinko-oikeudet. Jokainen osake oikeuttaa yhtiökokouksessa yhteen ääneen.

Vuoden 2017 päättyessä Kuntarahoituksella oli 278 osakkeenomistajaa (31.12.2016: 278).

10 SUURINTA OSAKKEENOMISTAJAA 31.12.2017

	kpl	%-osuus
1. Keva	11 975 550	30,66 %
2. Suomen valtio	6 250 000	16,00 %
3. Helsingin kaupunki	4 066 525	10,41 %
4. Espoon kaupunki	1 547 884	3,96 %
5. VAV Asunnot Oy (Vantaan kaupunki)	963 048	2,47 %
6. Tampereen kaupunki	919 027	2,35 %
7. Oulun kaupunki	903 125	2,31 %
8. Turun kaupunki	615 681	1,58 %
9. Kuopion kaupunki	592 028	1,52 %
10. Lahden kaupunki	537 926	1,38 %

Taulukossa esitetyt osakemäärät eivät sisällä näiden osakkeenomistajien konserniyhtiöiden mahdollisesti omistamia osakkeita.

Tilinpäätöksen jälkeiset tapahtumat

Yhtiön hallituksen tiedossa ei ole sellaisia seikkoja, jotka vaikuttaisivat olennaisesti yhtiön taloudelliseen asemaan tilikauden päättymisen jälkeiseltä ajalta.

Näkymät vuodelle 2018

Globaalin talouden ja pääomamarkkinoiden kehityksen uskotaan pysyvän positiivisina ja korkotason alhaisena. Euroopan keskuspankin osto-ohjelman vaiheittainen pienentäminen saattaa alkaa jo vuoden 2018 lopulla, mutta sen hallittu toteuttaminen ei heiluttane markkinoita voimakkaasti. Iso-Britannian EU-eron eli Brexitin vaikutukset ovat toistaiseksi olleet pieniä, mutta sillä saattaa olla merkittävä vaikutus

Euroopan talouskehitykseen vuoden 2018 aikana.

Suomen kuntatalouden näkökulmasta vuoden 2018 näkymät ovat edelleen hyvät. Etenkin monien kasvukeskusten talous on vahvalla pohjalla, ja myös asuntorakentamisen uskotaan jatkuvan vahvana.

Vahvassa taloustilanteessa Kuntarahoituksen asiakkaiden rahoitustarpeet vaihtelevat. Hyvä yleinen taloustilanne saattaa pitää rahoitusksynnän maltillisena, mutta myös rohkaista uusien investointien tekemiseen.

Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelu on edelleen kesken, ja sen kokonaisvaltaisten vaikutusten arvioiminen Kuntarahoituksen asiakaskenttään tai yhtiön omaan toimintaan on haastavaa. Suomen hallituksen esitys sote- ja maakuntauudistuksesta palautettiin vuonna 2017 uudelleenvalmisteluun, ja esityksen odotetaan etenevän kevään 2018 aikana eduskuntakäsittelyyn. Uudistuksella ei odoteta olevan tämän hetken arvion mukaan olennaista vaikutusta Kuntarahoituksen toiminnan volyymeihin vuonna 2018. Kuntarahoitus seuraa aktiivisesti uudistussuunnitelmia.

Kuntarahoitus haluaa tarjota asiakkailleen entistä enemmän lisäarvoa tuottavia ratkaisuja, joissa hyödynnetään syvällistä tietoa asiakkaan omasta tilanteesta ja toimialan kehityksestä. Yhtiö jatkaa siksi vuonna 2018 merkittäviä panostuksia asiakaspalvelun, palvelutarjonnan ja järjestelmien kehittämiseen tehostakseen ja parantaakseen toimintaansa entisestään ja digitalisoidakseen palvelujaan. Yhtiö jatkaa myös kaiken toimintansa vastuullisuuden kehittämistä pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti.

Kuntarahoitus ennakoi kulujen olevan vuoden 2017 kuluja korkeammat johtuen henkilöstölisäyksestä, panostuksista tietojärjestelmiin sekä kohonneista viranomaismaksuista. Huomioiden edellä kuvatut toimintaympäristön näkymät ja olettaen, että korkojen kehityksessä ei tapahdu merkittäviä muutoksia markkinaodotuksiin verrattuna, Kuntarahoitus odottaa toimintansa kannattavuuden säilyvän vuonna 2018 hyvällä tasolla. Rahoitusmarkkinoiden kehitys ja vuoden 2018 alussa käyttöön otettu IFRS 9 -standardi saattaa lisätä rahoitusinstrumenttien realisoitumattomien arvostusten kautta tulosvolatiliteettiä.

Tässä esitetyt arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen toimintaympäristön ja toiminnan kehityksestä.

Hallituksen esitys tilikauden 2017 voittoa koskeviksi toimenpiteiksi

Kuntarahoitus Oyj:n voitonjakokelpoiset varat ovat 95 456 652,15 euroa, josta tilikauden voitto on 33 960 382,87 euroa.

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että

- osinkoa jaetaan 0,16 euroa osakkeelta, yhteensä 6 250 207,68 euroa, ja että
- muut voitonjakokelpoiset varat, 89 206 444,47 euroa, jätetään omaan pääomaan.

Tilikauden tulos on hyvä, ja hallitus pitää perusteltuna maltillisen osingon maksamista. Yhtiö on viime vuosina varautunut ennakoitun pankkisääntelyn mukaisten pääomavaatimusten, erityisesti vähimmäisomavaraisuusasteen (leverage ratio) kiristymiseen. Omia varoja on vahvistettu kertyneillä voittovaroilla ja liikkeeseen lasketun pääomalainan (AT1) avulla. Yhtiön leverage

ratio on vuoden 2017 lopussa 3,84 %. Leverage ratio -vaatimuksen voimaantulon aikataulu on vielä auki, mutta yhtiö täyttää tällä hetkellä ennakoitun 3 %:n leverage ratio -vaatimuksen. Hallitus arvioi, että maltillinen osingonjako ei vaaranna pääomavaateiden täyttämistä tai yhtiön maksuvalmiutta. Kuntarahoitus ylittää merkittävästi kaikki yhtiölle asetetut vakavaraisuusvaatimukset.

Osinko maksetaan osakkeenomistajalle, joka on merkittynä yhtiön osakasluetteloon 4.4.2018. Hallitus ehdottaa, että osinko maksetaan 9.4.2018.

Yhtiön taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Yhtiön maksuvalmius on hyvä, eikä ehdotettu voitonjako hallituksen näkemyksen mukaan vaaranna yhtiön maksukykyä.

KONSERNIN KEHITYS

	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013
Liikevaihto (milj. euroa)	204,1	183,7	204,1	222,0	196,8
Korkokate (milj. euroa)	228,5	206,1	172,2	160,0	149,5
%-osuus liikevaihdosta	112,0	112,2	84,4	72,1	76,0
Liikevoitto (milj. euroa)	198,4	174,2	151,8	144,2	141,3
%-osuus liikevaihdosta	97,2	94,8	74,4	64,9	71,8
Kulu-tuotto-suhde	0,18	0,17	0,16	0,15	0,15
Lainakanta (milj. euroa)	21 219	20 910	20 088	19 205	17 801
Varainhankinnan kanta (milj. euroa)	30 153	28 662	28 419	26 616	23 108
Taseen loppusumma (milj. euroa)	34 738	34 052	33 889	30 009	26 156
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	12,57	12,51	14,84	21,66	30,58
Koko pääoman tuotto, % (ROA)	0,46	0,41	0,38	0,41	0,48
Omavaraisuusaste, %	3,86	3,48	3,08	1,98	1,80
Ydinpääoma (CET1) (milj. euroa)	945,5	776,6	686,3	556,4	-
Ensisijainen pääoma (Tier 1) (milj. euroa)	1 293,0	1 124,1	1 033,8	557,2	454,2
Omat varat yhteensä (milj. euroa)	1 293,0	1 124,1	1 068,8	623,1	511,5
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	55,22	46,21	41,49	29,94	-
Ensisijainen pääoma (Tier 1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89	62,49	29,98	35,42
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89	64,61	33,53	39,88
Vähimmäisomavaraisuusaste, % (leverage ratio)	3,84	3,54	3,15	1,8	1,7
Henkilöstö	134	106	95	90	83

Vuoden 2017, 2016, 2015 ja 2014 vakavaraisuuden tunnusluvut on laskettu 1.1.2014 sovellettavaksi tulleen EU:n vakavaraisuusasetuksen mukaisesti.

Tunnuslukujen laskentaperusteet

LIIKEVAIHTO

Korkotuotot + palkkiotuotot + arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot + myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot + suojauslaskennan nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot

KULU-TUOTTO -SUHDE

Palkkiokulut + hallintokulut + poistot + liiketoiminnan muut kulut

Korkokate + palkkiotuotot + arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot + myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot + suojauslaskennan nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO, % (ROE)

Liikevoitto - verot

Oma pääoma ja määräysvallattomien omistajien osuus (vuoden alun ja lopun keskiarvo) * 100

KOKO PÄÄOMAN TUOTTO, % (ROA)

Liikevoitto - verot

Taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo) * 100

OMAVARAISUUSASTE, %

Oma pääoma ja määräysvallattomien omistajien osuus

Taseen loppusumma * 100

YDINPÄÄOMA (CET1) SUHTEESSA RISKIPAINOTETTUIHIN ERIIN, %

Ydinpääoma

Riskipainotetut saamiset * 100

ENSISIJAINEN PÄÄOMA SUHTEESSA RISKIPAINOTETTUIHIN ERIIN, %

Ensisijainen pääoma

Riskipainotetut saamiset * 100

OMAT VARAT YHTEENSÄ SUHTEESSA RISKIPAINOTETTUIHIN ERIIN, %

Omat varat yhteensä

Riskipainotetut saamiset * 100

VÄHIMMÄISOMAVARAISUUSASTE, %

Ensisijainen pääoma

Vastuiden kokonaismäärä * 100

LAINAKANTA

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä - leasingsaamiset

Vaihtoehtoiset tunnusluvut

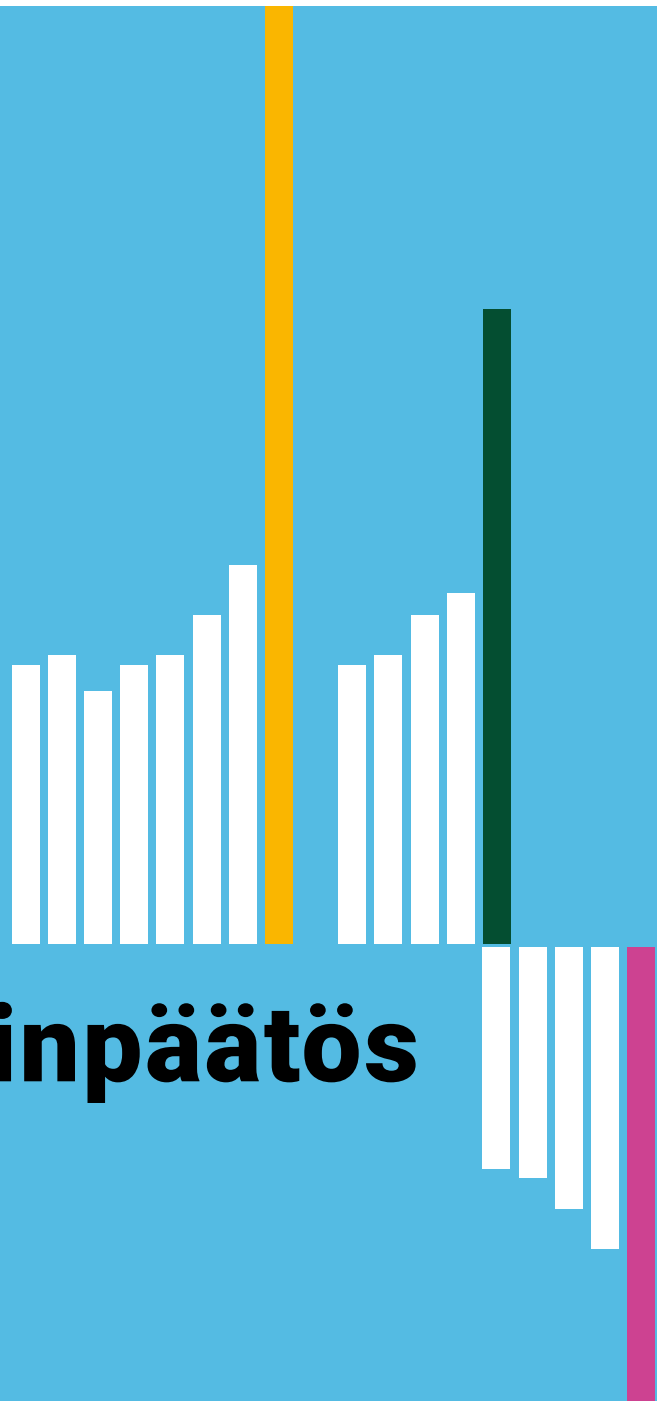
Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) edellyttämällä vaihtoehtoisilla tunnusluvuilla kuvataan liike-toiminnan taloudellista kehitystä ja pyritään parantamaan vertailukelpoisuutta eri raportointikausien välillä.

TAULUKON LUVUT ON ESITETTY MILJONINA EUROINA.	2017	2016
Korkotuotot (sis. leasing)	191,4	180,5
Palkkiotuotot	3,2	2,7
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	6,2	-1,8
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	0,5	-0,5
Suojauslaskennan nettotuotot	2,7	2,6
Liiketoiminnan muut tuotot	0,1	0,1
Liikevaihto	204,1	183,7
Palkkiokulut	4,1	4,0
Hallintokulut	22,3	18,8
Poistot	2,0	1,8
Liiketoiminnan muut kulut	14,5	10,5
Kulut	42,9	35,1
Korkokate	228,5	206,1
Palkkiotuotot	3,2	2,7
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	6,2	-1,8
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	0,5	-0,5
Suojauslaskennan nettotuotot	2,7	2,6
Liiketoiminnan muut tuotot	0,1	0,1
Tuotot	241,3	209,4
Velat luottolaitoksille	3 902	5 362
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	647	873
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	26 304	24 584
Yhteensä	30 853	30 819
-CSA-vakuudet (saadut)	-700	-2 158
Varainhankinnan kanta yhteensä	30 153	28 662

TAULUKON LUVUT ON ESITETTY MILJONINA EUROINA.

	2017	2016
Liikevoitto	198,4	174,2
Verot	-39,7	-34,9
Oma pääoma ja määräysvallattomien omistajien osuus (vuoden alun ja lopun keskiarvo)	1 261,9	1 113,9
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	12,57 %	12,51 %
Liikevoitto	198,4	174,2
Verot	-39,7	-34,9
Taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo)	34 395,2	33 970,5
Koko pääoman tuotto, % (ROA)	0,46 %	0,41 %
Oma pääoma	1 339,4	1 184,3
Määräysvallattomien omistajien osuus	-	0,1
Taseen loppusumma	34 738,1	34 052,2
Omavaraisuusaste, %	3,86 %	3,48 %
Ydinpääoma (CET1)	945,5	776,6
Riskipainotetut saamiset	1 712,3	1 680,5
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	55,22 %	46,21 %
Ensisijainen pääoma (Tier 1)	1 293,0	1 124,1
Riskipainotetut saamiset	1 712,3	1 680,5
Ensisijainen pääoma suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51 %	66,89 %
Omat varat yhteensä	1 293,0	1 124,1
Riskipainotetut saamiset	1 712,3	1 680,5
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51 %	66,89 %
Ensisijainen pääoma (Tier 1)	1 293,0	1 124,1
Vastuiden kokonaismäärä	33 635,7	31 738,0
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	3,84 %	3,54 %

Konsernitilinpäätös 2017

Tase

(1 000 €)	Liite	31.12.2017	31.12.2016
VARAT			
Käteiset varat	(8)	3 554 182	988 949
Saamiset luottolaitoksilta	(9)	1 251 391	438 811
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä		21 650 847	21 195 739
Saamistodistukset	(10)	6 494 234	7 469 437
Osakkeet ja osuudet	(11)	9 662	9 695
Johdannaissopimukset	(7, 12)	1 433 318	3 634 302
Aineettomat hyödykkeet	(13, 15)	10 196	6 776
Aineelliset hyödykkeet	(14, 15)	2 594	2 462
Muut varat	(16)	157 862	62 946
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	(17)	173 853	243 068
VARAT YHTEENSÄ	(4, 5, 6)	34 738 139	34 052 186

VELAT JA OMA PÄÄOMA

VELAT			
Velat luottolaitoksille	(19)	3 902 480	5 362 317
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille		646 558	872 919
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	(20)	26 303 961	24 584 169
Johdannaissopimukset	(7, 12)	2 216 034	1 676 859
Muut velat	(21)	2 587	4 444
Siirtovelat ja saadut ennakot	(22)	124 574	194 860
Laskennalliset verovelat	(18)	202 522	172 185
VELAT YHTEENSÄ	(4, 5, 6)	33 398 716	32 867 753

OMA PÄÄOMA JA MÄÄRÄYSVALLATTOMIEN OMISTAJIEN OSUUS

Osakepääoma	(23)	42 583	42 583
Vararahasto	(23)	277	277
Käyvän arvon rahasto	(23)	28 944	19 519
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	(23)	40 366	40 366
Kertyneet voittovarot	(23)	879 799	734 107
Emoyrityksen omistajille kuuluva oma pääoma	(23)	991 969	836 852
Määräysvallattomien omistajien osuus	(23)	-	127
Liikkeeseen lasketut oman pääoman ehtoiset instrumentit	(23)	347 454	347 454
OMA PÄÄOMA JA MÄÄRÄYSVALLATTOMIEN OMISTAJIEN OSUUS YHTEENSÄ		1 339 422	1 184 433
VELAT JA OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	(4, 5, 6)	34 738 139	34 052 186

Tuloslaskelma

(1 000 €)	Liite	1.1. - 31.12.2017	1.1. - 31.12.2016
Korkotuotot	(30)	191 360	180 503
Korkokulut	(30)	37 186	25 625
KORKOKATE	(30)	228 546	206 128
Palkkiotuotot	(31)	3 245	2 738
Palkkiokulut	(32)	-4 071	-4 026
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	(33, 34)	6 196	-1 759
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	(35)	494	-468
Suojauslaskennan nettotulos	(36)	2 655	2 587
Liiketoiminnan muut tuotot	(37)	134	139
Hallintokulut	(38)	-22 343	-18 820
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	(15)	-1 974	-1 818
Liiketoiminnan muut kulut	(39)	-14 495	-10 451
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	(40)	0	-
LIIKEVOITTO		198 386	174 250
Tuloverot	(42)	-39 721	-34 882
TILIKAUDEN VOITTO		158 665	139 367
Tilikauden voiton jakautuminen			
Emoyrityksen omistajille		158 665	139 342
Määräysvallattomille omistajille		-	26

Laaja tuloslaskelma

(1 000 €)	Liite	1.1. - 31.12.2017	1.1. - 31.12.2016
Tilikauden voitto		158 665	139 367
Muut laajan tuloksen erät			
Myöhemmin tulosvaikutteiset erät			
Myytävissä olevat rahoitusvarat (käyvän arvon rahasto):			
Käyvän arvon muutoksista		11 644	10 281
Tuloslaskelmaan siirretty erä	(35)	137	-98
IAS 39 Luokittelun muutoksista	(10)	-	24
Muihin laajan tuloksen eriin liittyvät verot		-2 356	-2 041
TILIKAUDEN LAAJA TULOS YHTEENSÄ		168 090	147 533
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyrityksen omistajille		168 090	147 507
Määräysvallattomille omistajille		-	26

Rahavirtalaskelma

(1 000 €)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	2 587 445	-903 395
Pitkäaikaisen varainhankinnan nettomuutos	1 598 929	471 015
Lyhytaikaisen varainhankinnan nettomuutos	2 776 446	-101 832
Pitkäaikaisten luottojen nettomuutos	-566 163	-915 040
Lyhytaikaisten luottojen nettomuutos	223 584	142 736
Sijoitusten nettomuutos	678 585	-576 223
Vakuustalletusten nettomuutos	-2 361 837	-84 168
Korkovirta rahoitusvaroista	98 337	130 574
Korkovirta rahoitusveloista	160 533	51 229
Muut tuotot	39 193	32 318
Maksut liiketoiminnan kuluista	-59 436	-56 335
Maksetut verot	-725	2 332
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-5 442	-2 845
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin	-745	-794
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin	-4 697	-2 051
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-15 750	-42 989
Pääomalainojen muutokset	-	-35 000
AT1-pääomainstrumentin korot, pääomalainojen korot ja muu voitonjako	-15 750	-7 989
RAHAVAROJEN MUUTOS	2 566 253	-949 229
RAHAVARAT 1.1.	996 480	1 945 709
RAHAVARAT 31.12.	3 562 733	996 480

Rahavarioihin lasketaan mukaan seuraavat tase-erät:
Käteiset varat ja vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta.

(1 000 €)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Käteiset varat	3 554 182	988 949
Saamiset luottolaitoksilta	8 551	7 530
RAHAVARAT YHTEENSÄ	3 562 733	996 480

Laskelma oman pääoman muutoksista

(1 000 €)	Emoyrityksen omistajille kuuluva oma pääoma						Yhteensä	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Liikkeeseen lasketut oman pääoman ehtoiset instrumentit	Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma	Vara- rahasto	Käyvän arvon rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Kertyneet voitto- varat					
OMA PÄÄOMA 31.12.2015	42 583	277	11 354	40 366	601 065	695 645	216	347 454	1 043 314	
AT1-pääomalainalle maksettu korko	-	-	-	-	-6 300	-6 300	-	-	-6 300	
Vuodelta 2015 maksetut osingot	-	-	-	-	-	-	-114	-	-114	
Tilikauden voitto	-	-	-	-	139 342	139 342	26	-	139 367	
Muut laajan tuloksen erät										
Myöhemmin tulosvaikutteiset erät										
Myytavissä olevat rahoitusvarat (käyvän arvon rahasto):										
Käyvän arvon muutoksista	-	-	10 281	-	-	10 281	-	-	10 281	
Tuloslaskelmaan siirretty erä	-	-	-98	-	-	-98	-	-	-98	
IAS 39 Luokittelun muutoksista	-	-	24	-	-	24	-	-	24	
Muihin laajan tuloksen eriin liittyvät verot	-	-	-2 041	-	-	-2 041	-	-	-2 041	
OMA PÄÄOMA 31.12.2016	42 583	277	19 519	40 366	734 107	836 852	127	347 454	1 184 433	
AT1-pääomalainalle maksettu korko	-	-	-	-	-12 600	-12 600	-	-	-12 600	
Vuodelta 2016 maksetut osingot	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tytäryhtiön osakkeiden lunastus	-	-	-	-	-373	-373	-127	-	-500	
Tilikauden voitto	-	-	-	-	158 665	158 665	-	-	158 665	
Muut laajan tuloksen erät										
Myöhemmin tulosvaikutteiset erät										
Myytavissä olevat rahoitusvarat (käyvän arvon rahasto):										
Käyvän arvon muutoksista	-	-	11 644	-	-	11 644	-	-	11 644	
Tuloslaskelmaan siirretty erä	-	-	137	-	-	137	-	-	137	
IAS 39 Luokittelun muutoksista	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Muihin laajan tuloksen eriin liittyvät verot	-	-	-2 356	-	-	-2 356	-	-	-2 356	
OMA PÄÄOMA 31.12.2017	42 583	277	28 944	40 366	879 799	991 969	-	347 454	1 339 422	

KONSERNIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

- Liite 1. Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet
- Liite 2. Riskienhallinnan periaatteet ja konsernin riskiasema
- Liite 3. Vakavaraisuuden hallinnan periaatteet

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT JA MUUT LIITETIEDOT

- Liite 4. Rahoitusvarat ja -velat
- Liite 5. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot
- Liite 6. Taseen maturiteettijakauma
- Liite 7. Rahoitusvarojen ja -velkojen netottaminen
- Liite 8. Rahavarat
- Liite 9. Saamiset luottolaitoksilta
- Liite 10. Saamistodistukset
- Liite 11. Osakkeet ja osuudet
- Liite 12. Johdannaissopimukset
- Liite 13. Aineettomat hyödykkeet
- Liite 14. Aineelliset hyödykkeet
- Liite 15. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana
- Liite 16. Muut varat
- Liite 17. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot
- Liite 18. Laskennalliset verosaamiset ja -velat
- Liite 19. Velat luottolaitoksille
- Liite 20. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
- Liite 21. Muut velat
- Liite 22. Siirtovelat ja saadut ennakot
- Liite 23. Oma pääoma
- Liite 24. Ehdolliset varat ja velat
- Liite 25. Pantatut varat
- Liite 26. Taseen ulkopuoliset sitoumukset
- Liite 27. Vuokravastuut
- Liite 28. Lähipiiritapahtumat
- Liite 29. Palkat ja palkitseminen

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

- Liite 30. Korkotuotot ja -kulut
- Liite 31. Palkkiotuotot
- Liite 32. Palkkiokulut
- Liite 33. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
- Liite 34. Käyvän arvon optiolla kirjatut rahoitusvarat
- Liite 35. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot
- Liite 36. Suojauslaskennan nettotulos
- Liite 37. Liiketoiminnan muut tuotot
- Liite 38. Hallintokulut
- Liite 39. Liiketoiminnan muut kulut
- Liite 40. Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista
- Liite 41. Arvonalentumistappiot muista rahoitusvaroista
- Liite 42. Tuloverot
- Liite 43. Raportointikauden jälkeiset tapahtumat

VAKAVARAISSUUS

- Liite 44. Vähimmäispääomavaatimukset ja pääomapuskurit
- Liite 45. Omat varat
- Liite 46. Vakavaraisuuden tunnusluvut
- Liite 47. Omien varojen vähimmäisvaatimus
- Liite 48. Vastuiden määrä vastuuryhmittäin

LIITE 1. KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

KONSERNIN PERUSTIEDOT

Kuntarahoitus-konsernin muodostavat Kuntarahoitus Oyj (Kuntarahoitus tai yhtiö) ja Rahoituksen neuvontapalvelut Inspira Oy (Inspira tai tytäryhtiö). Konsernin emoyhtiö on suomalainen, Suomen lakien mukaan perustettu julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki. Yhtiön rekisteröity osoite on Jaakonkatu 3 A, 00100 Helsinki. Tytäryhtiön kotipaikka on Helsinki ja rekisteröity osoite Jaakonkatu 3 A, 00100 Helsinki. Jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa Internet-osoitteesta www.kuntarahoitus.fi tai konsernin emoyhtiöstä osoitteesta Jaakonkatu 3 A, 00100 Helsinki.

Kuntarahoitus Oyj:n hallitus on hyväksynyt kokouksessaan 14.2.2018 tämän tilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätöksen julkistamisen jälkeen pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2017 voimassa olevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksen (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksytyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisöläinsäädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen, lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, myytävissä olevia rahoitusvaroja, johdannais-sopimuksia ja suojauskohteita käyvän arvon suojauslaskennassa suojatun riskin osalta.

Vakavaraisuusasetuksen (EU N:o 575/2013) kahdeksannen osan mukaiset vakavaraisuustiedot on julkistettu toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisenä dokumenttina nimeltään Pilari III -raportti. Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää konsernin johdolta tiettyjen arvioiden

tekemistä ja harkintaa laadintaperiaatteiden soveltamisessa. Laadintaperiaatteiden kohdassa ”Johdon harkintaa edellyttävät Laadintaperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät” esitetään tietoa niistä osa-alueista, joissa johdon harkinta tai epävarmuustekijät saattavat aiheuttaa eniten vaikutuksia esitettäviin lukuihin.

Konsernin toimintavaluutta on euro ja tilinpäätöksen liitetiedot esitetään tuhansina euroina. Kaikki liitetietojen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta.

KONSOLIDOINTIPERIAATTEET

Konsernitilinpäätös sisältää Kuntarahoituksen, joka on emoyhtiö ja sen suoraan omistaman tytäryhtiön Inspiran tilinpäätökset. Keskinäinen osakkeenomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmällä. Konsernin sisäiset liiketapahtumat sekä sisäiset saamiset ja velat on eliminoitu. Tilikauden tuloksen jakautuminen emoyhtiön osuuteen ja määräysvallattomien omistajien osuuteen on esitetty tuloslaskelmassa. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus omista pääomista on esitetty omana eränään taseessa oman pääoman osana. Kuntarahoitus omistaa Inspiran 100 %:sti. Lunastus liittyi vuonna 2017 päättyneeseen osakassopimukseen ja Kuntarahoitus on jo huomionnut muutokset vuoden 2017 tilinpäätöksessä.

SEGMENTTIRAPORTOINTI

Kuntarahoitus-konsernin toimialana on luottolaitostoiminta ja rahoituspalveluiden tarjoaminen. Yhtiön toimintaa käsitellään yhtenä segmenttinä, jonka perusteella raportoidaan toimivalle johdolle. IFRS 8 -standardin mukaiset koko yhtiötason tiedot on esitetty tuotteita ja palveluita koskevien tietojen osalta liitetiedoissa 30. Korkotuottojen ja -kulujen erittely ja 31. Palkkiotuotot. Yhtiö ei ole jakanut tuottoja tai varoja maantieteellisten alueiden perusteella, sillä konsernin rahoitustoiminta rajoittuu Suomeen. Lainakannan kehitystä asiakkaittain ja asiakkaiden maksamien korkojen osuutta yhtiön kokonaistuotoista seurataan säännöllisesti. Merkittävimmät lainakannan volyymit liittyvät väestömäärältään suurimpiin kaupunkeihin sekä vuokra-asuntotuotantoon keskittyviin yleishyödyllisiin yhteisöihin. Yhden yksittäisen asiakaskokonaisuuden osuus ylittää 10 % yhtiön kokonaiskorkotuotoista.

ULKOMAAN RAHAN MÄÄRÄISTEN ERIEN MUUNTAMINEN

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu yhtiön toimintavalmuutaksi, euroiksi, käyttäen liiketapahtumien toteutumispäivien kurssija. Tilinpäätöspäivänä valuuttamääräiset monetaariset saamiset ja velat muunnetaan euroiksi käyttäen Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivän keskipurssia ja aiheutuvat valuuttakurssierot kirjataan tulosvaikutteisesti erään Valuuttatoiminnan nettotuotot. Ulkomaan rahan määräisten, myytävissä oleviksi luokiteltujen arvopapereiden käyvän arvon muutokset jaotellaan arvopaperin jaksotetun hankintamenon muutoksista johtuviin valuuttakurssieroihin ja muihin kirjanpitoarvon muutoksiin. Jaksotetun hankintamenon muutoksiin liittyvät valuuttakurssierot kirjataan tulosvaikutteisesti, ja muut kirjanpitoarvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

RAHOITUSINSTRUMENTTIEN LUOKITTELU JA ARVOSTAMISPERIAATTEET

IAS 39 -standardiin Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen perustuen yhtiön rahoitusvarat on luokiteltu seuraaviin ryhmiin: lainat ja muut saamiset, myytävissä olevat rahoitusvarat, eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ja käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat. Luokittelu tapahtuu rahoitusvarojen hankinnan tarkoituksen perusteella alkuperäisen hankinnan yhteydessä. Ryhmät arvostetaan seuraavasti:

Lainat ja muut saamiset

Erään luokitellaan johdannaissaamisiin kuuluvia varoja, joiden maksut ovat määritettävissä ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla, eikä konserni pidä niitä kaupankäyntitarkoituksessa tai alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä luokittelle niitä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi tai myytävissä oleviksi.

Erät arvostetaan alun perin kirjanpitoon merkitäessä käypään arvoon transaktiomenoilla oikaistuna ja myöhempi arvostaminen jaksotettuun hankintamenoon. Lainat ja muut saamiset sisältää Kuntarahoituksen antolainakannan, leasingsopimukset, rahamarkkinatalletukset sekä repo-ostosopimukset. Kuntarahoitus suojaa pääsääntöisesti kiinteäkorkeiset, pitkiin viitekorkoihin sidotut ja strukturoituja korkoehtoja sisältävät antolainat, jolloin näihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa. Suojauslaskennan kohteena olevat antolainat arvostetaan suojatun riskin osalta käypään arvoon.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaismuotoihin kuulumattomia varoja, jotka on joko nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Yhtiö luokittelee erään sijoitukset saamistodistuksiin sekä rahasto-osuuksiin.

Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan alun perin käypään arvoon ja myöhempi käyvän arvon muutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään käyvän arvon rahastossa laskennallisella verolla vähennettynä. Valuuttamääräisten saamistodistusten osalta valuuttakurssivoitto tai -tappio kirjataan tulosvaikutteisesti erään Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot. Saamistodistuksista saadut korot kirjataan tulosvaikutteisesti erään Korkotuotot. Liitteessä 30. Korkotuotot ja -kulut esitetyllä tavalla negatiiviset korkotuotot esitetään korkokuluna. Rahasto-osuuksista saadut tuotonmaksut sekä myytävissä olevista rahoitusvaroista realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot kirjataan tuloslaskelman erään Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Erään luokiteltavat rahoitusvarat ovat johdannaismuotoihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksusuoritukset ovat kiinteitä tai määritettävissä, jotka erääntyvät määrättyinä päivinä ja jotka yhteisöllä on vakaa aikomus ja kyky pitää eräpäivään asti. Nämä rahoitusvarat yhtiö arvostaa alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä. Kuntarahoitus luokitteli vuonna 2008 uudestaan saamistodistuksia eräpäivään asti pidettäväksi. IAS 39 ja IFRS 7 -standardeihin tehtyjen muutosten perusteella siirrettiin sekä 1.1.2008 että 1.7.2008 mukaisesti käypiin arvoihin myytävissä olevien ryhmään kirjattuja saamistodistuksia eräpäivään asti pidettävien ryhmään. Erittely siirroista ja sen vaikutuksesta on esitetty liitetiedossa 10. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset sisältää kuntatodistukset, kuntayritystodistukset sekä vuonna 2008 uudelleen luokitellut saamistodistukset.

Käypään arvoon tuloksen kautta arvostettavat rahoitusvarat ja -velat

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja -velat

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja -velat luokkaan luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä kaikki yhtiön johdannaiset, jotka eivät ole suojauskannassa, vaikka ne olisi tehty riskienhallintatarkoituksessa suojaaviksi. Kuntarahoituksen osalta tähän ryhmään lukeutuvat käyvän arvon optiolla arvostettujen rahoitusvarojen ja -velkojen suojaukseksi tehdyt johdannaiset, kuntien kanssa tehdyt johdannaiset, kuntajohdannaisten suojaksi tehdyt johdannaiset, taseen korkoriskin suojaukseksi tehdyt johdannaiset, joille ei ole määritelty yksilöityä suojauskohdetta sekä kytkettyjä johdannaisia sisältäviä rahoitusvelkoja suojaavat johdannaiset ja rahoitusveloista erotetut kytketyt johdannaiset.

Johdannaiset arvostetaan käypään arvoon tulosvai-
kutteisesti ja johdannaissopimukset kirjataan taseeseen. Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt positiiviset käyvän arvon muutokset kirjataan taseen varoihin erään Johdannaissopimukset ja negatiiviset käyvän arvon muutokset taseen velkoihin erään Johdannaissopimukset. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien johdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan muun kuin valuuttakurssieron osalta tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot ja valuuttakurssiero esitetään tuloslaskelman erässä Valuuttatoiminnan nettotuotot.

Käyvän arvon optio

Yhtiö luokittelee tiettyjä rahoitusvaroja ja -velkoja käyvän arvon optiolla käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi. Rahoitusvaroista sijoitustodistukset, osa vaihtuvakorkoisista antolainoista ja osa saamistodistuksista, joiden korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisilla, on luokiteltu käyvän arvon optiolla käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi. Käyvän arvon optiota sovelletaan sijoitustodistuksiin ja osaan antolainoista, sillä kyseisiä eriä raportoidaan johdolle ja hallinnoidaan käypien arvojen perusteella. Saamistodistukset, joiden korkoriski on suojattu koronvaihtosopimuksilla, mutta joihin ei sovelleta suojauskannaa, on arvostettu käyvän arvon optiolla, jotta kirjanpidollinen epäsymmetria suojaavan johdannaisen ja suojauskohteen välillä saadaan eliminoitua.

Rahoitusveloista käyvän arvon optiota sovelletaan lyhytaikaisiin valuuttamäärisiin velkasitoumuksiin, joiden valuutariski on suojattu valuutanvaihtosopi-

muksella. Käyvän arvon optiolla saadaan kirjanpidollinen epäsymmetria suojaavan johdannaisen ja suojauskohteen välillä eliminoitua. Käyvän arvon optiolla arvostettujen erien käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot. Käyvän arvon option tulosvaikutus on esitetty liitetiedoissa 33 ja 34.

Muut rahoitusvelat

Muihin rahoitusvelkoihin luokitellaan muut kuin yllä kuvatut käyvän arvon optiolla käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi luokitellut rahoitusvelat. Muita rahoitusvelkoja ovat velat luottolaitoksille, velat yleisölle ja julkisyhteisöille sekä liikkeeseen lasketut velkakirjat ja velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla. Muut rahoitusvelat kirjataan taseeseen selvityspäivänä ja käsitellään kirjanpidossa alkupe-
räisen kirjaamisen jälkeen jaksotetun hankintamenon määräisinä.

Liikkeeseen laskettuihin strukturoituihin velkoihin voi sisältyä kytketty johdannainen. Kytketyn johdannaisen taloudelliset ominaispiirteet eivät liity läheisesti pääsopimuksen taloudellisiin ominaispiirteisiin, jolloin se erotetaan pääsopimuksesta. Erotettu kytketty johdannainen arvostetaan taseessa käypään arvoon ja sen käyvän arvon muutokset kirjataan tulosvai-
kutteisesti. Yhtiö tekee varainhankinnassa jokaiseen erottamista vaativaan kytkettyyn johdannaiseen täysin suojaavan johdannaissopimuksen. Kytketyn johdannaisen sekä suojaavan johdannaisen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot.

RAHOITUSVAROJEN ARVONALENTUMINEN

Yhtiö arvioi jokaisen raportointikauden päättyessä, onko olemassa objektiivista näyttöä yksittäisen rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvon alentumisesta. Rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut ja arvonalentumistappiota on syntynyt, jos arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä yhden tai useamman omaisuus-
erän alkuperäisen kirjaamisen jälkeen toteutuneen tapahtuman seurauksena ja tällä tappion synnyttävällä tapahtumalla on luotettavasti arvioitavissa oleva vaikutus rahoitusvaroista tulevaisuudessa saataviin arvioituihin rahavirtoihin. Objektiivista näyttöä siitä, että rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai varojen ryhmän arvo on alentunut, on esimerkiksi tieto seuraavista tappion synnyttävistä tapahtumista: liikkeeseenlaskijan tai velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet tai sopimusehtojen rikkominen, kuten koronmaksun tai lyhennysten viivästyminen tai maksamatta jääminen.

Jos on objektiivista näyttöä siitä, että jaksotettuun hankintameno taseeseen merkityistä lainoista ja muista saamisista tai eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista on syntynyt arvonalentumistappiota, tappion suuruus määritetään omaisuuserän kirjanpitoarvon ja alkuperäisellä efektiivisellä korolla diskontattujen vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Tappion määrä kirjataan tulosvaikutteisesti. Mikäli arvonalentumistappion määrä myöhemmällä kaudella pienenee ja tämän vähennyksen voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, peruutetaan aikaisemmin kirjattu arvonalentumistappio tulosvaikutteisesti.

Mikäli myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvon alentumisesta on objektiivista näyttöä, siirretään muihin laajan tuloksen eriin kirjattu kertynyt tappio omasta pääomasta tulosvaikutteiseksi. Jos myytävissä olevaksi luokitellun vieraan pääoman ehtoisen instrumentin käypä arvo nousee myöhemmällä kaudella ja nousun katsotaan objektiivisesti liittyvän arvonalentumistappion kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, peruutetaan arvonalentumistappio tulosvaikutteisesti.

Rahoitusvara luokitellaan järjestämättömäksi (non-performing), silloin kun sen maksut ovat olleet yli 90 päivää erääntyneinä, rahoitusvara on tehty saamiskohtainen arvonalentuminen tai on jokin muu sellainen tilanne, jossa asiakkaan maksukyvyyn voidaan olettaa pysyvästi vaarantuneen. Muissa tilanteissa rahoitusvara luokitellaan terveeksi (performing), jolloin maksut saadaan ajallaan tai saaminen on erääntynyt enintään 90 päivää.

Mikäli lainan maksusuunnitelmaa muutetaan, muutoksen syy kirjataan ylös. Osa lainojen maksusuunnitelmien muutoksista tehdään asiakassuhteiden hoidon perusteella eivätkä ne johdu asiakkaan maksukyvyyn heikkenemisestä. Nämä muutokset eivät vaikuta arvonalentumisen kirjaamiseen. Mikäli sellaiseen lainaan, jonka täyttämiseen asiakas ei taloudellisten vaikeuksien vuoksi pysty, tehdään maksuohjelman muutos tai muu asiakasta taloudellisesti helpottava ehtomuutos, luokitellaan laina lainanhoitajoustoksi. Lainanhoitajoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovitut ja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista. Jos asiakas pysyy uudessa maksusuunnitelmassa eikä vastuista ole kirjattu arvonalennusta, laina poistuu lainanhoitajoustoista kahden vuoden kuluttua. Lainanhoitajoustoista ja maksuviiveistä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN TASEeseen KIRJAAMINEN JA TASEESTA POIS KIRJAAMINEN

Lainat ja muut saamiset merkitään taseeseen asiakkaan nostaessa lainan, myytävissä olevat rahoitusvarat ja johdannaissopimukset selvityspäivänä ja rahoitusvelat silloin, kun vastike saadaan.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus varoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun veloitteet on täytetty.

RAHOITUSINSTRUMENTTIEN NETOTTAMINEN

Rahoitusvarat ja -velat vähennetään toisistaan ja esitetään taseessa nettomääräisenä silloin, kun kirjattujen määrien vähentämiseen toisistaan on laillisesti toimeenpantavissa oleva oikeus ja suoritus aiotaan toteuttaa nettomääräisesti tai omaisuuserä aiotaan realisoida ja velka suoritetaan samanaikaisesti.

RAHAVARAT

Rahavarat koostuvat käteisistä varoista ja vaadittaessa maksettavista saamisista luottolaitoksilta. Erään voidaan lukea talletuksia ja sijoituksia, joiden maturiteetti hankinta-ajankohdasta on alle 3 kuukautta.

KÄYVÄN ARVON MÄÄRÄYTYMINEN

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerausten avulla tai jos toimivia markkinoita ei ole, arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita.

Käypään arvoon arvostettavien saamistodistusten markkina-arvo on laskettu pääsääntöisesti markkinoilta saatavien hintanoteerauksien perusteella. Osalle sijoituksia käypä arvo on laskettu käyttämällä arvostusmalleja. Muiden rahoitusvarojen, -velkojen ja johdannaissopimusten käyvän arvon laskennassa käytetään julkisesti noteerattuja korkoja ja kurssseja sekä markkinoilla vakiintuneita arvostusmenetelmiä. Käyvän arvon tasot sekä arvostusmenetelmät on kuvattu liitetiedossa 5.

SUOJAUSLASKENTA

Kuntarahoituksen korko- ja valuuttariskejä hallitaan solmimalla johdannaissopimuksia, joilla valuuttamääräiset erät muunnetaan euromääräisiksi ja kiinteäkorkoiset tai pitkiin viitekorkoihin sidotut korkoehdot vaihdetaan ehdoiltaan lyhempiin vaihtuviin korkoihin.

Käyvän arvon suojauslaskentaa sovelletaan euromääräisiin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, joissa suojauskohteen korkosidonnaisuus on johdannaisella muutettu vaihtuvakorkoiseksi. Käyvän arvon suojauslaskentaa sovelletaan myös valuuttamääräisiin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, joissa johdannaisella vaihdetaan suojauskohteen pääoma euromääräiseksi ja sen korkosidonnaisuus vaihtuvakorkoiseksi. Kuntarahoitus ei sovelleta rahavirran suojauslaskentaa. Suojauslaskennan piirissä olevat suojaussuhteet ovat asianmukaisesti dokumentoitu ja ne ovat yhteisön riskienhallinnan tavoitteiden ja strategian mukaiset.

Rahoitusvarojen osalta yhtiö soveltaa käyvän arvon suojauslaskentaa kiinteäkorkoiseen ja pitkiin viitekorkoihin sidottuun antolainaukseen ja rahoitusleasingisopimukseen sekä kiinteäkorkoisiin euromääräisiin saamistodistuksiin, jolloin suojauskohteen on rahoitusvarojen korkoriski. Yhtiö soveltaa käyvän arvon suojauslaskentaa myös strukturoituihin korkoehtoihin perustuvaan antolainaukseen, jolloin korkoriskin lisäksi suojauskohteen voi olla lainaan sisältyvä optionaalisuus tai muu korkoehtoihin sisältyvä riski. Kiinteiden ja pitkiin viitekorkoihin sidottujen antolainojen sekä kiinteän leasingin osalta yhtiö soveltaa portfoliosuojausta.

Lainojen ja muiden saamisten osalta suojauskohde on jaksotetussa hankintamenossa, lukuun ottamatta korkoriskin osuutta, johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa. Suojatun riskin arvonmuutos kirjataan suojauskohteen kirjanpitoarvon oikaisuksi tulosvaikutteisesti. Lainoihin ja leasingiin sisältyvä asiakasmarginaali ei ole osa suojaussuhdetta.

Yhtiö soveltaa käyvän arvon suojauslaskentaa valuuttamääräisiin saamistodistuksiin. Suojauskohteen on korkoriskin lisäksi myös valuuttariski. Suojauskohteet on luokiteltu myytävissä oleviksi sijoituksiksi, suojatun korkoriskin lisäksi myös valuuttakurssiriskistä aiheutuva kurssiero kirjataan tulosvaikutteisesti. Myytävissä oleviksi sijoituksiksi luokiteltujen suojauskohteiden osalta rahoitusvara arvostetaan korkonaisuudessaan käypään arvoon, mutta suojauskohteen olevan riskin arvonmuutos kirjataan tulosvaikutteisesti.

Suojausinstrumentteina käytetään koronvaihtosopimuksia sekä valuutan- ja koronvaihtosopimuksia, joissa on rahoitusvaraa vastaavat korkoehdot.

Rahoitusveloista käyvän arvon suojauslaskentaa sovelletaan kiinteäkorkoiseen euromääräiseen varainhankintaan, vaihtuva- ja kiinteäkorkoiseen valuuttamääräiseen varainhankintaan sekä strukturoituu varainhankintaan, joka ei sisällä kytkettyä johdannaista. Euromääräisen varainhankinnan osalta suojauskohteen on korkoriski. Suojauskohteen voi myös olla velkaan sisältyvä optionaalisuus. Valuuttamääräisten rahoitusvelkojen osalta suojauskohteen on korkoriski ja valuuttakurssiriski. Strukturoituihin korkoehtoihin perustuvan varainhankinnan osalta korko- ja valuuttariskin lisäksi suojauskohteen voi olla optionaalisuus tai muu korkoehtoihin sisältyvä riski.

Muiden rahoitusvelkojen osalta suojauskohde on jaksotetussa hankintamenossa, lukuun ottamatta suojattavan riskin osuutta, johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa. Kuntarahoituksen oma luottoriski ei ole osa suojaussuhdetta. Suojatun riskin arvonmuutos kirjataan suojauskohteen kirjanpitoarvon oikaisuksi tulosvaikutteisesti. Suojauslaskennan toteuttamisen edellytyksenä vain korko- ja valuuttariskien osalta on velkakirjan luottoriskiosuuden erottaminen käyvästä arvosta. Suojausinstrumentteina Kuntarahoitus käyttää koronvaihtosopimuksia, valuutan- ja koronvaihtosopimuksia sekä korko-optioita.

Suojauslaskentaa sisältyvien johdannaisten käyvät arvot esitetään liitetiedossa 12. Suojauslaskennan piiriin kuuluvien johdannaissopimusten ja niillä suojattujen tase-erien käyvän arvon muutokset valuuttakurssieron osalta kirjataan tuloslaskelman erään Valuuttatoiminnan nettotuotot. Muilta osin suojattujen tase-erien sekä suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään Suojauslaskennan nettotulos. Suojaussuhteen tehon osuus näkyy myös tällä tuloslaskelman rivillä. Johdannaissopimuksista saadut ja maksetut korot kirjataan suojattavien velkojen osalta korkokulujen oikaisuksi tai suojattavien saamisten osalta korkotuotosten oikaisuksi.

Suojaussuhteen tehokkuutta arvioidaan tekoherkellä sekä myöhemmillä suojausperiodeilla. Suojauksen todetaan olleen tehokas mikäli suojattavan kohteen käypien arvojen tai rahavirtojen muutokset sekä suojaavaan instrumentin käypien arvojen tai rahavirtojen muutokset ovat muuttuneet suhteessa 80 -125 % välillä. Suojauksen tehokkuus todennetaan prospektiivisesti merkittäessä sopimus käyvän arvon suojauslaskennan kohteeksi tai osaksi portfoliosuojauslaskentaa ja sen jälkeen säännöllisesti, vähintään kvartaaleittain. Kvartaaleittainen tehokkuustestaus sisältää prospektiivisen ja retrospektiivisen tarkastelun.

VUOKRASOPIMUKSET

Vuokrasopimukset luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin sen perusteella siirtyvätkö omistamiseen liittyvät olennaiset riskit ja edut vuokralle ottajalle.

Rahoitusleasingsopimukset, joissa Kuntarahoitus on vuokralle antaja, merkitään taseeseen ja esitetään saamisena määrään, joka vastaa nettosijoitusta vuokrasopimukseen. Sopimuksista saatava vuokra jaetaan saamisen lyhennykseksi ja korkotuotoksi. Korkotuoto jaksetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä oleva nettosijoitus tuottaa saman suuruisen tuotto-prosentin mukaisen tuoton vuokra-ajalta. Rahoitusleasingsopimukset luokitellaan rahoitusvaraluokkaan Lainat ja muut saamiset. Saadut korot esitetään tuloslaskelmassa erässä Korkotuotot.

Muiden vuokrasopimusten osalta Kuntarahoitus on vuokralle ottaja. Muut vuokrasopimukset ovat lähinnä toimitiloihin liittyviä sopimuksia. Sopimusten perusteella suoritettavat vuokrat kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan tasaerinä vuokra-ajan kuluessa.

AINEETTOMAT JA AINEELLISET HYÖDYKKEET

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet kirjataan taseeseen alkuperäiseen hankintamenuon vähennettynä kertyneillä poistoilla ja arvonalentumisilla. Hyödykkeet poistetaan tasapoistoin arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

Koneet ja kalusto poistetaan suunnitelman mukaisesti tasapoistoina 5 vuodessa. Aktivoidut atk-laitteet poistetaan tasapoistoin 4 vuodessa ja aktivoidut ohjelmistot poistetaan arvioidun käyttöiän mukaisesti 4, 7 tai 10 vuodessa. Toimiston perusparannusmenot poistetaan toimiston määräaikaisen vuokrasopimuksen päättymiseen mennessä tasapoistoin. Kiinteistö poistetaan tasapoistoina 25 vuodessa.

Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN KÄYTTÖMAISUUSHYÖDYKKEIDEN ARVONALENTUMINEN

Jokaisena tilinpäätöspäivänä aineettomien hyödykkeiden ja aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden osalta arvioidaan, onko arvonalentumisesta viitteitä. Jos arvonalentumisesta on viitteitä, arvioidaan omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Mikäli omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin kerrytettävissä oleva rahamäärä, kirjataan tuloslaskelmaan arvonalentumistappio.

VARAUKSET JA EHDOLLISET VELAT

Velvoitteen perusteella kirjataan varaus, mikäli velvoite perustuu aiempaan tapahtumaan ja sen toteutuminen on todennäköistä, mutta toteutumisajankohta tai toteutuva määrä on epävarma. Velvoitteen pitää perustua joko tosiasialliseen tai oikeudelliseen velvoitteeseen ulkopuolista kohtaan. Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta yhtiön määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvelvoitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti.

TILINPÄÄTÖSSIIRROT

Emoyhtiön verotuksessa tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotus, poistoero, esitetään taseen erässä 'Tilinpäätössiirtojen kertymä'. Poistoeron muutos esitetään tuloslaskelman erässä Tilinpäätössiirrot. Suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaisesti erillistilinpäätökseen kirjattu vapaaehtoinen luottotappiovaraus tai tilinpäätössiirroissa esitettävä poistoero ei täytä IAS 37 -standardin Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat kirjausedellytyksiä, joten tehty varaus ja poistoero puretaan konsernitilinpäätöksessä omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan IAS 12 -standardin Tuloverot mukaisesti.

OMA PÄÄOMA

Oma pääoma koostuu osakepääomasta, kertyneistä voittovaroista ja oman pääoman rahastoista (vararahasto, käyvän arvon rahasto ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto). Omaan pääomaan voidaan luokitella yhtiön liikkeeseen laskemia muita instrumentteja niiden luonteen perusteella. Eräpäivättömät instrumentit, joiden koronmaksu on yksinomaan liikkeeseenlaskijan päätettävissä, luetaan omaksi pääomaksi konsernitilinpäätöksessä.

Yhtiön liikkeeseen laskema 350 miljoonan euron AT1-pääomalaina on oman pääoman ehtoinen laina ja se sisältyy konsernin omaan pääomaan. AT1-pääomalaina on eräpäivätön ja koronmaksu sekä pääoman lunastaminen ovat Kuntarahoituksen määräysvallassa. AT1-pääomalaina on heikommassa etusija-asemassa kuin muut velkasitoumukset. Sen etusija on kuitenkin muita omaan pääomaan luettavia eriä parempi. Lainan haltijoilla ei ole osakkeenomistajille kuuluvia oikeuksia, määräysvaltaa tai äänestysoikeutta yhtiökokouksessa. Koronmaksu käsitellään oman pääoman vähenyksenä liikkeeseenlaskijan koronmaksupäätösten mukaisesti. Transaktiokulut on vähennetty pääomasta ja ne esitetään laskennallisella verolla vähennettynä AT1-pääomalainan pääomaa vähentävänä eränä omassa pääomassa. Laskennallinen verosaaminen tuloutuu transaktiokulujaksotuksen verovähennysten mukana. Konsernitilinpäätöksen laskennalliset verosaamiset ja -velat on esitetty liitetiedossa 18.

TUOTTOJEN JA KULUJEN KIRJAAMINEN

Korkokate

Korkotuotot rahoitusvaroista ja korkokulut rahoitusveloista kirjataan korkokatteeseen. Efektiivisen koron laskemisessa otetaan huomioon saadut ja maksetut palkkiot, transaktiomenot sekä emissioerot. Emissioerot jaksotetaan vaihtuvakorkoisten rahoitusvelojen osalta liikkeeseenlaskusta seuraavaan koronmaksupäivään ja kiinteäkorkoisten osalta eräpäivään. Vuodesta 2015 lähtien yhtiö on soveltanut vaihtuvakorkoisten saamistodistusten osalta periaatetta jaksottaa emissioero eräpäivään asti. Edelleen vallitsevassa markkinatilanteessa rahoitusvaran emissioeron ei katsota johtuvan markkinakorkojen muutoksesta, vaan pääosin luottoriskistä. Sijoituksen arvo ei palaudu nimellisarvoon, kun sen korko tarkistetaan markkinakorkojen mukaiseksi, jolloin jaksottaminen seuraavaan koronmaksupäivään ei ole perusteltua. Yhtiö arvioi markkinatilanteen muutosten vaikutusta jaksottamisperiaatteeseen ja sen soveltamiseen säännöllisesti.

Varoista syntyvät negatiiviset korkotuotot on esitetty korkokuluina ja veloista syntyvät negatiiviset korkokulut korkotuottoina. Korkotuottoihin kirjataan varoja suojaavien johdannaisten korkotuotot ja -kulut ja korkokuluihin kirjataan velkoja suojaavien johdannaisten korkotuotot ja -kulut.

Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot sisältää palkkiotuotot rahoituksen neuvonantopalveluista ja muita saatuja palkkioita. Palkkiokulut sisältää maksetut takauspalkkiot, säilytyspalkkiot ja varainhankintaohjelmien päivityskulut. Palkkiotuotot ja -kulut kirjataan palvelun suorittamisen yhteydessä.

Suojauslaskennan nettotulos

Suojauslaskennan nettotulos sisältää suojauslaskennassa olevien rahoitusvarojen, -velkojen ja niitä suojaavien johdannaissopimusten nettotuloksen käypään arvoon arvostamisesta suojatun riskin osalta. Valuuttamääräisten suojauskohteiden ja niitä suojaavien johdannaisten osalta valuuttakurssiero on esitetty valuuttatoiminnan nettotuotoissa.

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

Arvopaperikaupan nettotuotot sisältää käyvän arvon optiolla arvostettavien erien käyvän arvon muutoksen, suojauslaskentaan kuulumattomien johdannaisten käyvän arvon muutoksen sekä näiden erien myyntivoitot ja -tappiot. Valuuttatoiminnan nettotuotot sisältää kaikkien valuuttamääräisten erien osalta realisoitumattomat ja realisoituneet kurssierot. Myös suojauslaskennan suojauskohteiden ja suojausinstrumenttien valuuttakurssierot esitetään tässä erässä.

TYÖSUHDE-ETUUKSET

Yhtiön palkitsemisjärjestelmä on kokonaisuudessaan maksuperusteinen ja sen kuvaus on saatavissa Internet-osoitteesta www.kuntarahoitus.fi. Eläketurva on hoidettu ulkopuolisen eläkevakuutusyhtiön kautta. Eläkejärjestelyt luokitellaan maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Eläkejärjestelyihin tehdyt suoritukset kirjataan tulosvaikutteisesti sillä tilikaudella, jota veloitus koskee.

TULOVEROT

Konsernin tuloslaskelman erään Tuloverot kirjataan konserniyhtiöiden tulosten perusteella määräytyvät suoriteperusteiset verot sekä laskennallisten verojen muutokset IAS 12 -standardin Tuloverot mukaisesti. Verot merkitään tuloslaskelmaan, paitsi jos ne liittyvät muihin laajan tuloksen eriin tai suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin. Tällöin myös vero kirjataan vastaavasti muihin laajan tuloksen eriin tai suoraan omaan pääomaan. Kauden verotettavaan tuloon perustuvat verot lasketaan niiden verolakien perusteella, jotka on tilinpäätöspäivään mennessä säädetty tai käytännössä hyväksytty.

Laskennalliset verot voivat muodostua väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä sekä verotuksessa vahvistetuista tappioista. Konsernissa laskennalliset verot muodostuvat emoyhtiössä tehdyn luottotappiovarauksen sekä poistoeron purkamisesta konsernitilinpäätöksessä ja myytävissä olevien sijoitusten käypään arvoon arvostamisen arvonmuutoksista. Lisäksi AT1-pääomailainan ja siihen liittyvien liikkeeseenlasku- ja korkokulujen käsittelyerosta emon erillistilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen välillä aiheutuu laskennallisia veroja. Laskennalliset verot on esitetty liitetiedossa 18. Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyn verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa. Mikäli laskennallinen vero aiheutuu tase-eristä, joiden muutokset eivät vaikuta tuloslaskelmaan, laskennallisen veron muutosta ei kirjata tuloslaskelmaan, vaan muihin laajan tuloksen eriin.

KERTALUONTEISET ERÄT

Tavanomaiseen liiketoimintaan kuulumattomat tapahtumat, jotka ovat kooltaan tai luonteeltaan poikkeuksellisia käsitellään kertaluonteisina erinä. Vuoden 2017 tai vertailuvuoden 2016 tuloslaskelmat tai rahoituslaskelmat eivät sisällä kertaluonteisia eräiä.

JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT LAADINTAPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT KESKEISET EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaan edellyttää tiettyjä johdon tekemiä arvioita ja oletuksia, jotka ovat vaikuttaneet tilinpäätöksessä esitettäviin tuottoihin, kuluihin, varoihin ja velkoihin.

Konsernin keskeiset oletukset koskevat tulevaisuutta ja tilinpäätöspäivän arvioihin liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä ja liittyvät mm. käyvän arvon arviointiin ja rahoitusvarojen arvonalentumisiin. Markkinahintatiedon ollessa rajoitettua julkisesti noteeraamattomien rahoitusvarojen tai muiden rahoitusvarojen arviointi edellyttää johdon harkintaa. Käypään arvoon arvostamisen periaatteet kuvataan liitetiedossa 5. Rahoitusvarojen ja velkojen käyvät arvot. Konsernissa arvioidaan kuukausittain, onko olemassa objektiivista näyttöä, että muiden kuin käypään arvoon tulosvaikuteisesti kirjattujen rahoitusvarojen arvo on alentunut. Riskienhallintaperiaatteet on kuvattu osana tilinpäätöstä.

UUSIEN STANDARDIEN SOVELTAMINEN

Konsernitilinpäätös on laadittu noudattaen samoja laadintaperiaatteita kuin vuonna 2016, lukuun ottamatta seuraavia uusia standardeja, tulkintoja ja muutoksia olemassa oleviin standardeihin, joita konserni on soveltanut 1.1.2017 alkaen.

Muutokset IFRS 12:een, Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin, muutoskokoelma 2014–2016 (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutoksella ei ole ollut vaikutusta Kuntarahoituksen konsernitilinpäätökseen.

Muutokset IAS 7:ään Disclosure Initiative (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksilla pyritään siihen, että tilinpäätöksen käyttäjät voisivat arvioida rahoitustoiminnasta syntyvien rahavirtavirtavaikutteisten ja ei-rahavirtavaikutteisten velkojen muutoksia. Muutoksella ei ole ollut merkittävää vaikutusta Kuntarahoituksen konsernitilinpäätökseen.

Muutokset IAS 12:een Laskennallisten verosäämisten kirjaaminen realisoitumattomista tappioista (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät, että vähennyskelpoisen väliaikaisen eron olemassaolo riippuu yksinomaan omaisuuserän ja sen verotusarvon vertaamisesta tilinpäätöshetkellä, eikä siihen vaikuta mahdolliset tulevat muutokset omaisuuserän kirjanpitoarvossa tai siinä tavassa, kuinka kirjanpitoarvoa vastaava määrä kertyy tulevaisuudessa. Muutoksella ei ole ollut merkittävää vaikutusta Kuntarahoituksen konsernitilinpäätökseen.

Muilla vuonna 2017 voimaan tulleilla tai muutetuilla standardeilla ei ollut vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

Tulevilla tilikausilla sovellettaviksi tulevat uudet ja muutetut standardit sekä tulkinnat

Yhtiö ei ole vielä soveltanut seuraavia, IASB:n jo julkistamia uusia tai uudistettuja standardeja ja tulkintoja. Standardit ja tulkinnat otetaan käyttöön kunkin standardin ja tulkinnan voimaantulopäivästä lähtien, tai mikäli voimaantulopäivä on muu kuin tilikauden ensimmäinen päivä, voimaantulopäivää seuraavan tilikauden alusta lukien. IASB julkistamat säännökset, jotka tulevat voimaan myöhemmin kuin 1.1.2017:

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin käyttöönoton vaikutukset Kuntarahoituksen tilinpäätökseen

1.1.2018 alkaen

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja siihen tehty muutokset (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): IFRS 9 korvaa nykyisen IAS 39-standardin. Uuteen standardiin sisältyy uudistettu ohjeistus rahoitusinstrumenttien kirjaamisesta ja arvostamisesta. Tämä kattaa myös uuden, odotettuja luottotappioita koskevan kirjankäsittelyn mallin, jota sovelletaan rahoitusvaroista kirjattavien arvonalentumisten määrittämiseen. Standardin yleistä suojauslaskentaa koskevat säännökset on myös uudistettu. IAS 39:n säännökset rahoitusinstrumenttien taseeseen kirjaamisesta ja taseesta pois kirjaamisesta on säilytetty. Uudella standardilla tulee olemaan vaikutusta yhtiön tilinpäätökseen. IFRS 9 -implementointiprojekti käynnistettiin yhtiössä vuonna 2016 vaikutusten laajuuden arvioinnilla. Vuoden 2017 aikana Kuntarahoitus on kehittänyt odotetun luottotappion mallin sekä suorittanut luokittelumuutosten analysointia ja dokumentointia, laskenta- ja seurantaprosessien päivitystä sekä toteuttanut ns. rinnakkaiskäytön kesäkuun 2017 lopusta lähtien. IFRS 9 käyttöönottoon liittyvä järjestelmäkehitys jatkuu yhtiössä vuoden 2018 alussa. Kuntarahoituskonsernissa IFRS 9 -standardi otetaan käyttöön 1.1.2018.

Luokittelu ja arvostaminen - IFRS 9 -standardin mukaisesti rahoitusvarat luokitellaan jaksotettuun hankintamenuon, käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta tai käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Rahoitusvarojen luokittelu on riippuvainen liiketoimintamallista rahoitusvarojen hallinnoinnissa sekä rahoitusvaroihin kuuluvan erän sopimukseen perustuvista rahavirtaominaisuuksista. Kuntarahoitus on tunnistanut kaksi eri liiketoimintamallia rahoitusvarojen hallinnoissa: ensimmäinen liiketoimintamalli on rahoitusvarojen hallussapito sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämiseksi ja toinen on liiketoimintamalli, jossa kerätään sopimukseen perustuvia rahavirtoja sekä myydään rahoitusvaroja. Liiketoimintamallia arvioidessaan yhtiö on jakanut rahoitusvarat ryhmiin sen mukaisesti, miten rahoitusvaroja hallinnoidaan liiketoimintatavoitteiden saavuttamiseksi. IFRS 9 -standardin mukaisia liiketoimintamalleja arvioitaessa yhtiö on analysoinut tavoitteitaan rahoitusvarojen hallinnoinnissa sekä johdon raportoinnin sisältöä ja historiallista myyntikäyttäytymistä.

Varojen liiketoimintamalliin perustuvalla luokittelulla ei ole suurta vaikutusta Kuntarahoituksen tuloslaskelmaan ja taseeseen. Liiketoimintamallien kautta valituksi tulevat luokittelut vastaavat melko hyvin IAS 39:n luokittelua. Yhtiön antolainauksen liiketoimintamallin tavoite saavutetaan keräämällä sopimukseen perustuvia rahavirtoja. Likviditeettisijoitukset ovat osa liiketoimintamallia, jonka tavoite saavutetaan sekä keräämällä sopimukseen perustuvia rahavirtoja että myymällä rahoitusvaroja. Näiden lisäksi rahoitusvarat kuten tilisaldot, rahamarkkinatalletukset, vakuustalletussäästöt sekä repo-ostosopimukset ovat osa liiketoimintamallia, jonka tavoite saavutetaan keräämällä sopimukseen perustuvia rahavirtoja.

Tunnistetun liiketoimintamallin perusteella yhtiön lyhyt- ja pitkäaikainen antolainaus arvostetaan IFRS 9:ssä jaksotettuun hankintamenuon. IAS 39:ssä antolainaus oli valtaosin luokiteltu lainat ja muut saamiset -luokkaan ja kuntatodistukset sekä kuntayritystodistukset eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin. IFRS 9:n myötä aiemmin käyvän arvon optiolla arvostettu osuus antolainoista siirtyy jaksotettuun hankintamenuon arvostettavaksi. Rahoitusvarojen sopimusperusteisten kassavirtojen osalta suoritetun SPPI-testin seurauksena strukturoituja korkoheitoja sisältäviä antolainoja tulee arvostettavaksi käypään arvoon tuloksen kautta.

Likviditeettisijoitusten osalta tunnistetun liiketoimintamallin tavoite saavutetaan sekä keräämällä sopimukseen perustuvia rahavirtoja, että myymällä rahoitusvaroja. Näin ollen nykyiset myytävissä olevat sijoitukset on liiketoimintamallin perustella kirjattava käypään arvoon laajan tuloksen kautta arvostettavaksi (FVOCI) myös IFRS 9:ssä. Valtaosa kiinteäkorkoisista saamistodistuksista on yhtiön riskienhallintapolitiikan mukaisesti suojattu koronvaihtosopimuksella. Näiden saamistodistusten osalta yhtiö tulee soveltamaan käyvän arvon optiota poistaakseen muuten syntyvän kirjaamiseen ja arvostamiseen liittyvän epä johdonmukaisuuden ('Accounting mismatch'). IAS 39:ssä käyvän arvon optiolla arvostetut sijoitustodistukset tulevat IFRS 9:ssä arvostettavaksi käypään arvoon laajan tuloksen kautta niiden kuuluessa samaan liiketoimintamalliin. Yhtiön likviditeettisijoitukset sisältävät myös sijoituksen rahastoon sekä vuonna 2008 eräpäivään asti pidettäviin uudelleen luokiteltuja saamistodistuksia. Yhtiö on suorittanut rahoitusvarojen sopimusperusteisten kassavirtojen osalta SPPI-testin arvioidakseen täyttävätkö kaikki liiketoimintamallin rahoitusvarat IFRS 9 -vaatimuksen pääoman palautuksesta ja koron maksusta. Rahasto-osuuksien ja vuonna 2008 uudelleenluokiteltujen saamistodistusten rahavirtojen ei voida katsoa olevan yksinomaan pääoman tai koronmaksua, jolloin ne tullaan liiketoimintamallista huolimatta SPPI-testin seurauksena arvostamaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Saamiset luottolaitoksilta tase-erän sisältämät tilisaldot, vakuustalletussuamiset, rahamarkkinatalletukset sekä repo-ostosopimukset ovat osa liiketoimintamallia, jonka tavoite saavutetaan keräämällä sopimusperusteisia rahavirtoja. Näin ollen kyseiset IAS 39:n lainat ja muut saamiset -luokkaan luokitellut rahoitusvarat tullaan jatkossakin arvostamaan jaksotettuun hankintamenuon.

Velkaerien osalta yhtiö luokittelee myös IFRS 9:ssä valtaosan rahoitusveloistaan jaksotettuun hankintamenuon. Yhtiö tulee kuitenkin soveltamaan käyvän arvon optiota aiempaa suurempaan osuuteen rahoitusveloista. IAS 39:ssä yhtiö on soveltanut käyvän arvon optiota velkojen osalta vain lyhytaikaisiin valuuttamääräisiin velkasitoumuksiin, joiden valuuttariski on suojattu valuuttavaihtosopimuksella. IFRS 9 käyvän arvon option soveltamisen seurauksena velan luottoriskin muutoksen vaikutus esitetään laajan tuloksen erissä. Valtaosaan jaksotettuun hankintamenuon luokitelluista rahoitusveloista yhtiö tulee jatkossakin soveltamaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Suojauslaskenta – Kuntarahoitusta tulee jatkamaan portfoliosuojauksessa olevien kiinteäkorkoisten ja pitkiin viitekorkoihin sidottujen antolainojen osalta IAS 39:n mukaista portfoliosuojauslaskentaa. Kiinteäkorkoisten leasingisopimusten osalta tullaan siirtymään IFRS 9 -standardin mukaiseen suojauslaskentaa. IFRS 9 siirtymän yhteydessä yhtiö luopuu saamistodistuksiin sovellettavasta suojauslaskennasta. Käyvän arvon suojauslaskennan soveltamisen laajuutta tullaan vähentämään velkaerien osalta käyvän arvon option soveltamisen myötä. Valuuttamääräisten velkaerien osalta, joihin tullaan soveltamaan käyvän arvon suojauslaskentaa IFRS 9 mukaisesti, yhtiö tulee soveltamaan IFRS 9 sallimaa mahdollisuutta valuuttojen välisen viitekoronvaihtosopimuksen preemion ('currency basis spread') erottamiseen ja tulee jättämään sen suojaussuhteen ulkopuolelle. Näin ollen valuuttojen välisen viitekoronvaihtosopimuksen preemion muutokset näkyvät laajan tuloksen erissä, eivätkä aiheuta tehottomuutta suojaussuhteeseen.

Arvon alentuminen - IFRS 9 -standardin arvonalentumista koskevat vaatimukset perustuvat malliin odotettavissa olevista luottotappioista nykyisen toteutuneisiin tappioihin perustuvan mallin sijaan. Yleisesti odotuksena on, että IFRS 9 -standardin mukaisesti lasketut odotettavissa olevat luottotappiot kasvattavat standardin käyttöönoton yhteydessä arvonalentumisten määrää ja näin ollen pienentävät omaa pääomaa ja heikentävät vakavaraisuutta. Arvon alentumistesti tehdään IFRS 9 -standardin mukaisesti kaikille käypään arvoon laajan tuloksen kautta ja jaksotettuun hankintamenuon arvostettaville rahoitusvaroille, rahoitusleasingisaamisille sekä taseen ulkopuolisille sitoville luottolupauksille.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisessä arvonalentumistestauksen piirissä olevat varat luokitellaan kolmeen eri tasoon. Taso 1 sisältää varat, jotka eivät ole luottoriskiltään merkittävästi kasvaneet. Tasolle 2 luokitellaan sellaiset varat, joiden luottoriski on merkittävästi kasvanut ja tasolle 3 sellaiset varat, jotka täyttävät laiminlyönnin (default) määrittelyn. Laiminlyönnin määrittelmä on yhtenäinen yhtiön vakavaraisuuslaskennan ja riskienhallinnan kanssa. Tasolla 1 varaus vastaa 12 kuukaudelta odotettavissa olevaa luottotappiota. Tasoilla 2 ja 3 varaus vastaa koko voimassaoloajalta odotettavissa olevia luottotappioita. Tämän hetkisen analyysin perusteella suurin osa yhtiön varoista sisältyy tasoon 1. Yhtiö on kehittänyt alkuvuoden 2017 aikana odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaa mallin sekä kehittänyt

samalla asiakasanalyysityökaluun, jotta kaikki tarvittavat syöttötiedot odotettujen luottotappioiden malliin saadaan huomioitua. Odotettu luottotappio lasketaan käyttäen kaavaa $\text{Probability of Default} * \text{Loss Given Default} * \text{Exposure At Default}$ sekä mallinnettuja riskiparametreja. Laskettaessa lainasalkun tappio-osuutta (LGD) yhtiö huomioi lainoihin mahdollisesti liittyvät kunnan tai valtion takaukset, jotka pienentävät tappio-osuuden määrää. Odotetut luottotappiot diskontataan raportointihetkeen käyttäen efektiivistä korkoa tai sen approksimaatiota.

Siirrot tason 1 ja tason 2 välillä perustuvat siihen, onko luottoriskin määrä kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamishetken ja raportointihetken välillä (significant increase in credit risk). Yhtiö käyttää tiettyjä kriteereitä arvioidessaan, onko luottoriski kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Jos jokin seuraavista tekijöistä osoittaa, että luottoriskin määrä on merkittävästi kasvanut, niin sopimus siirretään tasolta 1 tasolle 2:

- Kynnysarvot luottoriskin merkittävään kasvuun, jotka perustuvat luottotappiotodennäköisyyden prosentuaaliseen sekä absoluuttiseen muutokseen suhteessa alkuperäiseen tasoon
- Tiedot kvalitatiiviset tekijät täytyvät, kuten rahoitusvara on tehty lainanhoitajoukosta
- Rahoitusvara, jonka suoritukset ovat olleet yli 30 päivään erääntyneinä

Siirrot tason 2 ja tason 3 välillä perustuvat siihen, onko rahoitusvara luottoriskin johdosta arvoltaan alentunut. Rahoitusvara on arvoltaan alentunut, mikäli objektiivista näyttöä on asiasta. Rahoitusvarat voivat siirtyä takaisin alemmalle tasolle tietyn koeajan jälkeen ja tiettyjen kriteerien täytyttyä. Käytetty laiminlyönnin määritelmä (definition of default) vastaa yhtiön riskienhallinnassa käytettyä määritelmää.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisessä huomioidaan menneiden tapahtumien lisäksi myös tulevien tapahtumien ennusteita (forward looking information). Tulevaisuuteen katsovan informaation soveltaminen odotettavissa olevien luottotappioiden mallissa vaatii yhtiöltä harkintaa. Lisäksi mallissa on huomioitu merkityksellisiä makroekonomisia muuttujia, joiden ennusteet on sisällytetty makroekonomisiin skenaarioihin.

Vaikutus omaan pääomaan siirtymävaiheessa

1.1.2018 - Kuntarahoitus on arvioinut odotettavissa olevien luottotappioiden varauksen määrää ja arvio on, että siirtymävaiheessa varaus on enintään -3 miljoonaa euroa ja näin ollen sillä ei ole merkittävää vaikutusta yhtiön tulokseen eikä vakavaraisuuteen. Siirtymähetkellä kirjattava varaus pienentää omaa pääomaa.

Muiden IFRS 9 -standardin soveltamisen vaikutusten arvioidaan pienentävän omaa pääomaa noin 20-30 miljoonaa euroa.

Muutokset IFRS 9:ään: Prepayment Features with Negative Compensation* (Alustava suomenkielinen otsikko: Ennen eräpäivää tapahtuvaa maksua koskevat ominaisuudet, joihin liittyy negatiivinen kompensatio) (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset mahdollistavat joidenkin, ennen eräpäivää tapahtuvan maksun mahdollistavien rahoitusinstrumenttien arvostamisen jaksotettuun hankintamenuun.

Muut IFRS-standardit

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista, IFRS 15:n voimaantuloaika ja Selvennyksiä IFRS 15:een (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Uusi standardi korvaa nykyiset IAS 18- ja IAS 11-standardit ja niihin liittyvät tulkinnat. IFRS 15 sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen myyntituottojen kirjaamisesta: mihin määrään ja milloin myyntituotot kirjataan. Myynti kirjataan määräysvallan siirtymisen perusteella joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Standardi lisää myös esitettävien liitetietojen määrää. Muutoksilla ei ennakoita olevan merkittävää vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Muutokset IFRS 15:een Myyntituotot asiakassopimuksista - Clarifications to IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Selvennykset on sisällytetty edellä kuvattuun IFRS 15 vaikutusten arviointiin.

* Kyseistä säännöstä ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 27.11.2017.

IFRS 16 Vuokrasopimukset (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uusi standardi korvaa IAS 17 -standardin ja siihen liittyvät tulkinnot. IFRS 16 -standardi edellyttää vuokralle ottajilta vuokrasopimusten merkitsemistä taseeseen vuokranmaksuvelvoitteena sekä siihen liittyvänä omaisuuseränä. Taseeseen merkitseminen muistuttaa paljon IAS 17:n mukaista rahoitusleasingin kirjanpitokäsittelyä. Taseeseen merkitsemisestä on kaksi helpotusta, jotka koskevat lyhytaikaisia enintään 12 kuukautta kestäviä vuokrasopimuksia sekä arvoltaan enintään noin USD 5 000 olevia hyödykkeitä. Vuokralle antajien kirjanpitokäsittely tulee säilymään suurelta osin nykyisen IAS 17:n mukaisena. Muutoksilla ei odoteta olevan merkittävää vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Muutokset IFRS 10:een Konsernitilinpäätös ja IAS 28:een Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin – Sale or Contribution of Assets between an Investor and its Associate or Joint Venture (voimaantuloa on toistaiseksi lykätty eikä voimaantulon ajankohtaa ole päätetty). Standardimuutoksella tarkennetaan ohjeistusta, kun kyseessä on omaisuuserien myynti tai panos sijoittajan ja sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välillä. Muutoksella ei ennakoita olevan vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Tulkinta IFRIC 22 Ulkomaanrahan määräiset liiketoimet ja etukäteisvastike (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Kun ulkomaanrahan määräinen – omaisuuserään, kuluun tai tuottoon liittyvä – ennakkosuoritus maksetaan tai vastaanotetaan, IAS 21 Valuuttakurssien muutosten vaikutukset -standardi ei ota kantaa siihen, miten kyseisen erän muuntamisen toteutumispäivä määritetään. Tulkinta selvittää, että toteutumispäivä on se päivä, jolloin yhteisö alun perin kirjaa ennakkosuorituksesta ennakkomaksun tai tuloennakon. Liiketoimen muodostuessa useista ennakkosuorituksista, toteutumispäivä määritetään erikseen kullekin yksittäiselle suoritukselle. Muutoksella ei ennakoita olevan vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Muutokset IAS 40:ään Sijoituskiinteistöjen siirrot (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät, että johdon aikomusten muuttuminen ei yksinään osoita sijoituskiinteistön käyttötarkoituksen muuttumista. Käyttötarkoituksen muutosta osoittavat esimerkit standardissa on myös muutettu niin, että ne viittaavat myös rakenteilla olevaan kiinteistöön samoin kuin valmiiseen kiinteistöön. Muutoksella ei ennakoita olevan vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin, muutuskokoelma 2014–2016 (1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 1 ja IAS 28 -standardeja. Muutosten vaikutukset vaihtelevat standardeittain, mutta ne eivät ole merkittäviä.

IFRIC 23 Tuloverokäsittelyä koskeva epävarmuus (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Tulkinta selvittää kirjanpitokäsittelyä tilanteessa, jossa yhteisön verotuksellinen ratkaisu odottaa vielä veroviranomaisen hyväksymistä. Olenainen kysymys on arvioida, tuleeko veroviranomainen hyväksymään yhteisön tekemän valitseman ratkaisun. Tätä harkittaessa oletetaan, että veroviranomaisella on pääsy kaikkeen asiaan kuuluvaan tietoon arvioidessaan ratkaisua.

Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin*, muutuskokoelma 2015–2017 (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 3, IFRS 11, IAS 12 ja IAS 23 -standardeja.

Muilla tulevilla tilikausilla sovellettaviksi tulevilla standardeilla ja tulkinnoilla ei arvioida olevan vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.

LIITE 2. RISKIENHALLINNAN PERIAATTEET JA KONSERNIN RISKIASEMA

RISKIENHALLINNAN YLEISET PERIAATTEET

Kuntarahoituksen liiketoiminta edellyttää riittäviä riskienhallintamekanismeja, joilla varmistetaan yhtiön riskiaseman säilyminen hallituksen vahvistamissa puitteissa. Kuntarahoitus soveltaa riskienhallinnassaan hyvin konservatiivisia periaatteita. Tavoitteena on kokonaisriskiaseman säilyttäminen niin matalalla tasolla, että yhtiön hyvää luottoluokitusta (Aa1/AA+) ei vaaranneta.

Kuntarahoitus kartoittaa säännöllisesti toimintaansa liittyviä riskejä ja kehittää jatkuvasti menetelmiä riskien tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi. Riskejä arvioidaan säännöllisesti toteutettavien riskianalyysoijien avulla. Analyysoijien tavoitteena on tunnistaa toimintaympäristön muutosten mukanaan tuomia uusia haasteita ja riskejä sekä priorisoida riskit ja niiden hallinta analyysoijien tulosten perusteella. Yhtiö suojautuu ja vähentää tunnistamia riskejä vakuuksilla, takauksilla, johdannaisilla, vakuutuksilla ja aktiivisella riskien hallinnalla. Kuntarahoituksella ei ole arvionsa mukaan vastuita, joihin sisältyy wrong-way-riskiä (vastapuolen maksukyvyttömyyden todennäköisyydellä on positiivinen korrelaatio yleisten markkinariskitekijöiden kanssa).

Kuntarahoitus kehitti vuonna 2016 riskienhallinnan menetelmiään vahvistamalla aiempaa yksityiskohteisempaa ja selkeämpää Riskinottohalukkuuden viitekehysten (Risk Appetite Framework). Viitekehystä päivitetään säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa ja dokumentin hyväksyy Kuntarahoituksen hallitus. Riskinottohalukkuuden viitekehys auttaa yhtiötä:

1. Tehokkaasti tunnistamaan, arvioimaan ja hallitsemaan strategiasta lähtöisin olevia riskejä sekä sisäisiä riskejä
2. Määrittelemään ja päättämään riskin määrästä, jonka yhtiö kykenee ja haluaa kantaa toteuttaessaan liiketoimintastrategiaansa, sekä aktiivisesti kommunikoidaan siitä,
3. Edistämään keskustelua yhtiön riskinottohalukkuudesta ja luomaan vaikuttavaa ja uskottavaa keskustelua ja päätösten haastamista koskien liiketoimintaa ja riskien ottamiseen liittyviä päätöksiä.

Viitekehys on linkitetty sekä lyhyen että pitkän aikavälin strategisiin suunnitelmiin, pääomaan ja talouteen liittyviin suunnitelmiin, elvytysuunnitelmaan (recovery plan) ja palkitsemispolitiikkaan. Viitekehys on täysin linjassa ICAAP:n (Internal Capital Adequacy Process) ja ILAAP:n (Internal Liquidity Adequacy Process) kanssa.

Kuntarahoitus tekee vuosittain kokonaisvaltaisen stressitestauksen, joka toteutetaan yhteistyössä riippumattoman ulkopuolisen tahon kanssa. Yhtiön riskienhallinta ja liiketoimintayksiköt osallistuvat stressitestikenaarioiden suunnittelemiseen. Loppuvuonna 2017 suoritettujen testauksen päätavoitteena oli analysoida Kuntarahoituksen vakavaraisuuden kehitystä ajanjaksolla 2017–2023. Testauksen kohteina olivat liiketoiminta-, markkina- ja luottoriskit ja näiden arvioidut taloudelliset vaikutukset eri olosuhteissa. Testi sisälsi myös ns. käänteisen stressitestin, jossa analysoitiin poikkeuksellisten olosuhteiden kehityskulkuja, joissa yhtiön pääomatilanne voisi pudota kriittisen alhaiselle tasolle. Testin tulokset osoittivat aiempien vuosien tapaan, että nykyisillä vakavaraisuusvaatimuksilla yhtiön oman pääoman taso on tarkastellun ajanjakson aikana riittävä myös erittäin epäsuotuisien olosuhteiden vallitessa. Lisäksi yhtiön omien varojen osuus täytti myös ennakoitun 3 prosentin vähimmäisomavaraisuusvaatimuksen (leverage ratio).

Yhtiön riskiasemassa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2017 aikana. Riskit pysyivät asetettujen limiittien puitteissa, ja yhtiön arvion mukaan riskienhallinta on täyttänyt sille asetetut vaatimukset. Yhtiön riskiasemasta raportoidaan säännöllisesti hallitukselle osana kuukausittaista riskiraportointia. Lisäksi riskienhallintajohtaja esittää vähintään puolivuositain hallituksen riskivaliokunnalle laajemman kokonaiskatsauksen yhtiön riskiasemasta suhteessa eri riskialueisiin.

RISKIEN- JA VAKAVARAIKUUDENHALLINNAN ORGANISOINTI

Kuntarahoituksen riskienhallinnan yleisistä periaatteista, limiiteistä ja mittaamistavoista päättää yhtiön hallitus. Hallituksen riskivaliokunnan tehtävänä on avustaa hallitusta yhtiön riskistrategiaa ja riskinottoa koskevissa asioissa sekä sen valvonnassa, että yhtiössä noudatetaan hallituksen päättämää riskistrategiaa. Riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että antolainauksen, varainhankinnan ja sijoitustoiminnan sekä muun liiketoiminnan riskit ovat yhtenevät Kuntarahoituksen matalan riskiprofiilin kanssa, joka on määritelty Risk Appetite Frameworkissa ja muissa riskienhallinnan politiikoissa. Hallitus katsoo, että yhtiöllä on toimintansa luonteen ja riskisyyden edellyttämät riittävät riskienhallintajärjestelyt.

Kuntarahoituksella on yhtiön koko toiminnan kattava riskienhallintaorganisaatio, joka pitää sisällään eri osastojen ja päätöksentekoelementtien selkeät tehtävät ja vastuut.

Liiketoimintayksiköistä riippumaton Riskienhallintatoiminto, joka toimii toisena puolustuslinjana (2nd line of defence), vastaa riskienhallinnan periaatteista ja prosesseista riskienhallintajohtajan johdolla. Yhtiön Pääomamarkkinat-toiminto (ensimmäinen puolustuslinja) vastaa konsernin taseen korkoriskiaseman hallinnasta toteuttamalla markkinatransaktioita hallituksen asettamien limiittien puitteissa. Riskiasema ja limiittien käyttöasteet raportoidaan säännöllisesti yhtiön johtoryhmälle ja hallitukselle. Vakavaraisuutta koskevista periaatteista ja omien varojen rakenteesta vastaa yhtiön Laskenta ja raportointi-osasto talousjohtajan johdolla. Sääntelyn noudattamista (compliance) valvoo Compliance –toiminto (toinen puolustuslinja). Sisäinen tarkastus (kolmas puolustuslinja) tarkastaa säännöllisesti toiminnan eri osa-alueita.

STRATEGISET RISKIT

Strategisella riskillä tarkoitetaan sitä, että Kuntarahoitus valitsisi väärän strategian pyrkiessään taloudellisesti tulokselliseen toimintaan tai että yhtiö ei pystyisi sopeuttamaan valittua strategiaa toimintaympäristön muutoksiin. Konsernin strategisten riskien hallinta perustuu jatkuvaan seurantaan ja analyysiin asiakkaiden tarpeista, ennusteisiin markkinoiden kehityksestä sekä kilpailutilanteen ja toimintaympäristön muutosten analysointiin. Riskejä ja niiden merkittävyyttä arvioidaan vuosittain osana strategiaprosessia sekä johtoryhmän toteuttaman vuosittaisen arvioinnin yhteydessä. Nykyinen strategia ulottuu vuoteen 2022, ja sitä päivitetään vähintään vuosittain.

LUOTTORISKI

Luottoriskillä tarkoitetaan sitä mahdollisuutta, että sopimusvastapuoli ei suoriudu sitoumuksistaan yhtiölle. Kuntarahoituksen asiakkaita ovat kunnat, kuntayhtymät, niiden määräysvallassa olevat yhteisöt sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen ARAn nimeämät yleishyödylliset yhteisöt ja kohteet. Kuntarahoitus voi myöntää luottoja ja leasingrahoitusta ilman erillistä vakuutta ainoastaan suoraan kunnalle tai kuntayhtymälle. Muille luotoille vakuudeksi hyväksytään vain kunnan tai kuntayhtymän omavelkainen takaus, niiden täytetäkaus tai valtion täytetäkaus. Kun lainassa on kunnan tai valtion täytetäkaus edellytetään luotolle ensisijainen kiinnitys. Ensisijaisen kiinnityksen määrän on oltava 1,2 kertaa luoton määrä. Näiden takausten käyttö luottoriskiä pienentävänä menetelmänä mahdollistaa sen, että kaikki myönnettyt luotot luetaan vakavaraisuuslaskennassa nollariskiluokkaan. Yhtiö ei kanna leasingkohteiden jäännösarvoriskiä. Kuntarahoituksella ei ole ollut toimintansa aikana luottotappioita asiakkaidensa rahoituksessa. Yhtiöllä ei ole asiakaskohtaisia limiittejä, koska kaikki luotonanto on vakavaraisuuslaskennassa nollariskiluokan asiakkaille. Yhtiö kuitenkin analysoi säännöllisesti asiakkaidensa luottoriskiä ja maksukäyttäytymistä.

Luottoriskiä Kuntarahoitukselle aiheutuu myös etukäteisvarainhankintasijoituksista ja johdannaisinstrumenteista. Vastapuolten valinnassa sovelletaan luottoriskin arvioinnin osalta yhtiön hallituksen hyväksymiä, ulkoiseen luottoluokitukseen perustuvia periaatteita ja limiittejä. Luottoriskin seurannassa käytetään saamistodistusten nimellisarvoja ja johdannaisluottovasta-arvoja (käyvän arvon menetelmä).

TASEEN JA SITOVIENTEN LUOTTOLUPAUSTEN VASTUUARVOT

31.12.2017 (1 000 €)	Yhteensä	Saamiset yleisöltä ja julkis- yhteisöiltä	Saamiset luottolaitoksilta	Saamis- todistukset	Sitovat luotto- lupaukset
Julkisyhteisöt	12 947 021	9 672 506	-	2 506 927	767 588
Yritykset ja asuntoyhteisöt	13 024 370	11 598 759	-	87 670	1 337 941
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	394 258	379 581	-	-	14 677
Luottolaitokset	5 144 550	-	1 251 391	3 893 159	-
Muut	6 478	-	-	6 478	-
Yhteensä	31 516 678	21 650 847	1 251 391	6 494 234	2 120 206

31.12.2016 (1 000 €)	Yhteensä	Saamiset yleisöltä ja julkis- yhteisöiltä	Saamiset luottolaitoksilta	Saamis- todistukset	Sitovat luotto- lupaukset
Julkisyhteisöt	13 535 122	9 770 593	-	2 960 638	803 891
Yritykset ja asuntoyhteisöt	12 192 342	11 051 611	-	91 012	1 049 719
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	403 243	373 535	-	-	29 708
Luottolaitokset	4 830 180	-	438 811	4 391 369	-
Muut	26 419	-	-	26 419	-
Yhteensä	30 987 306	21 195 739	438 811	7 469 437	1 883 319

Kuntarahoitus rajoittaa johdannaissopimuksista syntyvää luottoriskiä solmimalla lisävakuussopimuksia (ISDA/Credit Support Annex) johdannaistavapuolten kanssa. Yhtiöllä on 49 voimassa olevaa lisävakuussopimusta, joista 37 vaatii päivittäistä vakuuksien vaihtoa. Lisäksi yhtiöllä on Kuntien takauskeskuksen myöntämiä takauksia joidenkin vastapuolten johdannaissopimusten vastapuoliriskien pienentämiseksi.

**JOHDANNAISSOPIMUSTEN NIMELLISARVON
JAKAUTUMINEN VASTAPUOLEN
LUOTTOLUOKITUKSEN MUKAAN**

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Suomalaiset kunnat	2 007 231	2 110 387
Keskusvastapuoli	10 241 247	2 877 791
AAA	-	-
AA	15 810 173	14 512 222
A	28 859 102	36 513 128
BBB	4 472 630	5 464 418
Yhteensä	61 390 383	61 477 946

**CSA-SOPIMUSTEN PERUSTEELLA ANNETUT
JA SAADUT KÄTEISVAKUUKSET**

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Annetut vakuudet	-1 227 170	-421 600
Keskusvastapuolille annetut vakuudet	-148 205	-49 838
Saadut vakuudet	699 780	2 157 680
Nettovakuus	-675 595	1 686 242

Johdannaiskaupan vastapuoliin sovelletaan luottokelpoisuuden huomioon ottavia vastapuoliriskikorjauksia (Credit Valuation Adjustment, CVA) ja Kuntarahoituksen omaa luottoriskikorjausta (Debt Valuation Adjustment, DVA). CVA lasketaan johdannaisvastapuolikohtaisesti simuloimalla Kuntarahoituksen odotetut positiiviset vastuut koko portfolion juoksuajalle ottaen huomioon vastapuolen maksukyvyttömyyden todennäköisyyden ja tappio-osuuden, joka arvioidaan menetettävän mahdollisessa tappiotilanteessa. Vastapuolen luottoriskin oikaisun laskennassa käytetään syöttötietoina mm. CSA-sopimuksien tietoja, markkinoilla yleisesti käytössä olevia oletuksia maksukyvyttömyydestä aiheutuvan todennäköisen tappion osalta sekä historialliseen luottoluokitusmatriisiin perustuvia odotettavissa olevia maksukyvyttömyyden todennäköisyyksiä. Vastaavasti määritellään DVA perustuen Kuntarahoituksen odotettuihin negatiivisiin vastuisiin ottaen huomioon Kuntarahoituksen maksukyvyttömyyden todennäköisyyden ja tappio-osuuden.

Kuntarahoitus siirtyi toukokuussa 2016 ns. EMIR-asetuksen mukaiseen OTC-johdannaissovimusten keskusvastapuoliselvitykseen. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli. Järjestyksen tarkoituksena on vähentää yksittäisiin vastapuoliin liittyviä riskejä. Kuntarahoitus käyttää kahta globaalia pankkia keskusvastapuoliselvityksessä määritysosa-puolena eli clearing broker –palveluiden tarjoajana.

MARKKINARISKI

Markkinariski tarkoittaa sitä, että yhtiölle syntyisi tappio, jos markkinahinta tai sen volatilitteetti muuttuvat yhtiön kannalta epäedulliseen suuntaan. Markkinariskejä ovat korko-, valuuttakurssi-, osakekurssi- tai muu hintariski. Kuntarahoitus hallitsee liiketoiminnasta syntyvää korkoriskiä johdannaissovimusten avulla. Korkoriskiä syntyy pääasiassa euribor-korkojen korkosidonnaisuuden eroista taseen saamisten ja velkojen välillä. Valuuttakurssiriskiltä suojaudutaan vaihtamalla johdannaissovimuksilla kaikki valuuttamääräinen varainhankinta ja sijoitukset euromääräiseksi. Yhtiöllä ei käytännössä ole valuuttakurssiriskiä. Myös muilta markkinariskeiltä suojaudutaan johdannaissovimuksilla. Johdannaissovimuksia voidaan solmia vain suojaustarkoituksessa.

VARAINHANKINNAN JAKAUTUMINEN KOTI- JA ULKOMAAAN RAHAN MÄÄRÄISIIN ERIIN

31.12.2017 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	3 860 290	42 190	3 902 480
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	393 161	253 398	646 558
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3 530 439	22 773 522	26 303 961
Yhteensä	7 783 890	23 069 109	30 853 000

VELKOJEN VALUUTTAJAKAUMA TASEARVOILLA JA SUOJAUS

31.12.2017 (1 000 €)	USD	JPY	GBP	CHF	Muut valuutat	Yhteensä
Pitkäaikainen varainhankinta	9 324 063	3 592 093	985 231	1 485 552	3 848 825	19 235 764
Lyhytaikainen varainhankinta	3 608 134	-	225 212	-	-	3 833 346
Valuuttariski yhteensä	12 932 197	3 592 093	1 210 443	1 485 552	3 848 825	23 069 109
Suojaavat johdannaiset	-12 932 197	-3 592 093	-1 210 443	-1 485 552	-3 848 825	-23 069 109
Suojaamaton valuuttariski	-	-	-	-	-	-

VARAINHANKINNAN JAKAUTUMINEN KOTI- JA ULKOMAAAN RAHAN MÄÄRÄISIIN ERIIN

31.12.2016 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	5 268 229	94 088	5 362 317
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	590 874	282 045	872 919
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 377 486	22 206 683	24 584 169
Yhteensä	8 236 590	22 582 816	30 819 406

VELKOJEN VALUUTTAJAKAUMA TASEARVOILLA JA SUOJAUS

31.12.2016 (1 000 €)	USD	JPY	GBP	CHF	Muut valuutat	Yhteensä
Pitkäaikainen varainhankinta	9 790 352	4 106 564	1 579 468	1 702 558	4 264 525	21 443 467
Lyhytaikainen varainhankinta	1 139 348	-	-	-	-	1 139 348
Valuuttariski yhteensä	10 929 701	4 106 564	1 579 468	1 702 558	4 264 525	22 582 816
Suojaavat johdannaiset	-10 929 701	-4 106 564	-1 579 468	-1 702 558	-4 264 525	-22 582 816
Suojaamaton valuuttariski	-	-	-	-	-	-

RAHOITUSVAROJEN JAKAUTUMINEN KOTI- JA ULKOMAAN RAHAN MÄÄRÄISIIN ERIIN

31.12.2017 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Käteiset varat	3 554 182	-	3 554 182
Saamiset luottolaitoksilta	1 245 650	5 742	1 251 391
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	21 650 847	-	21 650 847
Saamistodistukset	6 287 365	206 869	6 494 234
Osakkeet ja osuudet	9 662	-	9 662
Muut varat	135 508	12 697	148 205
Yhteensä	32 883 213	225 308	33 108 521

VAROJEN VALUUTTAJAKAUMA TASEARVOILLA JA SUOJAUS

31.12.2017 (1 000 €)	USD	JPY	GBP	CHF	Muut valuutat	Yhteensä
Saamiset luottolaitoksilta	5 239	-1	83	345	76	5 742
Saamistodistukset	91 091	18 899	17 948	51 193	27 737	206 869
Muut varat	12 697	-	-	-	-	12 697
Valuuttariski yhteensä	109 027	18 898	18 031	51 538	27 814	225 308
Suojaavat johdannaiset	-96 094	-18 899	-17 948	-51 193	-27 737	-211 872
Suojaamaton valuuttariski	12 933	-1	83	345	76	13 436

RAHOITUSVAROJEN JAKAUTUMINEN KOTI- JA ULKOMAAN RAHAN MÄÄRÄISIIN ERIIN

31.12.2016 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Käteiset varat	988 949	-	988 949
Saamiset luottolaitoksilta	432 402	6 131	438 533
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	21 195 739	-	21 195 739
Saamistodistukset	7 237 952	231 486	7 469 437
Osakkeet ja osuudet	9 695	-	9 695
Muut varat	58 816	3 799	62 615
Yhteensä	29 923 553	241 416	30 164 969

VAROJEN VALUUTTAJAKAUMA TASEARVOILLA JA SUOJAUS

31.12.2016 (1 000 €)	USD	JPY	GBP	CHF	Muut valuutat	Yhteensä
Saamiset luottolaitoksilta	5 466	7	240	379	40	6 131
Saamistodistukset	117 753	48 625	17 536	37 102	10 470	231 486
Muut varat	3 799	-	-	-	-	3 799
Valuuttariski yhteensä	127 018	48 632	17 776	37 481	10 509	241 416
Suojaavat johdannaiset	-117 753	-48 625	-17 536	-37 102	-10 470	-231 486
Suojaamaton valuuttariski	9 265	7	240	379	40	9 930

Yhtiössä on asetettu limiitit seuraaville markkinariskeille:

- valuuttapositionriski
- korkoriski
  - Value-at-Risk
  - taseen korkoherkkyys (Economic Value)
- tulariski
- etukäteisvarainhankintasijoitusten hintariski

Valuuttapositio

Valuuttapositio lasketaan eri valuutoissa olevien saamisten ja velkojen erotuksena euromääräisenä.

(1 000 €)	Nettopositio
31.12.2017	13 436
31.12.2016	9 930

Value-at-Risk

VaR-luku kuvaa 99 %:n todennäköisyydellä laskettua 10 vuorokauden aikana tapahtuvaa taseen negatiivista markkina-arvon enimmäismuutosta euroina. Yhtiön käyttämä VaR-malli mittaa taseen markkinariskejä eli käytännössä korkoherkkyttä, koska yhtiö suojautuu kaikelta muulta markkinarisuiltä. Malli ei mittaa taseen luottoriskiä.

(1 000 €)	31.12.	Vuoden keskiarvo	Vuoden alin	Vuoden ylin
2017	-2 200	-2 995	-1 860	-3 750
2016	-3 290	-4 128	-3 290	-5 860

Economic Value

Economic Value kuvaa taseen nykyarvon korkoherkkyttä. Sitä mitataan laskemalla korkoherkkien kassavirtojen nykyarvon muutosta korkokäyrän erilaisilla muutoksilla. Perusskenaarioina käytetään koko korkokäyrän 200 korkopisteen nousua ja laskua (korkolattia 0%).

(1 000 €)	Vaikutus	Suhteessa omiin varoihin
31.12.2017	-5 600	0,44 %
31.12.2016	-6 200	0,56 %

Tulariski

Tulariskillä tarkoitetaan koronmuutosten epäedullista vaikutusta yhtiön korkokatteeseen. Perusskenaarioina käytetään koko korkokäyrän 100 korkopisteen muutosta. Vaikutusta tarkastellaan suhteessa yhtiön kannattavuuteen ja omien varojen määrään.

(1 000 €)	Vaikutus	Suhteessa korko-katteeseen
31.12.2017	-20 207	10,7 %
31.12.2016	0	0,0 %

Vuoden 2017 luvussa on huomioitu antolainoissa oleva nollakorkolattia-ehto.

Hintariski

Hintariskillä tarkoitetaan mahdollisuutta etukäteisvarainhankintasijoitusten markkina-arvojen muutokselle markkinoiden lisätuottovaateen muuttuessa sijoituskohteen riskin tai markkinoiden riskiherkkyyden muutoksen seurauksena. Tuottovaateen muutos lasketaan 99 %:n luottamustasolla.

(1 000 €)	Tuottovaateen muutos	Vaikutus	Suhteessa omiin varoihin
31.12.2017	0,20 %-yks	-26 800	2,1 %
31.12.2016	0,50 %-yks	-83 399	7,4 %

MAKSUVALMIUSRISKI

Maksuvalmiusriski tarkoittaa sitä, että yhtiö ei eräpäivänä kykenisi selviytymään maksuvelvoitteistaan, joita rahoitussopimusten toteuttaminen tai muu rahoitustoiminta aiheuttaa. Yhtiö hallitsee maksuvalmiusriskiä rajoittamalla asiakasrahoituksen ja varainhankinnan välistä keskimaturiteettia. Lisäksi yhtiö on asettanut limiitin käytettävissä olevan likviditeetin vähimmäisriittävyydelle (survival horizon). Kuntarahoituksen hallitus on asettanut maksuvalmiusriskille seuraavat limiitit: jälleenrahoitus-gap ja vähimmäisaika likvidien varojen riittävyydelle.

Rahoitusvelkojen nimellisarvot ja tulevat korkokassavirrat on muunnettu euroiksi tilinpäätöskurssiin. Velat, joissa on ennenaikaisen eräännyttämisen mahdollisuus, ovat taulukossa sen mukaisessa maturiteettiluokassa, jolloin eräännyttäminen olisi ensimmäisen kerran mahdollista. Erä Velat luottolaitok-

sille sisältää CSA-vakuustalletuksia 699 780 tuhatta, jotka on esitetty maturiteettiluokassa 0-3 kk, vaikka niiden tosiasiallinen ulosvirtauspäivä ei ole tiedossa ja riippuu johdannaisten markkina-arvojen kehityksestä. Osa seuraavan 12 kuukauden aikana erääntyväksi esitetystä määrästä on call-ehtoista ja tämän hetkisen call-ennusteen mukaan tästä määrästä ennakoidaan erääntyvän noin 30-50 %. Yhtiö suojaa kaiken varainhankinnan euromääräiseksi ja vaihtuvakorkoiseksi. Vastaavasti antolainaus suojataan vaihtuvakorkoiseksi. Johdannaisten kokonaisvaikutuksen arvioimiseksi, johdannaissaamisten ja -velkojen korot on esitetty

yhdellä rivillä.

Likvideillä varoilla voidaan maksaa tulevia eräännyksiä. Lisäksi yhtiöllä on myös hyvin hajautetut varainhankintalähteet, jolloin uutta varainhankintaa on mahdollista tehdä eri markkinoilla joustavasti ja erääntyvän varainhankinnan kattamiseksi yhtiö voi tehdä uutta varainhankintaa.

Yhtiö on myös Suomen Pankin rahapolitiikan vastapuoli. Yhtiö on pantannut velkakirjoja Suomen Pankille ja voi näitä vakuuksia vastaan saada keskuspankista luottoa (konsernin liitetieto 25.)

RAHOITUSVELKOJEN MATURITEETTIJAKAUTUMA

31.12.2017 (1 000 €)	0-3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	723 887	82 188	992 080	1 224 335	1 772 738	4 795 228
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	63 397	80 650	305 032	193 646	115 315	758 039
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	7 188 833	4 513 837	11 922 995	3 698 975	859 616	28 184 257
Yhteensä	7 976 117	4 676 674	13 220 107	5 116 956	2 747 669	33 737 524

JOHDANNAISTEN MATURITEETTIJAKAUMA

31.12.2017 (1 000 €)	0-3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Johdannaissaamiset	50 377	176 489	473 695	550 167	182 590	1 433 318
Johdannaisvelat	-537 816	-324 615	-1 010 354	-206 494	-136 754	-2 216 034
Johdannaissaamisten ja -velkojen korot	209 142	382 079	1 148 097	232 795	542 065	2 514 177
Yhteensä	-278 297	233 953	611 438	576 467	587 901	1 731 461

RAHOITUSVELKOJEN MATURITEETTIJAKAUTUMA

31.12.2016 (1 000 €)	0-3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	2 274 489	78 721	563 980	1 169 587	1 764 812	5 851 589
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	36 571	176 232	376 097	220 595	113 152	922 647
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 676 960	6 147 547	12 614 496	2 091 948	683 321	26 214 272
Yhteensä	6 988 020	6 402 501	13 554 573	3 482 130	2 561 285	32 988 508

JOHDANNAISTEN MATURITEETTIJAKAUMA

31.12.2016 (1 000 €)	0-3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Johdannaissaamiset	58 149	551 579	1 824 114	742 671	457 789	3 634 302
Johdannaisvelat	-47 774	-185 837	-1 014 586	-183 305	-245 356	-1 676 859
Johdannaissaamisten ja -velkojen korot	160 611	355 263	1 016 462	342 200	987 519	2 862 055
Yhteensä	170 986	721 005	1 825 989	901 566	1 199 952	4 819 498

Likviditeetin hallinta

Yhtiö on esittänyt rahoitusvarojen maturiteettijakauman erääntymisen perusteella liitetiedossa 6. Maturiteettijakaumassa esitetyistä erääntymistä riippumatta, yhtiöllä on seuraavat varat maksuvalmiuden hallitsemiseen, jotka voidaan sopimuksen mukaisesta erääntymisestä huolimatta myydä likviditeettitarpeiden hallitsemiseksi.

RAHOITUSVARAT MAKSUVALMIUDEN HALLITSEMISEKSI

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Käteiset varat (sisältäen vaadittaessa maksettavat talletukset keskuspankeissa)	3 554 182	988 949
Saamiset luottolaitoksilta		
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	8 551	7 530
Talletukset	-	-
Repot	-	-
Saamistodistukset		
Myytavissä oleviksi rahoitusvaroiksi määritellyt saamistodistukset	5 628 591	6 024 134
Käyvän arvon optiolla kirjatut saamistodistukset	111 785	449 445
Rahasto-osuudet	9 635	9 668
Yhteensä	9 312 744	7 479 726

Saamistodistukset on esitetty liikkeeseenlaskijoiden perusteella jaoteltuna liitetiedossa 10.

MARKKINOIDEN LIKVIDITEETTIRISKI

Markkinoiden likviditeettiriski tarkoittaa sitä, että yhtiö ei kykenisi realisoimaan tai kattamaan positioitaan markkinahintaan, koska markkinoilla ei ole riittävästi likviditeettiä tai markkinat eivät toimi jonkin häiriön takia.

Yhtiö seuraa markkinoiden ja sijoitustuotteiden likviditeettiä jatkuvasti. Lisäksi johdannaissopimuksia solmittaessa noudatetaan markkinoiden vakiintuneita standardeja. Lähes kaikki käypään arvoon arvostettavien saamistodistusten markkina-arvot lasketaan markkinoilta saatavien hintanoteerauksien perusteella. Lopuille saamistodistuksista lasketaan markkina-arvo käyttäen muuta markkinainformaatiota.

OPERATIIVISET RISKIT

Operatiivinen riski tarkoittaa taloudellista tappion vaaraa tai muuta haitallista seuraamusta, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, puutteellisista tai epäonnistuneista menettelytavoista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Operatiivisiin riskeihin sisältyy myös sisäisen ja ulkoisen sääntelyn noudattamatta jättämisestä aiheutuva riski (ns. compliance-riski), oikeudelliset riskit ja maineriski. Operatiiviset riskit voivat toteutua esim. kustannuksina, korvauksina, maineen menetyksenä, vääränä positio-, riski- ja tulostietona tai toiminnan keskeytymisenä.

Operatiiviset riskit on tunnistettu osana yhtiön toimintoja ja prosesseja. Tämä on toteutettu vuosittaisella operatiivisten riskien kartoitusprojektilla, joka tehdään osastojen itsearviointina. Operatiivisten riskien hallinta on toimintojen ja osastojen vastuulla, minkä lisäksi yhtiön Riskienhallinta ja Lakiasiat ja Compliance -toiminnot tukevat toimintoja ja osastoja tässä työssä ja huolehtivat operatiivisten riskien hallinnan koordinoinnista yhtiötasolla.

Kuntarahoituksessa on käytössä useita menetelmiä operatiivisten riskien hallitsemiseksi. Yhtiössä on voimassa toimintaa ohjaavia hallituksen vahvistamia sisäisiä ohjeita ja näitä täydentäviä toimivan johdon hyväksymiä sisäisiä ohjeistuksia. Operatiivisiä riskejä käsitellään myös hallituksen hyväksymässä Risk Appetite Frameworkissa. Keskeiset työtehtävät ja prosessit on kartoitettu ja kuvattu. Sisäiset ohjeet ja prosessit päivitetään säännöllisesti, ja niiden noudattamista valvotaan. Liiketoimintayksiköiden, riskienhallinnan, back-office -toimintojen, dokumentoinnin ja kirjanpidon työtehtävät on eriytetty. Yhtiöllä on riittävät varamiehitysjärjestelmät keskeisten tehtävien jatkuvuuden turvaamiseksi. Henkilöstön ammattitai-

don ylläpitämisestä ja kehittämisestä huolehditaan säännöllisten kehityskeskustelujen ja koulutussuunnitelmien avulla. Kuntarahoituksella on toimintaansa liittyvät vakuutukset ja vakuutusturvan taso arvioidaan säännöllisesti. Kuntarahoituksella on liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelma, jolla varaudutaan liiketoiminnan keskeytyksiin siten, että yhtiö pystyy jatkamaan toimintaansa ja rajoittamaan tappioita erilaisissa liiketoimintaa kohtaavissa häiriötilanteissa. Vuosittainen operatiivisten riskien kartoitus ja operatiivisten riskitapahtumien vahinkoilmoitusprosessi tukevat yhtiön jatkuvuussuunnittelua.

Kuntarahoituksen compliance-toiminto seuraa jatkuvasti yhtiön toimintaan vaikuttavan lainsäädännön ja viranomaissääntelyn kehitystä ja valvoo, että sääntelyssä tapahtuneet muutokset otetaan asianmukaisesti huomioon yhtiön toiminnassa. Luottolaitosten toimintaan liittyvä lainsäädäntö ja viranomaissääntely ovat olleet viime vuodet ja ovat myös tulevaisuudessa suurien muutosten kohteena, mikä asettaa haasteita yhtiön compliance-toiminnalle. Tähän liittyviä riskejä yhtiössä on pyritty minimoimaan aktiivisella yhteydenpidolla viranomaisiin ja etujärjestöihin sekä yhtiön sisäisillä compliance-toiminnan järjestelyillä (ml. raportointi, vaikutusarviointi).

Yhtiössä on meneillään mittavia tietojärjestelmä-hankkeita ja liiketoimintaprosesseihin liittyviä hankkeita, joiden avulla pyritään parantamaan laatua ja viranomaisvaatimusten noudattamista sekä tehostamaan toimintaa. Näiden projektien laajuuden vuoksi niihin liittyy operatiivisia riskejä, joita on pyritty minimoimaan kehittämällä projektien hallintaan ja seurantaan liittyviä malleja (ml. säännöllinen raportointi) sekä huolehtimalla riittävästä resursoinnista. Kehitysprojekteihin liittyviä riskejä kartoitetaan ja seurataan säännöllisesti. Lisäksi projektit ovat olleet sisäisen tarkastuksen kohteena.

Yhtiössä on käytössä uusien tuotteiden ja palvelujen hyväksymistä koskeva sisäinen prosessi, jonka tavoitteena on huolehtia, että uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä otetaan huomioon kaikki uuteen tuotteeseen ja palveluun liittyvät olennaiset riskit ja operatiivista toimintaa koskevat vaatimukset. Yhtiöllä ei ole merkittäviä toiminnan ulkoistamista koskevia järjestelyjä. Olennaisimmat ulkoistusjärjestelyt koskevat arvopapereiden säilyttämistä, tietohallinnon tukipalveluja ja varakonesalijärjestelyjä sekä sisäistä tarkastusta.

Operatiivisten riskien toteutumista seurataan systemaattisella vahinkoilmoitusraportoinnilla, jonka pohjalta tarvittaessa muutetaan toimintatapoja tai toteutetaan muita operatiivista riskejä pienentäviä toimenpiteitä. Vahinkotapahtumista raportoidaan johdoryhmälle ja hallitukselle. Operatiivisista riskeistä ei realisoitunut olennaisia tappioita vuoden 2017 aikana.

LIITE 3. VAKAVARAIUUDEH HALLINNAN PERIAATTEET

Kuntarahoituksen omaa pääomaa koskevat tavoitteet suhteessa yhtiön riskinottoon ja toimintaympäristöön määritellään vuosisuunnittelun yhteydessä. Suunnitteluhorisontti ulottuu seuraavaan viiteen vuoteen, jotta pystytään ennustamaan liiketoiminnan tuloskehitystä ja omien varojen riittävyttä suhteessa muuttuvasta sääntelystä tuleviin kasvaviin pääomavaateisiin sekä reagoimaan riittävän ajoissa mahdollisiin lisäpääomistarpeisiin. Hallitus hyväksyy vakavaraisuuden hallintasuunnitelman ja valvoo sitä. Yhtiö päivittää vakavaraisuuden hallintasuunnitelmansa kerran vuodessa.

Vakavaraisuuden hallinta on jatkuvaa ja olennainen osa yhtiön strategisen suunnittelun prosessia, joka kattaa strategisten tavoitteiden asettamisen, kehityshankkeiden määrittämisen sekä taloudelliset ennusteet seuraaville vuosille. Tämä tehdään yhteistyössä toimivan johdon ja hallituksen kanssa, ja lopullisen strategian hyväksyy yhtiön hallitus. Toimiva johto huolehtii siitä, että yhtiön operatiiviset toimenpiteet vastaavat hallituksen vahvistaman strategian mukaisia linjauksia. Toimiva johto laatii vuosisuunnittelun yhteydessä liiketoimintasuunnitelman tulevalle vuodelle ja liiketoimintaennusteet sitä seuraaville vuosille. Tässä yhteydessä arvioidaan myös yhtiön riskiasemaa ja sen vaikutusta yhtiön taloudelliseen asemaan. Riskien arvioinnissa ja mittaamisessa käytetään apuna säännöllisin väliajoin toteutettavia riskianalysejä sekä erilaisia stressitestiskenaarioita. Näiden pohjalta päivitetään vuosittain vakavaraisuuden hallinnan suunnitelma ja päätetään mahdolliset toimenpiteet omien varojen vahvistamiseksi. Omien varojen riittävyttä seurataan myös kuukausittain liiketoiminnan analysoinnin yhteydessä.

Konserni laskee vakavaraisuuden EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) ja luottolaitosdirektiivin (2013/36/EU) säännöksiin perustuen. Luottoriskin vakavaraisuusvaade lasketaan standardimenetelmällä ja operatiivisten riskien vakavaraisuusvaade perusmenetelmällä. Markkinariskin vakavaraisuuslaskennassa huomioidaan vain valuuttariskit, koska konsernilla ei ole kaupankäyntivarastoa eikä osake- ja hyödykepositioita. Koska valuuttariskiltä suojaudutaan vaihtamalla johdannaissopimuksilla kaikki valuuttapohjainen varainhankinta ja sijoitukset euromääräiseksi, on yhtiön valuuttapositio hyvin pieni. Vakavaraisuuslaskennassa käytettävien riskipainojen määrittämisessä käytetään Standard & Poor'sin, Moody's Investor Servicen sekä Fitch Ratingsin antamia luokitustietoja. Edellä mainitut yhtiöt ovat vakavaraisuuslaskennassa Finanssivallannon hyväksymiä luottoluokituslaitoksia. Kuntarahoitus käyttää luottoriskin vakavaraisuuslaskennassa luottoriskin vähentämistekniikoita, kuten antolainatoiminnassa kuntien antamia takauksia sekä Suomen valtion antamia täytetakauksia. Johdannaisten osalta käytetään vähentämistekniikkana nettoutussopimuksia, lisävakuussopimuksia (ISDA/Credit Support Annex) sekä Kuntien takauskeskuksen myöntämiä takauksia joidenkin johdannaistakausvastapuolien vastapuoliriskin vakavaraisuusvaateen pienentämiseksi.

Vakavaraisuustiedot on esitetty konsernin liitetiedoissa 44-48 ja emon varavaraisuustiedot emon liitetiedoissa 47-50. Kuntarahoitus julkistaa tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisen Pilari III –raportin, joka on saatavilla yhtiön internetsivuilla englanninkielisenä.

Tasetta koskevat liitetiedot

LIITE 4. RAHOITUSVARAT JA -VELAT

RAHOITUSVARAT

31.12.2017 (1 000 €)	Lainat ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	Käyvän arvon optio	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Johdannaiset suojauslaskennassa	Yhteensä	Käypä arvo
Käteiset varat	3 554 182	-	-	-	-	-	3 554 182	3 554 182
Saamiset luottolaitoksilta	1 251 391	-	-	-	-	-	1 251 391	1 251 391
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	21 497 205	-	-	153 642	-	-	21 650 847	23 440 944
Saamistodistukset	-	5 628 591	753 859	111 785	-	-	6 494 234	6 494 663
Osakkeet ja osuudet	-	9 662	-	-	-	-	9 662	9 662
Johdannaissopimukset	-	-	-	-	206 388	1 226 930	1 433 318	1 433 318
Muut varat	148 205	-	-	-	-	-	148 205	148 205
Yhteensä	26 450 983	5 638 253	753 859	265 427	206 388	1 226 930	34 541 839	36 332 366

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sisältää leasing sopimuksiin perustuvia saamisia 431 732 tuhatta euroa.

Vuonna 2017 Myytävissä olevista saamistodistuksista 3 811 080 tuhanteen euroon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sisältää 7 068 042 tuhatta euroa lainoja ja muita saamisia, jotka ovat käyvän arvon suojauslaskennassa. Muut varat sisältää keskusvastapuolille annettuja vakuuksia 148 205 tuhatta euroa.

RAHOITUSVELAT

31.12.2017 (1 000 €)	Rahoitusvelat jaksotettuun hankintameno	Käyvän arvon optio	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Johdannaiset suojauslaskennassa	Yhteensä	Käypä arvo
Velat luottolaitoksille	3 902 480	-	-	-	3 902 480	3 978 548
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	646 558	-	-	-	646 558	650 712
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	22 470 615	3 833 346	-	-	26 303 961	26 356 850
Johdannaissopimukset	-	-	258 308	1 957 725	2 216 034	2 216 034
Yhteensä	27 019 654	3 833 346	258 308	1 957 725	33 069 033	33 202 145

Vuonna 2017 jaksotettuun hankintameno arvoistetuista rahoitusveloista 23 778 197 tuhanteen euroon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

RAHOITUSVARAT

31.12.2016 (1 000 €)	Lainat ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	Käyvän arvon optio	Kaupankäytös- tarkoituksessa pidettävät	Johdannaiset suojauslaskennassa	Yhteensä	Käypä arvo
Käteiset varat	988 949	-	-	-	-	-	988 949	988 949
Saamiset luottolaitoksilta	438 811	-	-	-	-	-	438 811	438 811
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	21 009 974	-	-	185 765	-	-	21 195 739	23 246 456
Saamistodistukset	-	6 024 134	995 858	449 445	-	-	7 469 437	7 469 787
Osakkeet ja osuudet	-	9 695	-	-	-	-	9 695	9 695
Johdannaisopimukset	-	-	-	-	392 715	3 241 587	3 634 302	3 634 302
Muut varat	49 838	-	-	-	-	-	49 838	49 838
Yhteensä	22 487 573	6 033 829	995 858	635 209	392 715	3 241 587	33 786 772	35 837 840

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sisältää leasingsovimuksiin perustuvia saamisia 285 987 tuhatta euroa.

Vuonna 2016 Myytävissä olevista saamistodistuksista 4 052 339 tuhanteen euroon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sisältää 6 819 068 tuhatta euroa lainoja ja muita saamisia, jotka ovat käyvän arvon suojauslaskennassa. Muut varat sisältää keskusvastapuolille annettuja vakuuksia 49 838 tuhatta euroa.

RAHOITUSVELAT

31.12.2016 (1 000 €)	Rahoitusvelat jaksotettuun hankintamenoön	Käyvän arvon optio	Kaupankäytös- tarkoituksessa pidettävät	Johdannaiset suojauslaskennassa	Yhteensä	Käypä arvo
Velat luottolaitoksille	5 362 317	-	-	-	5 362 317	5 531 362
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	872 919	-	-	-	872 919	888 677
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	23 444 821	1 139 348	-	-	24 584 169	24 650 226
Johdannaisopimukset	-	-	362 154	1 314 705	1 676 859	1 676 859
Yhteensä	29 680 057	1 139 348	362 154	1 314 705	32 496 265	32 747 124

Vuonna 2016 jaksotettuun hankintamenoön arvostetuista rahoitusveloista 23 907 845 tuhanteen euroon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

LIITE 5. RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN KÄYVÄT ARVOT

31.12.2017 (1 000 €)	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo			Yhteensä
		Taso 1	Taso 2	Taso 3	
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat					
Myytävissä olevat rahoitusvarat					
Saamistodistukset	1 817 511	1 815 904	1 607	-	1 817 511
Rahasto-osuudet	9 662	9 662	-	-	9 662
Käyvän arvon optiolla arvostetut					
Saamistodistukset	111 785	42 750	69 035	-	111 785
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	153 642	-	153 642	-	153 642
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät					
Johdannaissopimukset	206 388	-	167 692	38 696	206 388
Johdannaiset suojauslaskennassa	1 226 930	-	1 226 930	-	1 226 930
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat yhteensä	3 525 918	1 868 316	1 618 905	38 696	3 525 918
Käyvän arvon suojauslaskennassa					
Lainat ja muut saamiset					
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	7 068 042	-	7 562 122	-	7 562 122
Myytävissä olevat rahoitusvarat					
Saamistodistukset	3 811 080	3 811 080	-	-	3 811 080
Käyvän arvon suojauslaskennassa yhteensä	10 879 122	3 811 080	7 562 122	-	11 373 202
Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvarat					
Lainat ja muut saamiset					
Käteiset varat	3 554 182	3 554 182	-	-	3 554 182
Saamiset luottolaitoksilta	1 251 391	1 251 391	-	-	1 251 391
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	14 429 162	-	15 725 180	-	15 725 180
Eräpäivään asti pidettävät					
Saamistodistukset	753 859	-	749 409	4 878	754 288
Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvarat yhteensä	19 988 594	4 805 573	16 474 589	4 878	21 285 041
Rahoitusvarat yhteensä	34 393 634	10 484 969	25 655 617	43 575	36 184 161

31.12.2017 (1 000 €)	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo			Yhteensä
		Taso 1	Taso 2	Taso 3	
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat					
Käyvän arvon optiolla arvostetut					
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3 833 346	-	3 833 346	-	3 833 346
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät					
Johdannaissopimukset	258 308	-	219 612	38 696	258 308
Johdannaiset suojauslaskennassa	1 957 725	-	1 957 725	-	1 957 725
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat yhteensä	6 049 379	-	6 010 683	38 696	6 049 379
Käyvän arvon suojauslaskennassa					
Velat luottolaitoksille	3 198 950	-	3 275 012	-	3 275 012
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	617 371	-	621 252	-	621 252
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	19 961 876	-	20 044 115	-	20 044 115
Käyvän arvon suojauslaskennassa yhteensä	23 778 197	-	23 940 379	-	23 940 379
Jakotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvelat					
Velat luottolaitoksille	703 530	-	703 537	-	703 537
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	29 188	-	19 621	9 839	29 460
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 508 739	-	1 535 834	943 555	2 479 389
Jakotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvelat yhteensä	3 241 456	-	2 258 992	953 394	3 212 386
Rahoitusvelat yhteensä	33 069 033	-	32 210 054	992 091	33 202 145

ARVOSTUS SUOJATUN RISKIN OSALTA

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016	Tulosvaikutus vuonna 2017
Rahoitusvarat			
Portfoliosuojauslaskenta			
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	128 136	213 373	-85 238
Suojausinstrumentit	-110 438	-197 474	87 037
Portfoliosuojauslaskenta netto	17 698	15 899	1 799
Käyvän arvon suojauslaskenta			
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	31 507	44 344	-12 837
Suojausinstrumentit	-31 755	-43 936	12 181
Käyvän arvon suojauslaskenta netto	-248	408	-656
Rahoitusvelat			
Käyvän arvon suojauslaskenta			
Velat luottolaitoksille	-404 663	-519 016	114 352
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	-56 718	-75 203	18 485
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	154 820	-30 934	185 754
Suojausinstrumentit	306 070	623 149	-317 079
Käyvän arvon suojauslaskenta netto	-491	-2 004	1 512
Suojauslaskenta yhteensä	16 959	14 303	2 655

SUOJAUSLASKENNAN SOVELTAMISEN SEURAUKSENA MYYTÄVISSÄ OLEVIEN SIIJOITUSTEN TULOSVAIKUTUS

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016	Korkoriskin tulosvaikutus vuonna 2017	Vaikutus käyvän arvon rahastoon vuonna 2017 *	Arvonmuutos yhteensä *
Rahoitusvarat					
Käyvän arvon suojauslaskenta					
Saamistodistukset	74 497	102 062	43 879	8 991	24 495
Suojausinstrumentit	-43 879	-82 683	-43 879	-	-
Käyvän arvon suojauslaskenta netto	30 618	19 379	0	8 991	24 495

* Sarakkeiden Vaikutus käyvän arvon rahastoon ja Arvonmuutos yhteensä luvut on esitetty laskennallisten verojen jälkeen.

31.12.2016 (1 000 €)	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo			Yhteensä
		Taso 1	Taso 2	Taso 3	
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat					
Myytävissä olevat rahoitusvarat					
Saamistodistukset	1 971 795	1 968 603	3 193	-	1 971 795
Rahasto-osuudet	9 695	9 695	-	-	9 695
Käyvän arvon optiolla arvostetut					
Saamistodistukset	449 445	15 573	433 872	-	449 445
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	185 765	-	185 765	-	185 765
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät					
Johdannaissopimukset	392 715	-	325 262	67 453	392 715
Johdannaiset suojauslaskennassa	3 241 587	-	3 241 587	-	3 241 587
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat yhteensä	6 251 002	1 993 871	4 189 678	67 453	6 251 002
Käyvän arvon suojauslaskennassa					
Lainat ja muut saamiset					
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	6 819 068	-	7 271 774	-	7 271 774
Myytävissä olevat rahoitusvarat					
Saamistodistukset	4 052 339	4 052 339	-	-	4 052 339
Käyvän arvon suojauslaskennassa yhteensä	10 871 407	4 052 339	7 271 774	-	11 324 113
Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvarat					
Lainat ja muut saamiset					
Käteiset varat	988 949	988 949	-	-	988 949
Saamiset luottolaitoksilta	438 811	438 811	-	-	438 811
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	14 190 906	-	15 788 918	-	15 788 918
Eräpäivään asti pidettävät					
Saamistodistukset	995 858	-	996 208	-	996 208
Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvarat yhteensä	16 614 525	1 427 760	16 785 126	-	18 212 887
Rahoitusvarat yhteensä	33 736 934	7 473 970	28 246 578	67 453	35 788 002

31.12.2016 (1 000 €)	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo			Yhteensä
		Taso 1	Taso 2	Taso 3	
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat					
Käyvän arvon optiolla arvostetut					
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 139 348	-	1 139 348	-	1 139 348
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät					
Johdannaissopimukset	362 153	-	294 700	67 453	362 153
Johdannaiset suojauslaskennassa	1 314 705	-	1 314 705	-	1 314 705
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat yhteensä	2 816 207	-	2 748 754	67 453	2 816 207
Käyvän arvon suojauslaskennassa					
Velat luottolaitoksille	3 162 981	-	3 332 007	-	3 332 007
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	693 109	-	710 025	-	710 025
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	20 051 756	-	20 063 292	-	20 063 292
Käyvän arvon suojauslaskennassa yhteensä	23 907 846	-	24 105 324	-	24 105 324
Jaksotettuun hankintamenuun arvostetut rahoitusvelat					
Velat luottolaitoksille	2 199 337	-	2 199 355	-	2 199 355
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	179 811	-	178 652	-	178 652
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3 393 064	-	3 447 585	-	3 447 585
Jaksotettuun hankintamenuun arvostetut rahoitusvelat yhteensä	5 772 211	-	5 825 592	-	5 825 592
Rahoitusvelat yhteensä	32 496 265	-	32 679 671	67 453	32 747 124

TASO 1

Arvostus perustuu aktiivisilla toimivilla markkinoilla täysin samanlaisille varoille tai veloille noteerattuihin hintoihin, jotka ovat yrityksen saatavilla arvostuspäivänä. Markkinoilta saatavia hintoja käytetään oikaisemattomina. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos kauppaa käydään usein ja hintatietoja on saatavilla säännöllisesti. Kuntarahoitus käyttää osan rahoitusinstrumenttien arvostamiseen identtisten instrumenttien hintanoteerauksia Reutersilta tai Bloombergilta. Nämä hintanoteeraukset (keskihinta) edustavat järjestäytyneen transaktion hintaa markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä. Siten nämä hintanoteeraukset edustavat käypää arvoa kyseisille instrumenteille. Tason 1 rahoitusvarat koostuvat pääosin sijoituksista saamistodistuksiin.

TASO 2

Arvostus on määritelty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja. Hinnat ovat todennettavissa joko suoraan tai välillisesti. Tason 2 rahoitusinstrumenteilla ei käydä aktiivisesti kauppaa toimivilla markkinoilla ja käypä arvo määritetään yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä.

Käypä arvo perustuu vastaavanlaisten varojen tai velkojen noteerauksiin toimivilla markkinoilla tai täysin samanlaisten tai vastaavanlaisten varojen tai velkojen noteerattuihin hintoihin markkinoilla, jotka eivät ole toimivat. Käypä arvo voi perustua myös muihin syöttötietoihin kuin noteerattuihin hintoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle ovat havainnoitavissa, kuten esimerkiksi korkokannat ja tuottokäyrät, implisiittiset volatilitiitit tai luottomarginaalit. Vaatimuksena on, että syöttötiedot ovat havainnoitavissa tavanomaisesti noteeratuihin väliajoin. Jos rahoitusvaralle tai -velalle on määrätty voimassaoloaika, tulee tason 2 syöttötieto olla havainnoitavissa olennaisilta osin rahoitusvaran tai -velan koko voimassaoloaikana.

Tason 2 arvostus perustuu menetelmään, jossa sopimuskohtaiset tulevat kassavirrat mallinnetaan niin sanottujen forward-käyrien avulla ja lopuksi kassavirrat diskontataan valuutta- ja korkoperustekohtaisilla diskonttokäyrillä. Optioita sisältävien sopimuksien hinnoittelussa käytetään lisäksi markkinoilla yleisesti käytössä olevia korko- ja optiohinnoittelumalleja. Näissä arvostusmenetelmissä käytetään markkinoilta havainnoitavissa olevia syöttötietoja. Tason 2 rahoitusinstrumentit koostuvat pääosin OTC-johdannaisista, yhtiön omista liikkeeseenlaskuista sekä antolainauksesta.

OTC-johdannaisten käypä arvo määritetään arvostusmalleilla. Diskonttaukseen käytetään markkinoilta todennettavia korkoja. Lisäksi arvostus perustuu muihin syöttötietoihin sopimuksen ominaisuuksista riippuen. Strukturoitujen tuotteiden arvostamisessa käytetään apuna Numerixia (hinnoittelumallikirjasto), jonka mallit vastaavat markkinoilla yleisesti käytössä olevia malleja. OTC-johdannaiset luokitellaan tasolle 2, mikäli mallien kaikki merkittävimmät syöttötiedot ovat todennettavissa toimivilta markkinoilta.

TASO 3

Arvostus on määritelty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja tai tason 2 arvostusmenetelmissä syöttötietoina käytettävää havainnoitavaa markkinadataa. Arvostus sisältää ei-havainnoitavissa olevia syöttötietoja. Ei-havainnoitavissa olevia syöttötietoja käytetään käyvän arvon laskennassa vain siinä määrin kuin relevantteja havainnoitavissa olevia syöttötietoja ei ole saatavilla. Kuntarahoituksen tason 3 syöttötietoja on historiallinen volatiliteetti. Historiallista volatiliteettiä käytetään vain jos implisiittistä volatiliteettiä ei ole saatavilla.

Tason 3 arvostus perustuu menetelmään, jossa sopimuskohtaiset tulevat kassavirrat mallinnetaan niin sanottujen forward-käyrien avulla ja lopuksi kassavirrat diskontataan valuutta- ja korkoperustekohtaisilla diskonttokäyrillä. Optioita sisältävien sopimuksien hinnoittelussa käytetään lisäksi markkinoilla yleisesti käytössä olevia korko- ja optiohinnoittelumalleja. Näissä arvostusmenetelmissä saatetaan käyttää syöttötietoja, jotka eivät ole suoraan havainnoitavissa markkinoilta ja ei-todennettavissa olevilla tekijöillä voi olla merkittävä vaikutus käypään arvoon. Tason 3 rahoitusinstrumentit koostuvat pääosin osakesidonnaisista OTC-johdannaisista sekä yhtiön omista liikkeeseenlaskuista erotetuista kytketyistä johdannaisista.

Kaikissa arvostusmalleissa hyödynnetään markkinasyöttötietoja, kuten korkoja, volatiliteetteja ja korrelaatioita. Osa syöttötiedoista on todennettavissa, kun taas osa ei ole todennettavissa. Kaikkien päävaluuttojen korot ovat todennettavissa, kuten myös korot, volatiliteetit ja korrelaation tiettyyn ajanhetkeen saakka. Jos ei-todennettavissa olevien parametrien vaikutus arvostukseen on merkittävä, instrumentti luokitellaan käyvän arvon hierarkian tasolle 3.

SIIRROT KÄYVÄN ARVON HIERARKIAN TASOJEN VÄLILLÄ

Tilikausien 2017 ja 2016 aikana ei ole tapahtunut siirtoja tasojen 1 ja 2 välillä.

Tilikaudella 2017 siirrettiin rahoitusvaroja tasolta 2 tasolle 3 johtuen arvostuksessa käytettävien syöttötietojen muutoksesta. Siirrot on esitetty 31.12.2017 käyvin arvoin.

2017 (1 000 €)	Johdannaissaamiset	Johdannaisvelat	Saamistodistukset	Yhteensä
	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	
1.1.2017	67 453	-67 453	-	0
Arvonmuutos tuloslaskelmassa	-9 465	9 465	-	0
Ostot	22 188	-22 188	-	0
Myynnit	-41 480	41 480	-	0
Siirrot tasolle 3	-	-	4 878	4 878
Siirrot pois tasolta 3	-	-	-	-
31.12.2017	38 696	-38 696	4 878	4 878

Tilikauden 2016 aikana ei ole tapahtunut siirtoja tasojen 1 ja 2 välillä.

Tilikaudella 2016 ei ole siirretty rahoitusvaroja tai -velkoja tasolle 3. Arvostuksessa käytettävien syöttötietojen muutoksesta johtuen tasolta 3 tasolle 2 siirrettiin vuoden 2016 aikana johdannaisia sekä varainhankinnasta erotettuja kytkettyjä johdannaisia, siirrot on esitetty 31.12.2015 käyvin arvoin.

2016 (1 000 €)	Johdannaissaamiset	Johdannaisvelat	Yhteensä
	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	
1.1.2016	121 720	-121 720	0
Arvonmuutos tuloslaskelmassa	-13 078	13 078	0
Ostot	18 843	-18 843	0
Myynnit	-32 510	32 510	0
Siirrot tasolle 3	-	-	-
Siirrot pois tasolta 3	-27 521	27 521	0
31.12.2016	67 454	-67 454	0

EI-HAVAINNOITAVIEN SYÖTTÖTIETOJEN HERKKYYSANALYYSI

Ei-havainnoitavia syöttötietoja ovat osake- ja indeksivolatiliteetit, joille ei ole saatavissa noteerauksia likvideiltä optiomarkkinoilta. Ei-havainnoitaville parametreille on laskettu vaihteluvälit perustuen historiallisiin markkinanoteerauksiin vuosilta 2014 - 2017. Syöttötietojen vaihteluvälin perusteella on arvioitu sopimusten markkina-arvoja korkean volatiliteetin ja alhaisen volatiliteetin skenaarioissa. Alhaisen volatiliteetin skenaariossa johdannaissopimusten käypä arvo nousee 40,4 miljoonaa euroa (2016: 47,2 miljoonaa euroa) ja vastaavasti velkainstrumenttien kytketyn johdannaisen käypä arvo laskee 40,4 miljoonaa euroa (2016: 47,2 miljoonaa euroa). Korkean volatiliteetin skenaariossa johdannaissopimusten käypä arvo laskee 24,7 miljoonaa euroa (2016: 33,8 miljoonaa euroa) ja vastaavasti velkainstrumenttien kytketyn johdannaisen käypä arvo nousee 24,7 miljoonaa euroa (2016: 33,8 miljoonaa euroa).

LIITE 6. TASEEN MATURITEETTIJAKAUMA

31.12.2017 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Käteiset varat	3 554 182	-	-	-	-	3 554 182
Saamiset luottolaitoksilta	1 235 721	-	-	-	15 670	1 251 391
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	322 221	1 245 432	6 885 017	3 921 096	9 277 081	21 650 847
Saamistodistukset	1 159 874	773 454	3 927 457	631 842	1 607	6 494 234
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	-	9 662	9 662
Johdannaissopimukset	50 377	176 489	473 695	550 167	182 590	1 433 318
Aineettomat hyödykkeet	-	-	-	10 196	-	10 196
Aineelliset hyödykkeet	-	-	1 881	-	713	2 594
Muut varat	157 862	-	-	-	-	157 862
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	100 775	72 301	746	27	3	173 853
Yhteensä	6 581 012	2 267 677	11 288 796	5 113 328	9 487 327	34 738 139

31.12.2017 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	711 359	30 629	693 655	978 205	1 488 633	3 902 480
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	57 284	73 031	263 351	169 890	83 003	646 558
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	7 028 322	4 165 987	10 885 693	3 517 107	706 851	26 303 961
Johdannaissopimukset	537 816	324 615	1 010 354	206 494	136 754	2 216 034
Muut velat	2 587	-	-	-	-	2 587
Siirtovelat ja saadut ennakot	61 625	62 887	31	27	3	124 574
Laskennalliset verovelat	202 522	-	-	-	-	202 522
Oma pääoma	-	-	-	-	1 339 422	1 339 422
Yhteensä	8 601 516	4 657 149	12 853 084	4 871 724	3 754 667	34 738 139

Velat ja niitä suojaavat johdannaiset, joissa on ennenaikaisen eräännyttämisen mahdollisuus, ovat taulukossa sen mukaisessa maturiteettiluokassa, jolloin eräännyttäminen olisi ensimmäisen kerran mahdollista. Yhtiön arvio on, että velkoja tullaan vuoden 2018 aikana eräännyttämään ennenaikaisesti 30-50 %. Vuoden 2017 aikana erääntyi tällaisia velkoja ennenaikaisesti 35 %.

31.12.2016 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Käteiset varat	988 949	-	-	-	-	988 949
Saamiset luottolaitoksilta	429 130	-	-	-	9 681	438 811
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	256 276	1 406 061	6 656 690	4 107 314	8 769 398	21 195 739
Saamistodistukset	1 690 641	948 826	3 788 300	1 038 477	3 193	7 469 437
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	-	9 695	9 695
Johdannaissopimukset	58 149	551 579	1 824 114	742 671	457 789	3 634 302
Aineettomat hyödykkeet	-	-	-	6 776	-	6 776
Aineelliset hyödykkeet	-	-	1 709	-	753	2 462
Muut varat	62 946	-	-	-	-	62 946
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	134 173	106 225	2 644	19	7	243 068
Yhteensä	3 620 265	3 012 691	12 273 457	5 895 257	9 250 516	34 052 186

31.12.2016 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	2 258 289	47 421	363 254	977 491	1 715 862	5 362 317
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	28 902	162 231	363 593	232 531	85 662	872 919
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 463 726	5 697 652	11 755 878	2 013 916	652 997	24 584 169
Johdannaissopimukset	47 774	185 837	1 014 586	183 305	245 356	1 676 859
Muut velat	4 444	-	-	-	-	4 444
Siirtovelat ja saadut ennakot	93 608	90 524	9 851	869	7	194 860
Laskennalliset verovelat	172 185	-	-	-	-	172 185
Oma pääoma	-	-	-	-	1 184 433	1 184 433
Yhteensä	7 068 929	6 183 666	13 507 162	3 408 112	3 884 317	34 052 186

Velat, joissa on ennenaikaisen eräännyttämisen mahdollisuus, ovat taulukossa sen mukaisessa maturiteetti luokassa, jolloin eräännyttäminen olisi ensimmäisen kerran mahdollista. Yhtiön arvio on, että velkoja tullaan vuoden 2017 aikana eräännyttämään ennenaikaisesti 40-60 %. Vuoden 2016 aikana erääntyi tällaisia velkoja ennenaikaisesti 40 %.

LIITE 7. RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN NETOTTAMINEN

Seuraaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin liittyy täytäntöön pantavissa olevia yleisiä netotussopimuksia: Vakuudeksi annettu käteinen sisältyy tase-erään Saamiset luottolaitoksilta, poislukien keskusvastapuolille annettu vakuus, joka esitetään taseen erässä Muut varat. Vakuudeksi saatu käteinen sisältyy tase-erään Velat luottolaitoksille.

31.12.2017 (1 000 €)	Kirjanpito- arvo, brutto	Taseessa netotetut, brutto	Kirjanpito- arvo, netto	Rahamäärät, joita ei ole netotettu taseessa		Netto
				Vakuudeksi saatu käteinen	Vakuudeksi annettu käteinen*	
Rahoitusvarat						
Johdannaissopimukset	1 433 318	-	1 433 318	699 780	-	733 538
Rahoitusvarat yhteensä	1 433 318	-	1 433 318	699 780	-	733 538
Rahoitusvelat						
Johdannaissopimukset	2 216 034	-	2 216 034	-	1 375 375	840 659
Rahoitusvelat yhteensä	2 216 034	-	2 216 034	-	1 375 375	840 659

Yhtiö ei ole esittänyt rahoitusvaroja tai -velkoja netotettuna taseessa vuonna 2017.

*Sisältää keskusvastapuolelle annettua vakuutta 148 205 tuhatta euroa.

31.12.2016 (1 000 €)	Kirjanpito- arvo, brutto	Taseessa netotetut, brutto	Kirjanpito- arvo, netto	Rahamäärät, joita ei ole netotettu taseessa		Netto
				Vakuudeksi saatu käteinen	Vakuudeksi annettu käteinen*	
Rahoitusvarat						
Johdannaissopimukset	3 634 302	-	3 634 302	2 157 680	-	1 476 622
Rahoitusvarat yhteensä	3 634 302	-	3 634 302	2 157 680	-	1 476 622
Rahoitusvelat						
Johdannaissopimukset	1 676 859	-	1 676 859	-	471 438	1 205 421
Rahoitusvelat yhteensä	1 676 859	-	1 676 859	-	471 438	1 205 421

Yhtiö ei ole esittänyt rahoitusvaroja tai -velkoja netotettuna taseessa vuonna 2016.

*Sisältää keskusvastapuolelle annettua vakuutta 49 838 tuhatta euroa.

LIITE 8. RAHAVARAT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Kassa	5	7
Vaadittaessa maksettavat talletukset keskuspankeissa	3 554 177	988 943
Käteiset varat	3 554 182	988 949
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	8 551	7 530
Rahavarat yhteensä	3 562 733	996 480

LIITE 9. SAAMISET LUOTTOLAITOKSILTA

31.12.2017 (1 000 €)	Yhteensä	Vaadittaessa maksettavat	Muut kuin vaadittaessa maksettavat
Kotimaisilta luottolaitoksilta	61 220	8 250	52 970
Ulkomaisilta luottolaitoksilta	1 190 171	301	1 189 870
Yhteensä	1 251 391	8 551	1 242 840

Muut kuin vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta ei sisällä repo-ostosopimuksia per 31.12.2017.

31.12.2016 (1 000 €)	Yhteensä	Vaadittaessa maksettavat	Muut kuin vaadittaessa maksettavat
Kotimaisilta luottolaitoksilta	125 231	6 450	118 781
Ulkomaisilta luottolaitoksilta	313 580	1 080	312 500
Yhteensä	438 811	7 530	431 281

Muut kuin vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta ei sisällä repo-ostosopimuksia per 31.12.2016.

LIITE 10. SAAMISTODISTUKSET

JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN LASKEMAT SAAMISTODISTUKSET

31.12.2017 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	661 318	661 318
Kuntatodistukset	-	661 318	661 318
Myytavissä olevat	1 845 609	-	1 845 609
Valtion liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	450 170	-	450 170
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	1 395 439	-	1 395 439
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	-	-	-
Valtion velkasitoumukset	-	-	-
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	-	-	-
Muiden julkisyhteisöjen sijoitustodistukset	-	-	-
Yhteensä	1 845 609	661 318	2 506 927
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	1 583 001	-	1 583 001

MUIDEN KUIN JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN LASKEMAT SAAMISTODISTUKSET

31.12.2017 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	92 541	92 541
Yritystodistukset	-	87 670	87 670
Muut saamistodistukset	-	4 871	4 871
Myytavissä olevat	3 781 374	1 607	3 782 981
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	3 781 374	-	3 781 374
Muut saamistodistukset	-	1 607	1 607
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	42 750	69 035	111 785
Pankkien sijoitustodistukset	-	69 035	69 035
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	42 750	-	42 750
Yhteensä	3 824 124	163 182	3 987 307
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	3 385 314	40 028	3 425 343
Saamistodistukset yhteensä 31.12.2017	5 669 734	824 500	6 494 234

Saamistodistukset ei sisällä per 31.12.2017 saamistodistuksia, jotka olisi annettu repomyyntisopimusten vakuudeksi.

**JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN LASKEMAT
SAAMISTODISTUKSET**

31.12.2016 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	881 620	881 620
Kuntatodistukset	-	881 620	881 620
Myytävissä olevat	2 010 365	-	2 010 365
Valtion liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	527 317	-	527 317
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	1 483 048	-	1 483 048
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	-	68 652	68 652
Valtion velkasitoumukset	-	48 625	48 625
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	-	-	-
Muiden julkisyhteisöjen sijoitustodistukset	-	20 028	20 028
Yhteensä	2 010 365	950 273	2 960 638
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	1 839 015	20 028	1 859 042

**MUIDEN KUIN JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN
LASKEMAT SAAMISTODISTUKSET**

31.12.2016 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	114 238	114 238
Yritystodistukset	-	91 012	91 012
Muut saamistodistukset	-	23 226	23 226
Myytävissä olevat	4 010 577	3 193	4 013 769
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	4 010 577	-	4 010 577
Muut saamistodistukset	-	3 193	3 193
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	15 573	365 219	380 792
Pankkien sijoitustodistukset	-	365 219	365 219
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	15 573	-	15 573
Yhteensä	4 026 149	482 650	4 508 799
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	3 516 932	90 048	3 606 980
Saamistodistukset yhteensä 31.12.2016	6 036 514	1 432 923	7 469 437

Saamistodistukset ei sisällä per 31.12.2016 saamistodistuksia, jotka olisi annettu repomyntisopimusten vakuudeksi.

LUOKITTELUN MUUTOKSET (1 000 €)	Siirtopäivä	Sijoitusten käypä arvo siirtohetkellä
Myytavissä olevista siirretty eräpäivään asti pidettäviin	1.1.2008	171 935
Myytavissä olevista siirretty eräpäivään asti pidettäviin	1.7.2008	34 967
	Yhteensä	206 902

(1 000 €)	Vaikutus käyvän arvon rahastoon ilman luokittelun muutosta	Arvostuseroa purettu käyvän arvon rahastosta
2017	139	-
2016	4 194	24
2015	2 018	84
2014	7 001	92
2013	1 139	167
2012	2 182	272
2011	5 238	652
2010	3 903	765
2009	-3 487	953
2008	-22 319	852
	8	3 861

LIITE 11. OSAKKEET JA OSUUDET

31.12.2017 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	Joista luotto-laitoksissa
Myytavissä olevat	9 635	27	9 662	-
Yhteensä	9 635	27	9 662	-

31.12.2016 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	Joista luotto-laitoksissa
Myytavissä olevat	9 668	27	9 695	-
Yhteensä	9 668	27	9 695	-

LIITE 12. JOHDANNAISSOPIMUKSET

31.12.2017 (1 000 €)	Kohde-etuuden nimellisarvo				Käypä arvo	
	Jäljellä oleva juoksuaika				Positiivinen	Negatiivinen
	Alle 1 vuotta	1 – 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä		
Suojauslaskennassa olevat sopimukset						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	4 454 724	16 163 172	10 432 188	31 050 085	531 951	-369 866
joista keskusvastapuoliselitettävät	-	3 597 917	1 758 500	5 356 417	19 821	-40 314
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	5 287 321	10 681 946	1 665 703	17 634 970	694 979	-1 587 860
Yhteensä	9 742 045	26 845 118	12 097 891	48 685 054	1 226 930	-1 957 725
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät sopimukset						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	577 565	3 220 905	2 640 360	6 438 830	144 237	-138 367
joista keskusvastapuoliselitettävät	54 400	2 554 967	2 275 464	4 884 831	25 037	-56 989
Korko-optiot	-	162 175	-	162 175	628	-628
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	27 737	5 289	-	33 026	186	-146
Terminisopimukset	3 846 382	-	-	3 846 382	5 127	-62 956
Osakejohdannaiset	1 438 846	766 070	-	2 204 916	56 078	-56 078
Muut johdannaiset	-	20 000	-	20 000	133	-133
Yhteensä	5 890 530	4 174 438	2 640 360	12 705 329	206 388	-258 308
Kaikki yhteensä	15 632 576	31 019 557	14 738 251	61 390 383	1 433 318	-2 216 034

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät ryhmä sisältää kaikki yhtiön johdannaiset, jotka eivät ole suojauslaskennassa, vaikka ne olisi tehty riskienhallintatarkoituksessa suojaaviksi. Tähän ryhmään lukeutuvat käyvän arvon optiolla arvostettujen rahoitusvarojen ja -velkojen suojaukseksi tehdyt johdannaiset, kuntien kanssa tehdyt johdannaiset, kuntajohdannaisen suojaksi tehdyt johdannaiset, taseen korkoriskin suojaukseksi tehdyt johdannaiset, joille ei ole määritelty yksilöityä suojauskohdetta sekä kytkettyjä johdannaisia sisältäviä rahoitusvelkoja suojaavat johdannaiset ja rahoitusveloista erotetut kytketyt johdannaiset.

31.12.2016 (1 000 €)	Kohde-etuuden nimellisarvo			Käypä arvo		
	Jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen
	Alle 1 vuotta	1 – 5 vuotta	Yli 5 vuotta			
Suojauslaskennassa olevat sopimukset						
Korkejohtannaiset						
Koronvaihtosopimukset	4 388 063	14 736 546	12 677 923	31 802 532	650 615	-470 835
joista keskusvastapuoliselvitetävät*	10 000	2 337 940	144 100	2 492 040	11 776	-5 749
Korko-optiot	6 006	-	-	6 006	0	0
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	4 654 761	11 890 445	2 260 638	18 805 844	2 590 972	-843 870
Yhteensä	9 048 830	26 626 991	14 938 561	50 614 382	3 241 587	-1 314 705
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät sopimukset						
Korkejohtannaiset						
Koronvaihtosopimukset	482 176	3 077 964	2 771 390	6 331 530	190 920	-193 443
joista keskusvastapuoliselvitetävät*	-	300 000	85 752	385 752	2 575	-172
Korko-optiot	-	245	42 000	42 245	546	-550
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	-	9 708	-	9 708	841	-841
Termiinisopimukset	1 032 416	161 275	-	1 193 691	35 502	-2 412
Osakejohtannaiset	571 265	2 659 624	-	3 230 889	158 284	-158 284
Muut johdannaiset	-	55 500	-	55 500	6 622	-6 622
Yhteensä	2 085 857	5 964 316	2 813 390	10 863 563	392 715	-362 153
Kaikki yhteensä	11 134 687	32 591 307	17 751 951	61 477 945	3 634 302	-1 676 859

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät ryhmä sisältää kaikki yhtiön johdannaiset, jotka eivät ole suojauslaskennassa, vaikka ne olisi tehty riskienhallintatarkoituksessa suojaaviksi. Tähän ryhmään lukeutuvat käyvän arvon optiolla arvostettujen rahoitusvarojen ja -velkojen suojaukseksi tehdyt johdannaiset, kuntien kanssa tehdyt johdannaiset, kuntajohdannaisten suojaksi tehdyt johdannaiset, taseen korkoriskin suojaukseksi tehdyt johdannaiset, joille ei ole määritelty yksilöityä suojauskohdetta sekä kytkettyjä johdannaisia sisältäviä rahoitusvelkoja suojaavat johdannaiset ja rahoitusveloista erotetut kytketyt johdannaiset.

*Kuntarahoitus siirtyi toukokuussa 2016 ns. EMIR-asetuksen mukaiseen OTC-johdannaissopimusten keskusvastapuoliselvitykseen.

LIITE 13. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
IT-järjestelmät	10 196	6 776
Yhteensä	10 196	6 776

LIITE 14. AINEELLISET HYÖDYKKEET

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Kiinteistöt	713	753
Toimitilojen perusparannusmenot	135	106
Muut aineelliset hyödykkeet	1 746	1 603
Yhteensä	2 594	2 462

LIITE 15. AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN MUUTOKSET TILIKAUDEN AIKANA

31.12.2017 (1 000 €)	Aineettomat hyödykkeet	Aineelliset hyödykkeet		
	Yhteensä	Muut kiinteistöt ja kiinteistö- osakkeet	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	12 542	1 207	5 099	6 306
+ Lisäykset	4 697	-	931	931
- Vähennykset	-	-	-359	-359
Hankintameno 31.12.	17 239	1 207	5 671	6 878
Kertyneet poistot 1.1.	5 766	454	3 390	3 844
- Vähennysten kertyneet poistot	-	-	-258	-258
+ Tilikauden poisto	1 276	40	658	698
Kertyneet poistot 31.12.	7 043	494	3 791	4 284
Kirjanpitoarvo 31.12.	10 196	713	1 881	2 594

31.12.2016 (1 000 €)	Aineettomat hyödykkeet	Aineelliset hyödykkeet		
	Yhteensä	Muut kiinteistöt ja kiinteistö- osakkeet	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	10 491	1 207	4 513	5 719
+ Lisäykset	2 051	-	1 096	1 096
- Vähennykset	-	-	-509	-509
Hankintameno 31.12.	12 542	1 207	5 100	6 306
Kertyneet poistot 1.1.	4 679	413	3 008	3 421
- Vähennysten kertyneet poistot	-	-	-308	-308
+ Tilikauden poisto	1 087	40	691	731
Kertyneet poistot 31.12.	5 766	453	3 391	3 844
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 776	753	1 709	2 462

LIITE 16. MUUT VARAT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Leasingvuokrasaamiset	6 737	4 387
Johdannaissopimuksiin liittyvät vakuussaamiset keskusvastapuolelta	148 205	49 838
Muut	2 920	8 721
Yhteensä	157 862	62 946

LIITE 17. SIIRTOSAAMISET JA MAKSETUT ENNAKOT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Korot	171 639	240 780
Muut	2 214	2 287
Yhteensä	173 853	243 068

LIITE 18. LASKENNALLISET VEROSAAMISET JA -VELAT

LASKENNALLISET VEROSAAMISET (1 000 €)	31.12.2016	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu laajaan tulokseen	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2017
Muista väliaikaisista eroista					
Käyvän arvon rahastosta	-	-	-	-	-
Yhteensä	-	-	-	-	-

LASKENNALLISET VEROVELAT (1 000 €)	31.12.2016	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu laajaan tulokseen	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2017
Muista väliaikaisista eroista					
Käyvän arvon rahastosta	4 880	-	2 356	-	7 236
Poistoeron muutoksesta	460	773	-	-	1 233
Vapaaehtoisten varausten muutoksesta	164 996	27 110	-	-	192 106
Emon erillistilin päätöksessä tehdyn AT1-pääomailain korkojaksotuksen purusta	2 364	3 150	-	-3 150	2 364
Emon erillistilin päätöksessä tehdyn AT1-pääomailain transaktiokulujaksotuksen purusta	-515	98	-	-	-417
Yhteensä	172 185	31 131	2 356	-3 150	202 522

Laskennallisia veroja syntyy AT1-pääomailain käsittelyerosta konsernitilin päätöksen ja emoyhtiön erillistilin päätöksen välillä.

LASKENNALLISET VEROSAAMISET (1 000 €)	31.12.2015	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu laajaan tulokseen	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2016
Muista väliaikaisista eroista					
Käyvän arvon rahastosta	-	-	-	-	-
Yhteensä	-	-	-	-	-

LASKENNALLISET VEROVELAT (1 000 €)	31.12.2015	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu laajaan tulokseen	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2016
Muista väliaikaisista eroista					
Käyvän arvon rahastosta	2 838	-	2 041	-	4 880
Poistoeron muutoksesta	172	288	-	-	460
Vapaaehtoisten varausten muutoksesta	135 396	29 600	-	-	164 996
Emon erillistilinpäätöksessä tehdyn AT1-pääoma- lainan korkojaksotuksen purusta	783	3 156	-	-1 575	2 364
Emon erillistilinpäätöksessä tehdyn AT1-pääoma- lainan transaktiokulujaksotuksen purusta	-613	98	-	-	-515
Yhteensä	138 576	33 142	2 041	-1 575	172 185

Laskennallisia veroja syntyy AT1-pääomalainan käsittelyerosta konsernitilinpäätöksen ja emoyhtiön erillistilinpäätöksen välillä.

LIITE 19. VELAT LUOTTOLAITOKSILLE

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Velkakirjat luottolaitoksille	3 202 700	3 204 637
Saadut johdannaisvakuudet	699 780	2 157 680
Yhteensä	3 902 480	5 362 317

LIITE 20. YLEISEEN LIIKKEESEEN LASKETUT VELKAKIRJAT

(1 000 €)	31.12.2017		31.12.2016	
	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo
Joukkovelkakirjalainat	22 470 615	23 239 066	23 444 821	25 456 304
Muut	3 833 346	3 841 305	1 139 348	1 141 258
Yhteensä	26 303 961	27 080 371	24 584 169	26 597 562

Kaikki emoyhtiön varainhankinta on Kuntien takauskeskuksen takaamaa.

LIITE 21. MUUT VELAT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Muut	2 587	4 444
Yhteensä	2 587	4 444

LIITE 22. SIIRTOVELAT JA SAADUT ENNAKOT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Korot	106 176	185 518
Muut	18 398	9 342
Yhteensä	124 574	194 860

LIITE 23. OMA PÄÄOMA

(1 000 €)	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma
1.1.2016	39 063 798	42 583
31.12.2016	39 063 798	42 583
31.12.2017	39 063 798	42 583

Osakkeiden lukumäärässä ei ole tapahtunut muutoksia tilikauden aikana:

Emoyhtiöllä on kaksi osakesarjaa A ja B, jotka eivät kuitenkaan eroa toisistaan äänivallan tai voitonjaon osalta, vaan jokainen osake oikeuttaa yhteen ääneen. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa. Osakkeiden hankintaa on rajoitettu yhtiöjärjestyksen suostumus- ja lunastuslausekkein. Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

Oman pääoman rahastot

Vararahasto on osakeyhtiölain 8 luvun 1 §:ssä tarkoitettua sidottua omaa pääomaa. Käyvän arvon rahastoon kirjataan myytävissä olevien rahoitusvarojen arvonmuutokset. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään se osa osakkeista maksettavasta vastikkeesta, jota ei kirjata osakepääomaan. Emoyhtiön vuoden 2009 osakeannin ehtojen mukaisesti osakeannilla kerätyt varat on kirjattu sijoitetun vapaan oman pääomaan rahastoon.

Liikkeeseen lasketut oman pääoman ehtoiset instrumentit

Erä sisältää 350 miljoonan euron ensisijaiseen lisäpääomaan luettavan erityisehtoisen ja vakuudettoman joukkovelkakirjalainan, jonka ehdot on laadittu täyttämään Vakavaraisuusasetuksessa (EU 575/2013) asetetut niin sanotun AT1-pääomalainan vaatimukset. Lainalla ei ole eräpäivää. Lainalle voidaan maksaa korkoa vain jakokelpoisista varoista Vakavaraisuusasetuksessa asetetuista edellytyksin, ja yhtiö päättää, maksetaanko lainalle korkoa koronmaksupäivänä. Koronmaksun peruutus on lopullinen, eikä maksamatta jäänyttä korkoa lisätä lainan pääomaan. Yhtiöllä on oikeus, muttei velvollisuutta 1.4.2022 ja sen jälkeen vuosittain koronmaksupäivänä lunastaa laina takaisin, mikäli valvova viranomainen on etukäteen hyväksynyt takaisinmaksun. Yllä mainittujen ehtojen perusteella AT1-pääomalaina luetaan konsernitilinpäätöksessä omaan pääomaan.

Oman pääoman instrumenttien ehdot on kuvattu tarkemmin tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisessä Pilari III -raportissa, joka on saatavilla yhtiön internetsivuilla englanninkielisenä.

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma	42 583	42 583
Vararahasto	277	277
Käyvän arvon rahasto	28 944	19 519
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	40 366	40 366
Kertyneet voittovarot	879 799	734 107
Emoyrityksen omistajille kuuluva oma pääoma	991 969	836 852
Määräysvallattomien omistajien osuus	-	127
Liikkeeseen lasketut oman pääoman ehtoiset instrumentit	350 000	350 000
Liikkeeseen lasketuista oman pääoman ehtoisisista instrumenteista vähennetyt transaktiokulut	-2 546	-2 546
Liikkeeseenlasketut oman pääoman ehtoiset instrumentit yhteensä	347 454	347 454
Oma pääoma yhteensä	1 339 422	1 184 433

LIITE 24. EHDOLLISET VARAT JA VELAT

Yhtiön liikkeeseen laskeman AT1-pääomalainan kertynyt korko muodostaa 9,5 miljoonan euron suuruisen ehdollisen velan tilanteessa 31.12.2017. Ehdollinen velka realisoituu oman pääoman vähennyksenä Kuntarahoituksen päättäessä koronmaksusta. Vertailuajankohtana 31.12.2016 yhtiöllä oli 9,5 miljoonan euron ehdollinen velka, joka realisoitui koronmaksun yhteydessä 1.4.2017. Konsernilla ei ole ehdollisia varoja vuonna 2017 tai vertailuvuonna 2016.

LIITE 25. PANTATUT VARAT

VASTUUT JA VAKUUDET (1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Pantatut velkakirjat keskuspankille	2 476 968	2 284 380
Pantatut velkakirjat Kuntien takauskeskukselle	18 581 280	18 364 852
Yhteensä	21 058 248	20 649 231

Pantatut varat:

- 1) Kuntarahoitus on keskuspankin hyväksymä rahapolitiikan vastapuoli ja tätä tarkoitusta varten keskuspankkiin on pantattu riittävä määrä vakuuksia kyseiseen asemaan liittyviä mahdollisia operaatioita varten.
- 2) Kuntarahoitus on pantannut Kuntien takauskeskukselle taulukossa esitetyn määrän antolainaukseensa liittyviä velkakirjoja. Kuntien takauskeskus takaa Kuntarahoituksen varainhankinnan ja Kuntarahoitus antaa takauskeskuksen takauksille vastavakuuksia siten kuin laissa Kuntien takauskeskuksesta on määritelty.

LIITE 26. TASEEN ULKOPUOLISET SITOUKSET

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Luottolupaukset	2 270 346	1 883 319
Yhteensä	2 270 346	1 883 319

LIITE 27. VUOKRAVASTUUT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Yhden vuoden kuluessa erääntyvät	1 392	1 593
Yli vuoden enintään viiden vuoden kuluessa erääntyvät	806	2 410
Yli viiden vuoden kuluessa erääntyvät	-	-
Yhteensä	2 198	4 003

LIITE 28. LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Kuntarahoituksen lähipiiriin kuuluvat yhtiön osakkeenomistajat, joilla on yli 20 %:n omistusosuus ja vastaava äänivalta yhtiössä, toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen, muut johtoryhmän jäsenet ja hallituksen jäsenet sekä näiden henkilöiden puoliset, alaikäiset lapset ja määräysvalta yhteisöt. Kuntarahoituksen toimintaa rajaa Kuntien takauskeskuksesta annettu laki ja Kuntien takauskeskuksen kanssa allekirjoitettu puitesopimus, joiden perusteella yhtiö voi myöntää rahoitusta ainoastaan lain mukaisille tahoille (kunnat, kuntayhtymät, kuntien määräysvallassa olevat yhtiöt sekä valtion viranomaisten nimeämät asuntojen vuokraamista tai tuottamista ja ylläpitoa sosiaalisin perustein harjoittavat yhteisöt). Kuntarahoitus ei ole toteuttanut liiketoimia tämän lähipiirin kanssa pois lukien työsuhdeperäisen palkan- ja palkkiomaksun eikä Kuntarahoituksella ole laina- tai rahoitussuhteita mainitulta lähipiiriltä.

Kuntarahoituksen lähipiiriin kuuluu myös tytäryhtiö Inspira, jonka kanssa toteutetut liiketapahtumat käsittävät hallintopalveluihin liittyviä veloituksia.

TYTÄRYHTIÖN KANSSA TOTEUTUNEET LIIKETOIMET (1 000 €)	2017	2016
Myynnit	62	46
Ostot	239	96

KONSERNIN SISÄISET SAAMISET JA VELAT (1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Saamiset	-	-
Velat	15	7

LIITE 29. PALKAT JA PALKITSEMINEN

Johdon työsuhde-etuudet

Toimitusjohtajalle, varatoimitusjohtajalle sekä muille johtoryhmän jäsenille maksetut palkat ja palkkiot:

PALKAT JA PALKKIOT (1 000 €)	2017	2016
Toimitusjohtaja	426	489
Varatoimitusjohtaja	360	388
Johtoryhmän muut jäsenet yhteensä	936	1 043
Yhteensä	1 722	1 920

Taulukossa ilmoitetut palkat ja palkkiot sisältävät kiinteät palkat ja maksetut muuttuvat palkkiot. Voimassa olevan sääntelyn edellyttämällä tavalla ansaittuja muuttuvia palkkioita viivästetään maksettavaksi tuleville vuosille, jos palkkion määrä ylittää 50 000 euroa. Lisätietoja yhtiön palkka- ja palkitsemisperiaatteista on saatavilla yhtiön internetsivuilla tästä tilinpäätöksestä erillisessä Palkka- ja palkkioselvitys 2017 -raportissa.

Johtoryhmän jäsenillä (ml. toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja) on yhtiön ottama maksuperusteinen ryhmäeläkevaakuutus. Vakuutuksesta voidaan maksaa eläkettä 63 vuotta täyttäneelle.

Irtisanomisen yhteydessä, mikäli irtisanominen tapahtuu yhtiön puolesta, yhtiö suorittaa toimitus- ja varatoimitusjohtajalle erokorvauksen, joka vastaa johtajan kuuden kuukauden kokonaiskuukausipalkkaa. Toimitus- ja varatoimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön puolesta 6 kuukautta. Toimitus- ja varatoimitusjohtajan työsuhde-etuudet päättyvät irtisanomisaajan päättyessä.

Kuntarahoituksen toimitusjohtajana toimi 22.8.2017 saakka Pekka Averio. Kuntarahoituksen hallitus sopi 22.8.2017 toimitusjohtaja Pekka Averion kanssa, että Averio jättää tehtävänsä yhtiön toimitusjohtajana ja samalla varatoimitusjohtaja Esa Kallio nimitettiin väliaikaiseksi toimitusjohtajaksi. Palkat ja palkkiot –liitetiedossa ilmoitetut luvut sisältävät toimitusjohtajan osalta Pekka Averiolle maksetut palkat ja palkkiot, vastaavasti varatoimitusjohtajan kohdalla ilmoitetut palkat ja palkkiot sisältävät Esa Kalliolle vuoden 2017 aikana maksetut palkat ja palkkiot.

Toimitus- ja varatoimitusjohtajan eläkeikä määräytyy työntekijän eläkelain mukaan.

Yhtiö on maksanut toimitusjohtajan, varatoimitusjohtajan ja johtoryhmän muiden jäsenten osalta seuraavat lakisääteiset eläkemaksut:

LAKISÄÄTEISET ELÄKKEET (1 000 €)	2017	2016
Toimitusjohtaja	76	82
Varatoimitusjohtaja	65	70
Johtoryhmän muut jäsenet yhteensä	168	187
Yhteensä	309	339

Hallituksen palkkiot

Hallituksen jäsenille maksetaan yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti vuosipalkkio ja kokouspalkkiot. Hallituksen puheenjohtajan palkkio on 30 000 euroa, varapuheenjohtajan vuosipalkkio 18 000 euroa ja jäsenen vuosipalkkio 15 000 euroa. Kokouspalkkio hallituksen ja valiokuntien kokouksista on puheenjohtajille 800 euroa kokousta kohden ja jäsenille 500 euroa kokousta kohden. Lisäksi kokouspalkkio maksetaan valvovien viranomaisten edellyttämistä tapaamisista.

PALKAT JA PALKKIOT (1 000 €) HALLITUKSEN JÄSENET

	2017	2016
Helena Walldén, hallituksen puheenjohtaja 22.3.2016 alkaen	65	22
Eva Liljebloom, hallituksen puheenjohtaja 22.3.2016 asti	-	24
Tapani Hellstén, hallituksen varapuheenjohtaja	37	23
Fredrik Forssell	36	27
Minna Helppi, jäsen 23.3.2017 alkaen	21	-
Teppo Koivisto	38	26
Jari Koskinen, jäsen 23.3.2017 alkaen	20	-
Sirpa Louhevirta, jäsen 23.3.2017 asti	13	25
Vivi Marttila, jäsen 22.3.2016 alkaen	32	13
Tuula Saxholm	35	26
Asta Tolonen, jäsen 22.3.2016 asti	-	12
Juha Yli-Rajala, jäsen 23.3.2017 asti	13	26
Yhteensä	310	221

Vuoden 2017 aikana hallituksen palkkioiden maksuaikataulua on muutettu. Lisäksi hallituksella on ollut edellisvuotta enemmän kokouksia vuonna 2017, ja nämä yhdessä näkyivät palkkioiden määrän kasvuna.

Palkat ja palkitseminen

Kuntarahoituksen johdon ja henkilöstön palkkiot muodostuvat kiinteästä palkkiosta (peruspalkka ja luontoisedut) ja muutuvasta palkitsemisesta palkitsemisjärjestelmän ehtojen mukaan. Palkitsemisjärjestelmän periaatteet vahvistaa hallitus ja ne arvioidaan vuosittain. Palkitsemisjärjestelmiin ja palkkioihin liittyvässä työssä hallitusta avustaa hallituksen palkitsemisvaliokunta. Lisätietoja palkoista ja palkitsemisesta on yhtiön internetsivuilla osoitteessa www.kuntarahoitus.fi.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

LIITE 30. KORKOTUOTOT JA -KULUT

2017 (1 000 €)	Korkotuotot	Korkokulut	Netto
Varat			
Saamisista luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	352	-12 476	-12 124
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	204 035	-	204 035
Saamistodistuksista	26 556	-1 996	24 561
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-118 942	-	-118 942
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset	70 761	-30 494	40 268
Muut korkotuotot	2 190	-	2 190
Korot varoista	184 953	-44 965	139 988
Velat			
Veloista luottolaitoksille	6 407	-75 583	-69 176
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	-	-21 574	-21 574
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	0	-345 955	-345 954
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-	525 996	525 996
Muut korkokulut	-	-733	-733
Korot veloista	6 407	82 151	88 559
Yhteensä	191 360	37 186	228 546

Korkokulut saamisista luottolaitoksilta koostuu keskuspankkitalletuksista ja vakuustalletuksista maksetuista koroista. Korkokulut saamistodistuksista muodostuu sijoitustodistusten koroista. Korkotuottoja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat saamia yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä saamistodistuksia. Korkotuotot veloista luottolaitoksille koostuu vakuustalletuksista saaduista koroista.

Korkokuluja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat velkoja luottolaitoksille, velkoja yleisölle ja julkisyhteisöille ja yleiseen liikkeeseen laskettuja velkakirjoja.

2016 (1 000 €)	Korkotuotot	Korkokulut	Netto
Varat			
Saamisista luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	40	-9 838	-9 798
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	213 034	-	213 034
Saamistodistuksista	9 586	-1 092	8 494
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-99 302	-	-99 302
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset	50 131	-28 411	21 719
Muut korkotuotot	1 046	-	1 046
Korot varoista	174 535	-39 341	135 194
Velat			
Veloista luottolaitoksille	5 935	-56 572	-50 636
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	-	-18 185	-18 185
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	33	-442 773	-442 739
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-	583 243	583 243
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-559	-559
Muut korkokulut	-	-188	-188
Korot veloista	5 968	64 966	70 934
Yhteensä	180 503	25 625	206 128

Korkokulut saamisista luottolaitoksilta koostuu keskuspankkitalletuksista ja vakuustalletuksista maksetuista koroista. Korkokulut saamistodistuksista muodostuu sijoitustodistusten koroista. Korkotuottoja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat saamia yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä saamistodistuksia. Korkotuotot veloista luottolaitoksille koostuu vakuustalletuksista saaduista koroista.

Korkokuluja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat velkoja luottolaitoksille, velkoja yleisölle ja julkisyhteisöille ja yleiseen liikkeeseen laskettuja velkakirjoja.

LIITE 31. PALKKIOTUOTOT

(1 000 €)	2017	2016
Rahoituksen neuvonantopalveluista	2 487	2 138
Muusta toiminnasta	757	600
Yhteensä	3 245	2 738

LIITE 32. PALKKIOKULUT

(1 000 €)	2017	2016
Maksetut toimitusmaksut	210	205
Muut	3 861	3 822
Yhteensä	4 071	4 026

Erä Muut sisältää mm. maksetut takauspalkkiot, säilytyspalkkiot ja varainhankintaohjelmien päivityskulut.

LIITE 33. ARVOPAPERIKAUPAN JA VALUUTTATOIMINNAN NETTOTUOTOT

2017 (1 000 €)	Myyntivoitot	Myynti-tappiot	Käyvän arvon muutos	Yhteensä
Käyvän arvon optiolla kirjatut erät				
Antolainat	-	-	-247	-247
Saamistodistukset	-	-	-560	-560
Sijoitustodistukset	-	-	14	14
Velkasitoumukset	-	-	963	963
Käyvän arvon optiolla kirjatut erät yhteensä	-	-	170	170
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset	395	-278	8 145	8 261
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	395	-278	8 315	8 432
Valuuttatoiminnan nettotuotot	175	-2 385	-26	-2 236
Yhteensä	570	-2 663	8 289	6 196

2016 (1 000 €)	Myyntivoitot	Myynti-tappiot	Käyvän arvon muutos	Yhteensä
Käyvän arvon optiolla kirjatut erät				
Antolainat	-	-	644	644
Saamistodistukset	-	-2 293	-1 071	-3 363
Sijoitustodistukset	-	0	-45	-45
Velkasitoumukset	-	-	-239	-239
Käyvän arvon optiolla kirjatut erät yhteensä	-	-2 293	-711	-3 004
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset	-	-13	858	845
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	-	-2 306	147	-2 159
Valuuttatoiminnan nettotuotot	434	-450	415	400
Yhteensä	434	-2 756	562	-1 759

LIITE 34. KÄYVÄN ARVON OPTIOLLA KIRJATUT RAHOITUSVARAT JA -VELAT

2017 (1 000 €)	Tasearvo	Käyvän arvon muutos	Luottoriskin osuus	Markkinariskin osuus
Rahoitusvarat				
Antolainat	153 642	-247	0	-247
Saamistodistukset	42 750	-560	-119	-442
Sijoitustodistukset	69 035	14	0	14
Rahoitusvarat yhteensä	265 427	-793	-119	-674

2017 (1 000 €)	Tasearvo	Käyvän arvon muutos	Luottoriskin osuus	Markkinariskin osuus
Rahoitusvelat				
Velkasitoumukset	3 833 346	963	0	963
Rahoitusvelat yhteensä	3 833 346	963	0	963

2016 (1 000 €)	Tasearvo	Käyvän arvon muutos	Luottoriskin osuus	Markkinariskin osuus
Rahoitusvarat				
Antolainat	185 765	644	0	644
Saamistodistukset	15 573	-1 071	-159	-912
Sijoitustodistukset	433 872	-45	0	-45
Rahoitusvarat yhteensä	635 209	-472	-159	-313

2016 (1 000 €)	Tasearvo	Käyvän arvon muutos	Luottoriskin osuus	Markkinariskin osuus
Rahoitusvelat				
Velkasitoumukset	1 139 348	-239	0	-239
Rahoitusvelat yhteensä	1 139 348	-239	0	-239

Käyvän arvon optiolla kirjattujen saamis- ja sijoitustodistusten osalta luottoriskille alttiina oleva enimmäismäärä on vuosina 2017 ja 2016 tasearvon suuruinen. Käyvän arvon optiolla kirjatuiissa antolainoissa yrityksille ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille on vakuutena kunnan tai kuntayhtymän omavelkainen takaus, niiden täytetäkaus tai valtion täytetäkaus.

LIITE 35. MYYTÄVISSÄ OLEVIEN RAHOITUSVAROJEN NETTOTUOTOT

(1 000 €)	2017	2016
Tuotot rahasto-osuuksista	62	94
Rahoitusvarojen myyntivoitot	579	338
Rahoitusvarojen myyntitappiot	-10	-999
Arvostusvoittojen siirroista käyvän arvon rahastosta	183	685
Arvostustappioiden siirroista käyvän arvon rahastosta	-320	-586
Yhteensä	494	-468

LIITE 36. SUOJAUSLASKENNAN NETTOTULOS

(1 000 €)	2017	2016
Suojausinstrumenttien arvostusvoitot	129 576	262 336
Suojausinstrumenttien arvostustappiot	-317 079	-14 748
Suojausinstrumenttien nettotulos	-187 503	247 588
Suojauskohteiden arvostusvoitot	318 591	16 577
Suojauskohteiden arvostustappiot	-128 433	-261 579
Suojauskohteiden nettotulos	190 158	-245 001
Suojauslaskennan nettotulos	2 655	2 587

Arvostusvoitot ja -tappiot muodostuvat käyvän arvon suojauslaskennan kohteena olevista riskeistä, lukuunottamatta suojauskohteiden ja suojausinstrumenttien valuuttakurssimuutoksia, jotka on esitetty Valuuttatoiminnan nettotuotoissa liitetiedossa 33.

LIITE 37. LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

(1 000 €)	2017	2016
Muut luottolaitoksen varsinaisesta toiminnasta johtuvat tuotot	134	139
Yhteensä	134	139

LIITE 38. HALLINTOKULUT

(1 000 €)	2017	2016
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	11 012	9 483
Eläkekulut	2 196	1 905
Muut henkilösivukulut	377	516
Yhteensä	13 584	11 904
Muut hallintokulut	8 759	6 917
Yhteensä	22 343	18 820

HENKILÖSTÖ	2017		2016	
	Keskimäärin	Tilikauden lopussa	Keskimäärin	Tilikauden lopussa
Vakituisen kokoaikainen	111	122	97	99
Vakituisen osa-aikainen	3	5	2	3
Määräaikainen	9	7	5	4
Yhteensä	122	134	104	106

LIITE 39. LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

(1 000 €)	2017	2016
Viranomaismaksut		
Vakauserä	3 756	2 613
Muut hallinto- ja valvontamaksut	1 844	1 212
Vuokratkulut	2 065	2 038
Muut luottolaitoksen varsinaisesta toiminnasta johtuvat kulut	6 830	4 587
Yhteensä	14 495	10 451

LIITE 40. ARVONALENTUMISTAPPIOT LUOTOISTA JA MUISTA SITOUKSIKSI

Vuonna 2017 Kuntarahoitus on kirjannut 1 366 tuhannen euron arvonalentumistappion Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöltä. Yhtiöllä on arvonalentumistappiota vastaava takaussaaminen, joka on kirjattu tase-erään Muut varat ja esitetty arvonalentumistappion vähennyksenä. Arvonalentumistappio ja sitä vastaava takaussaaminen on esitetty tuloslaskelman rivillä Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista.

Vertailuvuonna 2016 ei ole kirjattu arvonalentumistappiota luotoista ja muista sitoumuksista.

2017 (1 000 €)	Sopimuskohtaiset arvonalentumistappiot, brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjatut
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöltä	1 366	-1 366	0
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista yhteensä	1 366	-1 366	0

2016 (1 000 €)	Sopimuskohtaiset arvonalentumistappiot, brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjatut
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöltä	-	-	-
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista yhteensä	-	-	-

LIITE 41. ARVONALENTUMISTAPPIOT MUISTA RAHOITUSVAROISTA

Kuntarahoitus ei ole kirjannut muista rahoitusvaroista arvonalentumistappioita tai niiden peruutuksia vuonna 2017 tai vertailuvuonna 2016.

LIITE 42. TULOVEROT

(1 000 €)	2017	2016
Tilikauden tulokseen perustuva vero	8 590	1 740
Edellisten tilikausien verot	-	-
Laskennalliset verot	31 131	33 142
Yhteensä	39 721	34 882
Tulos ennen veroja	198 386	174 250
Verot kotimaan verokannalla	39 677	34 850
Verovapaat tuotot	-1	-3
Muut vähennykset	-5	-5
Vähennyskelvottomat kulut	49	40
Verot aikaisemmilta vuosilta	-	-
Verot tuloslaskelmassa	39 721	34 882

LIITE 43. RAPORTOINTIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Raportointikauden päättymispäivän jälkeen ei ole tapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta tilinpäätöksessä esitettävien tietoihin.

Vakavaraisuus

LIITE 44. VÄHIMMÄISPÄÄOMAVAATIMUKSET JA PÄÄOMAPUSKURIT

VÄHIMMÄISPÄÄOMAVAATIMUKSET JA PÄÄOMAPUSKURIT (%) 31.12.2017	Pääoma- vaatimus	Kiinteä lisäpääoma- vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma- vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma- puskurit yhteensä	Yhteensä	Toteutunut 31.12.2017
Ydinpääoma (CET1)	4,5 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	7,8 %	55,2 %
Ensisijainen pääoma (T1)	6,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	9,3 %	75,5 %
Omat varat yhteensä	8,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	11,3 %	75,5 %

VÄHIMMÄISPÄÄOMAVAATIMUKSET JA PÄÄOMAPUSKURIT (1 000€) 31.12.2017	Pääoma- vaatimus	Kiinteä lisäpääoma- vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma- vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma- puskurit yhteensä	Yhteensä
Ydinpääoma (CET1)	77 051	42 806	5 777	8 561	57 145	134 196
Ensisijainen pääoma (T1)	102 735	42 806	5 777	8 561	57 145	159 880
Omat varat yhteensä	136 980	42 806	5 777	8 561	57 145	194 125

VÄHIMMÄISPÄÄOMAVAATIMUKSET JA PÄÄOMAPUSKURIT (%) 31.12.2016	Pääoma- vaatimus	Kiinteä lisäpääoma- vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma- vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma- puskurit yhteensä	Yhteensä	Toteutunut 31.12.2016
Ydinpääoma (CET1)	4,5 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	7,8 %	46,2 %
Ensisijainen pääoma (T1)	6,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	9,3 %	66,9 %
Omat varat yhteensä	8,0 %	2,5 %	0,3 %	0,5 %	3,3 %	11,3 %	66,9 %

VÄHIMMÄISPÄÄOMAVAATIMUKSET JA PÄÄOMAPUSKURIT (1 000€) 31.12.2016	Pääoma- vaatimus	Kiinteä lisäpääoma- vaatimus ¹⁾	Muuttuva lisäpääoma- vaatimus ²⁾	O-SII ³⁾	Pääoma- puskurit yhteensä	Yhteensä
Ydinpääoma (CET1)	75 625	42 014	4 366	8 403	54 783	130 408
Ensisijainen pääoma (T1)	100 833	42 014	4 366	8 403	54 783	155 616
Omat varat yhteensä	134 444	42 014	4 366	8 403	54 783	189 227

- 1) Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014) luku 10:3 § ja EU:n vakavaraisuusasetus (575/2013) ja -direktiivi (2013/36/EU). Voimassa 1.1.2015 alkaen.
- 2) Laki luottolaitostoiminnasta luku (610/2014) 10:4-5 § ja EU:n vakavaraisuusasetus (575/2013) ja -direktiivi (2013/36/EU). Finanssivalvonnan johtokunta päätti 21.12.2017 olla asettamatta muuttuvaa lisäpääomavaatimusta Suomeen kohdistuville luottovastuille. Vastuiden maantieteellisen jakauman perusteella määrittyvä luottolaitoskohtainen lisäpääomavaatimus Kuntarahoitukselle on 0,3 %.
- 3) Muun rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävän luottolaitoksen lisäpääomavaatimus: Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014) luku 10:8 § ja EU:n vakavaraisuusasetus (575/2013) ja -direktiivi (2013/36/EU). Lisäpääomavaatimus (O-SII) Kuntarahoitukselle on 0,5 %. Finanssivalvonnan päätös 6.7.2015, voimassa 7.1.2016 alkaen.

Euroopan keskuspankki (EKP) on asettanut osana vuosittaista valvojan arviota (SREP) Kuntarahoitukselle 1,5 % lisäpääomavaatimuksen (P2R), joka tuli voimaan vuoden 2017 alusta. EKP arvioi vähintään vuosittain lisäpääomavaatimuksen määrän. P2R-lisäpääomavaatimuksen huomioiva minimitaso CET1-vakavaraisuudelle on 9,3 % ja kokonaisvakavaraisuudelle 12,8 %. Samassa yhteydessä EKP antoi ohjeluontoisen 4,2 % lisäpääomavaatimuksen (P2G), jonka alittaminen ei vaikuta esimerkiksi voitonjakoon. Huomioiden tämän ohjeluontoisen lisäpääomavaatimuksen CET1-vakavaraisuuden minimitaso on 13,5 % vuoden 2017 lopussa.

Finanssivalvonta päätti joulukuussa 2017 korottaa muun rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävän luottolaitoksen lisäpääomavaatimusta 0,5 %:sta 1 %:iin Kuntarahoituksen osalta. Uusi vaatimus tulee voimaan 1.7.2018.

Vuoden 2018 alusta voimaan tulevat EKP:n asettamat päivitettyt lisäpääomavaatimukset ovat 1,75 % (P2R) ja 4,0 % (P2G). Näin ollen huomioiden lisäpääomavaatimuksen sekä ohjeluontoisen lisäpääomavaatimuksen uusi CET1-vakavaraisuuden minimitaso on 13,55 % 1.1.2018 alkaen.

LIITE 45. OMAT VARAT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma	42 583	42 583
Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	40 366	40 366
Kertyneet voittovarot	879 799	734 107
Käyvän arvon rahasto, siirtymäsäännös alkaen 1.1.2015	28 944	19 519
Muut rahastot	277	277
Ennakoitu voitonjako	-6 250	-
Oman pääoman ehtoisen AT1-pääomalainan kertynyt korko laskennallisella verolla vähennettynä	-9 459	-9 459
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	976 260	827 393
Aineettomat hyödykkeet	-10 196	-6 776
Omiin varoihin sovellettavista suodattimista johtuvat ydinpääoman mukautukset	-20 544	-43 985
Ydinpääoma (CET1)	945 519	776 633
Muihin ensisijaisiin omiin varoihin luettavat instrumentit	347 454	347 454
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	347 454	347 454
Ensisijainen pääoma (T1)	1 292 973	1 124 086
Toissijainen pääoma (T2)	-	-
Omat varat yhteensä	1 292 973	1 124 086

EU:n vakavaraisuusasetuksen ja Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet 25/2013 perusteella käypään arvoon arvostettujen varojen realisoitumattomat voitot (käyvän arvon rahasto) on sisällytetty ydinpääomaan (ajalla 1.1.2015-31.12.2017). Ydinpääomaan on sisällytetty tilikauden voitto, joka on ollut tilintarkastuksen kohteena, ja näin ollen tilikauden voitto voidaan lukea ydinpääomaan Euroopan keskuspankin myöntämän vakavaraisuusasetuksen mukaisen luvan perusteella. Omiin varoihin sovellettavista suodattimista johtuvat ydinpääoman mukautukset koostuvat Kuntarahoituksen omasta luottoriskikorjauksesta (DVA) sekä muista arvonokaisuista (PVA, AVA). Lisäksi ydinpääomasta on vähennetty suunniteltu voitonjako.

Ensisijaisessa lisäpääomassa on 1.10.2015 liikkeeseen laskettu 350 miljoonan euron AT1-pääomalaina. Tarkemmat kuvaukset pääomainstrumenteista on tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisenä julkaistavassa Pilari III -raportissa, joka on saatavilla yhtiön internet-sivuilla englanniksi.

Konsernin omissa varoissa ei ole huomioitu Kuntarahoituksen tytäryhtiön Rahoituksen neuvontapalvelut Inspiran varoja, sillä Finanssivalvonnan tulkinnan (27.1.2016) mukaan osakkeita, joihin yhtiöjärjestyksessä on annettu yhtiölle osakeyhtiölain (624/2006) 3 luvun 7 §:n mukaisesti lunastusoikeus, ei voi luokitella ydinpääomainstrumenteiksi.

LIITE 46. VAKAVARAISUUDEN TUNNUSLUVUT

	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	55,22	46,21
Ensisijainen pääoma (T1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	75,51	66,89

LIITE 47. OMIEN VAROJEN VÄHIMMÄISVAATIMUS

Luottoriskin vakavaraisuusvaateen laskentaan on käytetty luottoriskin standardimenetelmää. Markkinariskin vakavaraisuuslaskennassa huomioidaan vain valuuttariskit, koska konsernilla ei ole kaupankäyntivarastoa eikä osake- ja hyödykepositioita. Koska valuuttariskiltä suojaudutaan vaihtamalla johdannaissopimuksilla kaikki valuuttamääräinen varainhankinta ja sijoitukset euromääräiseksi, on yhtiön valuuttapositio hyvin pieni. Operatiivisten riskien vakavaraisuusvaade lasketaan käyttämällä perusmenetelmää.

(1 000 €)	31.12.2017		31.12.2016	
	Pääoma- vaade	Riski- painotetut saamiset	Pääoma- vaade	Riski- painotetut saamiset
Luotto- ja vastapuoliriski, standardimenetelmä	108 144	1 351 799	107 756	1 346 956
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	302	3 780	778	9 725
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	332	4 153	379	4 735
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta	4 742	59 271	4 275	53 435
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	953	11 914	965	12 068
Saamiset laitoksilta	81 835	1 022 934	79 937	999 213
Katetut joukkolainat	19 063	238 284	20 303	253 793
Arvopaperistetut erät	104	1 296	423	5 284
Sijoitusrahastosijoitukset	103	1 286	107	1 331
Muut erät	710	8 881	590	7 372
Markkinariski	1 075	13 436	794	9 930
Vastuun arvonokaisuriski (CVA VaR), standardimenetelmä	979	12 233	1 304	16 299
Operatiivinen riski, perusmenetelmä	26 783	334 786	24 589	307 364
Yhteensä	136 980	1 712 254	134 444	1 680 550

Vastapuoliriskin omien varojen vaade on 2 995 tuhatta euroa (2016: 4 826 tuhatta euroa).

LIITE 48. VASTUIDEN MÄÄRÄ VASTUURYHMITÄIN

31.12.2017 (1 000 €)

VASTUURYHMÄ	Tase-erät	Taseen ulkopuoliset erät	Johdannaiset	Vastuiden kokonaismäärä	Vastuiden keskimää- räinen arvo kaudella	Riski- painotetut saamiset
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	4 004 347	-	-	4 004 347	3 307 052	3 780
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	9 578 898	873 521	160 014	10 612 433	10 890 553	4 153
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta	281 233	-	-	281 233	278 233	59 271
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	232 631	-	-	232 631	208 994	11 914
Saamiset kansainvälisiltä organisaatioilta	73 917	-	-	73 917	95 083	0
Saamiset laitoksilta	4 161 532	-	590 101	4 751 633	4 648 384	1 022 934
Saamiset yrityksiltä	5 086 565	274 461	-	5 361 025	5 459 483	0
Kiinteistövakuudelliset saamiset	7 733 922	1 122 364	-	8 856 287	8 564 360	0
Maksukyvyttömyystilassa olevat	450	-	-	450	113	0
Katetut joukkolainat	1 938 881	-	-	1 938 881	1 961 964	238 284
Arvopaperistetut erät	6 478	-	-	6 478	18 128	1 296
Sijoitusrahastosijoitukset	9 635	-	-	9 635	9 663	1 286
Muut erät	79 780	-	-	79 780	88 119	8 881
Yhteensä	33 188 269	2 270 346	750 115	36 208 730	35 530 130	1 351 799

31.12.2016 (1 000 €)

VASTUURYHMÄ	Tase-erät	Taseen ulkopuoliset erät	Johdannaiset	Vastuiden kokonaismäärä	Vastuiden keskimää- räinen arvo kaudella	Riski- painotetut saamiset
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	1 564 884	-	-	1 564 884	2 381 066	9 725
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	10 126 880	716 850	223 150	11 066 880	10 945 192	4 735
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta	267 177	-	-	267 177	263 780	53 435
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	256 452	-	-	256 452	270 561	12 068
Saamiset kansainvälisiltä organisaatioilta	133 691	-	-	133 691	149 090	0
Saamiset laitoksilta	3 670 578	-	741 487	4 412 065	4 588 931	999 213
Saamiset yrityksiltä	4 832 744	337 577	-	5 170 321	5 126 996	0
Kiinteistövakuudelliset saamiset	7 208 747	828 892	-	8 037 639	7 863 384	0
Katetut joukkolainat	2 055 196	-	-	2 055 196	1 987 623	253 793
Arvopaperistetut erät	26 419	-	-	26 419	35 593	5 284
Sijoitusrahastosijoitukset	9 668	-	-	9 668	9 820	1 331
Muut erät	92 442	-	-	92 442	95 673	7 372
Yhteensä	30 244 877	1 883 319	964 637	33 092 833	33 717 708	1 346 956

Emoyhtiön tilinpäätös 2017

Tase

(1 000 €)	Liite	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA			
Käteiset varat		3 554 182	988 949
Kassa		5	7
Vaadittaessa maksettavat saamiset keskuspankilta		3 554 177	988 943
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	(4)	5 008 344	5 466 022
Muut		5 008 344	5 466 022
Saamiset luottolaitoksilta	(2, 19)	1 250 746	438 533
Vaadittaessa maksettavat		7 906	7 252
Muut		1 242 840	431 281
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	(3)	21 219 114	20 909 752
Leasingkohteet	(5)	431 732	285 987
Saamistodistukset	(4)	1 485 890	2 003 415
Julkisyhteisöltä		720 889	944 043
Muilta		765 002	1 059 372
Osakkeet ja osuudet	(6)	9 662	9 695
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	(6)	612	112
Johdannaissopimukset	(7)	1 433 318	3 634 302
Aineettomat hyödykkeet	(8, 10)	10 330	6 881
Aineelliset hyödykkeet	(9, 10)	2 447	2 349
Muut aineelliset hyödykkeet		2 447	2 349
Muut varat	(11)	157 469	62 615
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	(12)	173 838	243 005
VASTAAVAA YHTEENSÄ	(18, 19, 21)	34 737 685	34 051 617

(1 000 €)	Liite	31.12.2017	31.12.2016
VASTATTAVAA			
VIERAS PÄÄOMA			
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	(19)	3 902 480	5 362 317
Luottolaitoksille		3 902 480	5 362 317
Muut		3 902 480	5 362 317
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille		646 558	872 919
Muut velat		646 558	872 919
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	(14)	26 303 961	24 584 169
Joukkovelkakirjalainat		22 470 615	23 444 821
Muut		3 833 346	1 139 348
Johdannaissopimukset	(7)	2 216 034	1 676 859
Muut velat	(15)	2 421	4 264
Siirtovelat ja saadut ennakot	(16)	135 958	206 463
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	(17)	347 916	347 426
Laskennalliset verovelat	(13)	7 236	4 880
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	(18, 19, 21)	33 562 564	33 059 297
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ			
Poistoero		6 163	2 298
Vapaaehtoiset varaukset		960 530	824 980
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ YHTEENSÄ		966 693	827 278
OMA PÄÄOMA (23, 24, 25)			
Osakepääoma		43 008	43 008
Muut sidotut rahastot		29 221	19 796
Vararahasto		277	277
Käyvän arvon rahasto		28 944	19 519
Käypään arvoon arvostamisesta		28 944	19 519
Vapaat rahastot		40 743	40 743
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		40 743	40 743
Edellisten tilikausien voitto		61 496	54 688
Tilikauden voitto		33 960	6 808
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		208 428	165 043
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	(18, 19, 21)	34 737 685	34 051 617
TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET			
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset		2 120 206	1 883 319

Tuloslaskelma

(1 000 €)	Liite	1.1. - 31.12.2017	1.1. - 31.12.2016
Korkotuotot	(26)	188 256	178 206
Leasingtoiminnan nettotuotot	(27)	3 104	2 297
Korkokulut	(26)	20 948	9 352
KORKOKATE		212 308	189 855
Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista		-	63
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä	(28)	-	63
Palkkiotuotot	(29)	758	601
Palkkiokulut	(29)	-4 067	-4 023
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	(30)	6 196	-1 759
Arvopaperikaupan nettotuotot		8 432	-2 159
Valuuttatoiminnan nettotuotot		-2 236	400
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	(31)	494	-468
Suojauslaskennan nettotulos	(32)	2 655	2 587
Liiketoiminnan muut tuotot	(33)	196	185
Hallintokulut		-20 306	-17 134
Henkilöstökulut		-11 812	-10 481
Palkat ja palkkiot	(43)	-9 545	-8 319
Henkilöstösivukulut		-2 267	-2 162
Eläkekulut		-1 926	-1 669
Muut henkilösivukulut		-341	-493
Muut hallintokulut		-8 494	-6 653
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	(35)	-1 970	-1 815
Liiketoiminnan muut kulut	(34)	-14 344	-10 122
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	(36)	0	-
LIIKEVOITTO		181 919	157 971
Tilinpäätössiirrot		-139 415	-149 438
Tuloverot		-8 544	-1 725
TILIKAUDEN VOITTO		33 960	6 808

Rahavirtalaskelma

(1 000 €)	1.1. - 31.12.2017	1.1. - 31.12.2016
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	2 571 319	-911 177
Pitkäaikaisen varainhankinnan nettomuutos	1 598 929	471 015
Lyhytaikaisen varainhankinnan nettomuutos	2 776 446	-101 832
Pitkäaikaisten luottojen nettomuutos	-566 163	-915 040
Lyhytaikaisten luottojen nettomuutos	223 584	142 736
Sijoitusten nettomuutos	678 585	-576 223
Vakuustalletusten nettomuutos	-2 361 837	-84 168
Korkovirta rahoitusvaroista	98 339	130 575
Korkovirta rahoitusveloista	144 783	43 354
Muut tuotot	36 560	30 114
Maksut liiketoiminnan kuluista	-57 202	-54 087
Maksetut verot	-705	2 378
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-5 433	-2 834
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin	-642	-669
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin	-4 791	-2 165
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-	-35 000
Pääomalainojen muutokset	-	-35 000
RAHAVAROJEN MUUTOS	2 565 886	-949 012
RAHAVARAT 1.1.	996 202	1 945 214
RAHAVARAT 31.12.	3 562 088	996 202

Rahavaroihin lasketaan mukaan seuraavat tase-erät:
Käteiset varat ja vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta.

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Käteiset varat	3 554 182	988 949
Saamiset luottolaitoksilta	7 906	7 252
RAHAVARAT YHTEENSÄ	3 562 088	996 202

EMOYHTIÖTÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT, FAS

Liite 1. Emoyhtiön tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

- Liite 2. Saamiset luottolaitoksilta
- Liite 3. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä
- Liite 4. Saamistodistukset
- Liite 5. Rahoitusleasingsovimuksin vuokralle annettu omaisuus
- Liite 6. Osakkeet ja osuudet
- Liite 7. Johdannaissopimukset
- Liite 8. Aineettomat hyödykkeet
- Liite 9. Aineelliset hyödykkeet
- Liite 10. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana
- Liite 11. Muut varat
- Liite 12. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot
- Liite 13. Laskennalliset verosaamiset ja -velat
- Liite 14. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
- Liite 15. Muut velat
- Liite 16. Siirtovelat ja saadut ennakot
- Liite 17. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
- Liite 18. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma
- Liite 19. Tase-erien jakautuminen koti- ja ulkomaan rahan määräisiin eriin
- Liite 20. Arvopapereiden takaisinostosopimukset
- Liite 21. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot ja kirjanpitoarvot
- Liite 22. Rahoitusvarojen ja -velkojen käypien arvojen hierarkia
- Liite 23. Oman pääoman erät
- Liite 24. Osakepääoma
- Liite 25. Suurimmat osakkeenomistajat

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

- Liite 26. Korkotuotot ja -kulut
- Liite 27. Leasingtoiminnan nettotuotot
- Liite 28. Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista
- Liite 29. Palkkiotuotot- ja kulut
- Liite 30. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
- Liite 31. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot
- Liite 32. Suojauslaskennan nettotulos
- Liite 33. Liiketoiminnan muut tuotot
- Liite 34. Liiketoiminnan muut kulut
- Liite 35. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä
- Liite 36. Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista
- Liite 37. Arvonalentumistappiot muista rahoitusvaroista
- Liite 38. Liiketoiminta-alueita ja maantieteellisiä markkina-alueita koskevat tiedot

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

- Liite 39. Annetut vakuudet
- Liite 40. Eläkevastuut
- Liite 41. Leasing- ja muut vuokravastuut
- Liite 42. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

HENKILÖSTÖÄ JA JOHTOA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 43. Henkilöstö

LÄHIPIIRITOIMET

Liite 44. Lähipiiriin kuuluvilta olevat laina- ja rahoitussuhteet sekä muut vastuut

OMISTUKSET MUISSA YRITYKSISSÄ

Liite 45. Omistukset muissa yrityksissä

MUUT LIITETIEDOT

Liite 46. Tilintarkastusyhteisölle maksetut tilintarkastus- ja muut palkkiot

VAKAVARAISUUS

- Liite 47. Omat varat
- Liite 48. Vakavaraisuuden tunnusluvut
- Liite 49. Omien varojen vähimmäisvaatimus
- Liite 50. Vastuiden määrä vastuuryhmittäin

Emoyhtiötä koskevat liitetiedot, FAS

LIITE 1. EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

Kuntarahoitus-konsernin emoyhtiö Kuntarahoitus Oyj laatii tilinpäätöksen luottolaitostoiminnasta annettua lakia sekä valtiovarainministeriön asetusta ja Finanssivalvonnan antamaa määräystä ja ohjetta 2/2016 Rahoitussektorin kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus noudattaen. Yhtiö raportoi toiminnastaan säännöllisesti Euroopan Keskuspankille, Finanssivalvonnalle, Suomen Pankille, Kuntien takauskeskukselle ja Tilastokeskukselle.

Luottotappiovaraukset on emoyhtiössä tehty verolain säädösten puitteissa.

Muut arvostus- ja jaksotusperiaatteet on kuvattu konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tasetta koskevat liitetiedot

Yhtiö ei ole yhdistellyt taseen eriä VMA:n 2 luvun 14 §:n 4 momentin perusteella.

LIITE 2. SAAMISET LUOTTOLAITOKSILTA

31.12.2017 (1 000 €)	Yhteensä	Vaadittaessa maksettavat	Muut kuin vaadittaessa maksettavat
Kotimaisilta luottolaitoksilta	60 575	7 605	52 970
Ulkomaisilta luottolaitoksilta	1 190 171	301	1 189 870
Yhteensä	1 250 746	7 906	1 242 840

31.12.2016 (1 000 €)	Yhteensä	Vaadittaessa maksettavat	Muut kuin vaadittaessa maksettavat
Kotimaisilta luottolaitoksilta	124 953	6 172	118 781
Ulkomaisilta luottolaitoksilta	313 580	1 080	312 500
Yhteensä	438 533	7 252	431 281

LIITE 3. SAAMISET YLEISÖLTÄ JA JULKISYHTEISÖILTÄ

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Yritykset ja asuntoyhteisöt	11 590 300	11 051 611
Julkisyhteisöt	9 249 234	9 493 314
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	379 581	364 827
Yhteensä	21 219 114	20 909 752

KIRJATUT ARVONALENTUMISTAPPIOT SAAMISISTA YLEISÖLTÄ JA JULKISYHTEISÖILTÄ 2017 (1 000 €)
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Arvonalentumistappiot 1.1.2017	-
Tilikaudella kirjatut saamiskohtaiset arvonalentumistappiot	-1 366
Arvonalentumistappioihin kohdistuvat takausaamiset	1 366
Tilikaudella peruutetut saamiskohtaiset arvonalentumistappiot	-
Arvonalentumistappiot 31.12.2017	0

Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä ei ole kirjattu arvonalentumistappioita vertailuvuonna 2016.

Vuoden 2017 lopussa lainanhoitajoustoja oli myönnetty 50 949 tuhatta euroa saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä (2016: 6 790 tuhatta).

LIITE 4. SAAMISTODISTUKSET
JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN LASKEMAT SAAMISTODISTUKSET 31.12.2017 (1 000 €)

	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	661 318	661 318
Kuntatodistukset	-	661 318	661 318
Myytävissä olevat	1 845 609	-	1 845 609
Valtion liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	450 170	-	450 170
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	1 395 439	-	1 395 439
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	-	-	-
Valtion velkasitoumukset	-	-	-
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	-	-	-
Muiden julkisyhteisöjen sijoitustodistukset	-	-	-
Yhteensä	1 845 609	661 318	2 506 927
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	1 583 001	-	1 583 001

MUIDEN KUIN JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN LASKEMAT SAAMISTODISTUKSET 31.12.2017 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	92 541	92 541
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	-	-	-
Yritystodistukset	-	87 670	87 670
Muut saamistodistukset	-	4 871	4 871
Myytavissä olevat	3 781 374	1 607	3 782 981
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	3 781 374	-	3 781 374
Muut saamistodistukset	-	1 607	1 607
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	42 750	69 035	111 785
Pankkien sijoitustodistukset	-	69 035	69 035
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	42 750	-	42 750
Yhteensä	3 824 124	163 182	3 987 307
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	3 385 314	40 028	3 425 343
31.12.2017 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Saamistodistukset yhteensä	5 669 734	824 500	6 494 234

Saamistodistukset ei sisällä per 31.12.2017 saamistodistuksia, jotka olisi annettu repomyyntisopimusten vakuudeksi.

LUOKITTELUN MUUTOKSET (1 000 €)	Siirtopäivä	Sijoitusten käypä arvo siirtohetkellä
Myytavissä olevista siirretty eräpäivään asti pidettäviin	1.1.2008	171 935
Myytavissä olevista siirretty eräpäivään asti pidettäviin	1.7.2008	34 967
Yhteensä		206 902

Mikäli luokittelun muutosta ei olisi tehty, sijoitusten käyvän arvon muutoksilla olisi ollut 139 tuhannen euron vaikutus käyvän arvon rahastoon vuonna 2017. Eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin siirrettyjen saamistodistusten arvostusero on purettu käyvän arvon rahastosta kokonaisuudessaan vuoden 2016 loppuun mennessä.

Mikäli luokittelun muutosta ei olisi tehty, sijoitusten käyvän arvon muutoksilla olisi ollut 4 194 tuhannen euron vaikutus käyvän arvon rahastoon vuonna 2016. Eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin siirrettyjen saamistodistusten arvostuseroa on purettu käyvän arvon rahastosta 24 tuhatta euroa vuonna 2016.

**JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN
LASKEMAT SAAMISTODISTUKSET
31.12.2016 (1 000 €)**

	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	881 620	881 620
Kuntatodistukset	-	881 620	881 620
Myytävissä olevat	2 010 365	-	2 010 365
Valtion liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	527 317	-	527 317
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	1 483 048	-	1 483 048
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	-	68 652	68 652
Valtion velkasitoumukset	-	48 625	48 625
Muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	-	-	-
Muiden julkisyhteisöjen sijoitustodistukset	-	20 028	20 028
Yhteensä	2 010 365	950 273	2 960 638
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	1 839 015	20 028	1 859 042

**MUIDEN KUIN JULKISYHTEISÖJEN LIIKKEESEEN
LASKEMAT SAAMISTODISTUKSET
31.12.2016 (1 000 €)**

	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Eräpäivään asti pidettävät	-	114 238	114 238
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	-	-	-
Yritystodistukset	-	91 012	91 012
Muut saamistodistukset	-	23 226	23 226
Myytävissä olevat	4 010 577	3 193	4 013 769
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	4 010 577	-	4 010 577
Muut saamistodistukset	-	3 193	3 193
Käyvän arvon optiolla arvostettavat	15 573	365 219	380 792
Pankkien sijoitustodistukset	-	365 219	365 219
Pankkien liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	15 573	-	15 573
Yhteensä	4 026 149	482 650	4 508 799
Joista keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat	3 516 932	90 048	3 606 980

31.12.2016 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Saamistodistukset yhteensä	6 036 514	1 432 923	7 469 437

LIITE 5. RAHOITUSLEASINGSOPIMUKSIN VUOKRALLE ANNETTU OMAISUUS

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Ennakkomaksut	149 653	102 870
Koneet ja kalusto	151 514	137 859
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	129 278	43 342
Muu omaisuus	1 288	1 916
Yhteensä	431 732	285 987

LIITE 6. OSAKKEET JA OSUUDET

31.12.2017 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	Joista luotto- laitoksissa
Osakkeet ja osuudet				
Myytavissä olevat	9 635	27	9 662	-
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	-	612	612	-
Yhteensä	9 635	639	10 274	-
joista hankintameroon	-	639	639	-

31.12.2016 (1 000 €)	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	Joista luotto- laitoksissa
Osakkeet ja osuudet				
Myytavissä olevat	9 668	27	9 695	-
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	-	112	112	-
Yhteensä	9 668	139	9 807	-
joista hankintameroon	-	139	139	-

LIITE 7. JOHDANNAISSOPIMUKSET

31.12.2017 (1 000 €)	Kohde-etuuden nimellisarvo				Käypä arvo	
	Jäljellä oleva juoksu-aika				Positiivinen	Negatiivinen
	Alle 1 vuotta	1 – 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä		
Suojauslaskennassa olevat sopimukset						
Korkeajohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	4 454 724	16 163 172	10 432 188	31 050 085	531 951	-369 866
joista keskusvastapuoliselvittävät	-	3 597 917	1 758 500	5 356 417	19 821	-40 314
Korko-optiot	-	-	-	-	-	-
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	5 287 321	10 681 946	1 665 703	17 634 970	694 979	-1 587 860
Yhteensä	9 742 045	26 845 118	12 097 891	48 685 054	1 226 930	-1 957 725
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät						
Korkeajohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	577 565	3 220 905	2 640 360	6 438 830	144 237	-138 367
joista keskusvastapuoliselvittävät	54 400	2 554 967	2 275 464	4 884 831	25 037	-56 989
Korko-optiot	-	162 175	-	162 175	628	-628
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	27 737	5 289	-	33 026	186	-146
Termiinisopimukset	3 846 382	-	-	3 846 382	5 127	-62 956
Osakejohdannaiset	1 438 846	766 070	-	2 204 916	56 078	-56 078
Muut johdannaiset	-	20 000	-	20 000	133	-133
Yhteensä	5 890 530	4 174 438	2 640 360	12 705 329	206 388	-258 308
Kaikki yhteensä	15 632 576	31 019 557	14 738 251	61 390 383	1 433 318	-2 216 034

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät ryhmä sisältää kaikki yhtiön johdannaiset, jotka eivät ole suojauslaskennassa, vaikka ne olisi tehty riskienhallintatarkoituksessa suojaaviksi. Kuntarahoituksen osalta tähän ryhmään lukeutuvat käyvän arvon optiolla arvostettujen rahoitusvarojen ja -velkojen suojaukseksi tehdyt johdannaiset, kuntien kanssa tehdyt johdannaiset, kuntajohdannaisten suojaksi tehdyt johdannaiset, taseen korkoriskin suojaukseksi tehdyt johdannaiset, joille ei ole määritetty yksilöityä suojauskohdetta sekä kytkettyjä johdannaisia sisältäviä rahoitusvelkoja suojaavat johdannaiset ja rahoitusveloista erotetut kytketyt johdannaiset.

31.12.2016 (1 000 €)	Kohde-etuuden nimellisarvo				Käypä arvo	
	Jäljellä oleva juoksuaika				Positiivinen	Negatiivinen
	Alle 1 vuotta	1 – 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä		
Suojauslaskennassa olevat sopimukset						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	4 388 063	14 736 546	12 677 923	31 802 532	650 615	-470 835
joista keskusvastapuoliselvitetty*	10 000	2 337 940	144 100	2 492 040	11 776	-5 749
Korko-optiot	6 006	-	-	6 006	0	0
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	4 654 761	11 890 445	2 260 639	18 805 844	2 590 972	-843 870
Yhteensä	9 048 830	26 626 990	14 938 562	50 614 382	3 241 587	-1 314 705
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	482 176	3 077 964	2 771 390	6 331 530	190 920	-193 443
joista keskusvastapuoliselvitetty*	-	300 000	85 752	385 752	2 575	-172
Korko-optiot	-	245	42 000	42 245	546	-550
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	-	9 708	-	9 708	841	-841
Termiinisopimukset	1 032 416	161 275	-	1 193 691	35 502	-2 412
Osakejohdannaiset	571 265	2 659 624	-	3 230 889	158 284	-158 284
Muut johdannaiset	-	55 500	-	55 500	6 622	-6 622
Yhteensä	2 085 857	5 964 317	2 813 390	10 863 563	392 715	-362 153
Kaikki yhteensä	11 134 687	32 591 307	17 751 952	61 477 946	3 634 302	-1 676 859

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät ryhmä sisältää kaikki yhtiön johdannaiset, jotka eivät ole suojauslaskennassa, vaikka ne olisi tehty riskienhallintatarkoituksessa suojaaviksi. Tähän ryhmään lukeutuvat käyvän arvon optiolla arvostettujen rahoitusvarojen ja -velkojen suojaukseksi tehdyt johdannaiset, kuntien kanssa tehdyt johdannaiset, kuntajohdannaisien suojaksi tehdyt johdannaiset, taseen korkoriskin suojaukseksi tehdyt johdannaiset, joille ei ole määritelty yksilöityä suojauskohdetta sekä kytkettyjä johdannaisia sisältäviä rahoitusvelkoja suojaavat johdannaiset ja rahoitusveloista erotetut kytketyt johdannaiset.

*Kuntarahoitus siirtyi toukokuussa 2016 ns. EMIR-asetuksen mukaiseen OTC-johdannais sopimusten keskusvastapuoliselvitykseen.

LIITE 8. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
IT-järjestelmät	10 196	6 776
Muut aineettomat hyödykkeet	134	105
Yhteensä	10 330	6 881

LIITE 9. AINEELLISET HYÖDYKKEET

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Kiinteistöt		
Rakennukset	279	319
Maa-alueet	135	135
Kiinteistöosakkeet	299	299
Muut aineelliset hyödykkeet	1 735	1 596
Yhteensä	2 447	2 349

LIITE 10. AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN MUUTOKSET TILIKAUDEN AIKANA

31.12.2017 (1 000 €)	Aineettomat hyödykkeet		Aineelliset hyödykkeet	
	Yhteensä	Muut kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	13 990	1 207	3 633	4 840
+ Lisäykset tilikautena	4 791	-	829	829
- Vähennykset tilikautena	-	-	-359	-359
Hankintameno 31.12.	18 781	1 207	4 103	5 310
Kertyneet poistot 1.1.	7 109	454	2 037	2 491
- Vähennysten kertyneet poistot	-	-	-258	-258
+ Tilikauden poisto	1 341	40	589	629
Kertyneet poistot 31.12.	8 451	494	2 369	2 862
Kirjanpitoarvo 31.12.	10 330	713	1 735	2 447

31.12.2016 (1 000 €)	Aineettomat hyödykkeet		Aineelliset hyödykkeet	
	Yhteensä	Muut kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	11 824	1 207	3 173	4 379
+ Lisäykset tilikautena	2 166	-	970	970
- Vähennykset tilikautena	-	-	-509	-509
Hankintameno 31.12.	13 990	1 207	3 634	4 840
Kertyneet poistot 1.1.	5 859	413	1 821	2 234
- Vähennysten kertyneet poistot	-	-	-308	-308
+ Tilikauden poisto	1 250	40	524	564
Kertyneet poistot 31.12.	7 109	453	2 038	2 491
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 881	753	1 596	2 349

LIITE 11. MUUT VARAT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Leasingvuokrasaamiset	6 737	4 387
Johdannaissopimukseen liittyvät vakuussaamiset keskusvastapuolelta	148 205	49 838
Muut	2 527	8 390
Yhteensä	157 469	62 615

LIITE 12. SIIRTOSAAMISET JA MAKSETUT ENNAKOT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Korot	171 639	240 780
Muut	2 200	2 224
Yhteensä	173 838	243 005

LIITE 13. LASKENNALLISET VEROSAAMISET JA -VELAT

LASKENNALLISET VEROSAAMISET (1 000 €)	31.12.2016	Kirjattu tuloslaskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2017
Muista väliaikaisista eroista				
Käyvän arvon rahastosta	-	-	-	-
Yhteensä	-	-	-	-

LASKENNALLISET VEROVELAT (1 000 €)	31.12.2016	Kirjattu tuloslaskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2017
Muista väliaikaisista eroista				
Käyvän arvon rahastosta	4 880	-	2 356	7 236
Yhteensä	4 880	-	2 356	7 236

Vapaaehtoisein varauksiin ja poistoeroon sisältyy kirjaamatonta laskennallista verovelkaa yhteensä 193 339 tuhatta euroa.

LASKENNALLISET VEROSAAMISET (1 000 €)	31.12.2015	Kirjattu	Kirjattu omaan	31.12.2016
		tuloslaskelmaan	pääomaan	
Muista väliaikaisista eroista				
Käyvän arvon rahastosta	-	-	-	-
Yhteensä	-	-	-	-
LASKENNALLISET VEROVELAT (1 000 €)	31.12.2015	Kirjattu	Kirjattu omaan	31.12.2016
		tuloslaskelmaan	pääomaan	
Muista väliaikaisista eroista				
Käyvän arvon rahastosta	2 838	-	2 041	4 880
Yhteensä	2 838	-	2 041	4 880

Vapaaehtoiseen varauksiin ja poistoeroon sisältyy kirjaamatonta laskennallista verovelkaa yhteensä 165 456 tuhatta euroa.

LIITE 14. YLEISEEN LIIKKEESEEN LASKETUT VELKAKIRJAT

(1 000 €)	31.12.2017		31.12.2016	
	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo
Joukkovelkakirjalainat	22 470 615	23 239 066	23 444 821	25 456 304
Muut	3 833 346	3 841 305	1 139 348	1 141 258
Yhteensä	26 303 961	27 080 371	24 584 169	26 597 562

Kaikki emoyhtiön varainhankinta on Kuntien takauskeskuksen takaamaa.

LIITE 15. MUUT VELAT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Muut	2 421	4 264
Yhteensä	2 421	4 264

LIITE 16. SIIRTOVELAT JA SAADUT ENNAKOT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Korot	117 999	197 342
Muut	17 959	9 121
Yhteensä	135 958	206 463

LIITE 17. VELAT, JOILLA ON HUONOMPI ETUOIKEUS KUIN MUILLA VELOILLA

31.12.2017 (1 000 €)	Valuutta	Nimellisarvo	Kirjanpitoarvo	Korkosidonta	Takaisinmaksu aikaisintaan
AT1-pääomalaina	EUR	350 000	347 916	Kiinteä	1.4.2022
Yhteensä		350 000	347 916		

31.12.2016 (1 000 €)	Valuutta	Nimellisarvo	Kirjanpitoarvo	Korkosidonta	Takaisinmaksu aikaisintaan
AT1-pääomalaina	EUR	350 000	347 426	Kiinteä	1.4.2022
Yhteensä		350 000	347 426		

VELAN EHDOT:

Laina on ensisijaiseen lisöpääomaan luettava erityisehtoinen ja vakuudeton joukkovelkakirjalaina, jonka ehdot on laadittu täyttämään Vakavaraisuusasetuksessa (EU 575/2013) asetetut niin sanotun AT1-pääomalainan vaatimukset. Lainalla ei ole eräpäivää. Lainalle voidaan maksaa korkoa vain jakokelpoisista varoista Vakavaraisuusasetuksessa asetetuista edellytyksin, ja yhtiö päättää, maksetaanko lainalle korkoa koronmaksupäivänä. Koron maksun peruutus on lopullinen, eikä maksamatta jäänyttä korkoa lisätä lainan pääomaan. Lainan pääoma kirjataan alas, jos yhtiön ydinpääoman (CET1) suhde riskipainotettuihin saamisiin on pienempi kuin 5,125 %. Yhtiö voi päättää lainan pääoman takaisinkirjaamisesta osaksi tai kokonaan, jos Vakavaraisuusasetus tämän mahdollistaa yhtiön taloudellisen tilan parantumisen perusteella. Yhtiöllä on oikeus, muttei velvollisuutta 1.4.2022 ja sen jälkeen vuosittain koronmaksupäivänä lunastaa laina takaisin, mikäli valvova viranomainen on etukäteen hyväksynyt takaisinmaksun. Valvovalla viranomaisella on mahdollisuus antaa lupa lainan takaisinmaksuun myös erityisestä syystä, esimerkiksi jos lainsäädäntö tai viranomaiskäytäntö muuttuisi niin, että korkojen täysi vähennysoikeus menetetään tai mikäli yhtiö joutuisi maksamaan lainan ehdoissa mainittuja lisäsuorituksia. Viranomainen voi myöntää luvan takaisinmaksuun myös, jos lainan viranomaisluokituksessa tapahtuu muutos, jonka johdosta laina todennäköisesti suljettaisiin omien varojen ulkopuolelle tai luokiteltaisiin uudelleen laadultaan alempiarvoisiksi omiksi varoiksi. Lainan pääoma, korko ja muu hyvitys maksetaan takaisin yrityksen purkautuessa ja konkurssissa kaikkia muita ylempitasoisia velkoja huonommalla etuoikeudella. AT1-pääomalaina on konsernissa oman pääoman ehtoinen instrumentti ja emoyhtiön kirjanpidossa se on kirjattu velaksi tase-erään Velat, joilla on huonompi etuoikeus.

LIITE 18. RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN MATURITEETTIJAKAUMA

31.12.2017 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	408 061	631 907	3 380 919	587 457	-	5 008 344
Saamiset luottolaitoksilta	1 235 076	-	-	-	15 670	1 250 746
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	312 024	1 214 653	6 743 859	3 896 547	9 052 032	21 219 114
Saamistodistukset	751 813	141 548	546 538	44 385	1 607	1 485 890
Johdannaissopimukset	50 377	176 489	473 695	550 167	182 590	1 433 318
Yhteensä	2 757 351	2 164 597	11 145 011	5 078 555	9 251 899	30 397 413

31.12.2017 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	711 359	30 629	693 655	978 205	1 488 633	3 902 480
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	57 284	73 031	263 351	169 890	83 003	646 558
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	7 028 322	4 165 987	10 885 693	3 517 107	706 851	26 303 961
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-	347 916	-	-	347 916
Johdannaissopimukset	537 816	324 615	1 010 354	206 494	136 754	2 216 034
Yhteensä	8 334 781	4 594 262	13 200 969	4 871 697	2 415 241	33 416 949

Velat ja niitä suojaavat johdannaiset, joissa on ennenaikaisen eräännyttämisen mahdollisuus, ovat taulukossa sen mukaisessa maturiteettiluokassa, jolloin eräännyttäminen olisi ensimmäisen kerran mahdollista. Yhtiön arvio on, että velkoja tullaan vuoden 2018 aikana eräännyttämään ennenaikaisesti 30-50 %. Vuoden 2017 aikana eräänntyi tällaisia velkoja ennenaikaisesti 35 %.

31.12.2016 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	540 431	691 657	3 258 656	975 278	-	5 466 022
Saamiset luottolaitoksilta	428 852	-	-	-	9 681	438 533
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	247 407	1 379 858	6 478 029	4 072 226	8 732 233	20 909 752
Saamistodistukset	1 150 210	257 169	529 645	63 199	3 193	2 003 415
Johdannaissopimukset	58 149	551 579	1 824 114	742 671	457 789	3 634 302
Yhteensä	2 425 050	2 880 263	12 090 443	5 853 374	9 202 895	32 452 025

31.12.2016 (1 000 €)	0-3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	5-10 vuotta	yli 10 vuotta	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	2 258 289	47 421	363 254	977 491	1 715 862	5 362 317
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	28 902	162 231	363 593	232 531	85 662	872 919
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 463 726	5 697 652	11 755 878	2 013 916	652 997	24 584 169
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-	347 426	-	-	347 426
Johdannaissopimukset	47 774	185 837	1 014 586	183 305	245 356	1 676 859
Yhteensä	6 798 692	6 093 141	13 844 737	3 407 242	2 699 877	32 843 690

Velat, joissa on ennenaikaisen eräännyttämisen mahdollisuus, ovat taulukossa sen mukaisessa maturiteettiluokassa, jolloin eräännyttäminen olisi ensimmäisen kerran mahdollista. Yhtiön arvio on, että velkoja tullaan vuoden 2017 aikana eräännyttämään ennenaikaisesti 40 - 60 %. Vuoden 2016 aikana eräänntyi tällaisia velkoja ennenaikaisesti 40 %.

LIITE 19. TASE-ERIEEN JAKAUTUMINEN KOTI- JA ULKOMAAN RAHAN MÄÄRÄISIIN ERIIN

31.12.2017 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	5 008 344	-	5 008 344
Saamiset luottolaitoksilta	1 245 004	5 742	1 250 746
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	21 219 114	-	21 219 114
Saamistodistukset	1 279 021	206 869	1 485 890
Johdannaissopimukset	1 426 476	6 842	1 433 318
Muu omaisuus ml. "Käteiset varat"	4 327 576	12 697	4 340 273
Yhteensä	34 505 535	232 150	34 737 685

31.12.2017 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	3 860 290	42 190	3 902 480
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	393 161	253 398	646 558
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3 559 822	22 744 139	26 303 961
Johdannaissopimukset	2 132 419	83 615	2 216 034
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	347 916	-	347 916
Muut velat	1 320 736	-	1 320 736
Yhteensä	11 614 344	23 123 341	34 737 685

31.12.2016 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	5 448 487	17 536	5 466 022
Saamiset luottolaitoksilta	432 402	6 131	438 533
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	20 909 752	-	20 909 752
Saamistodistukset	1 789 465	213 950	2 003 415
Johdannaissopimukset	3 626 094	8 208	3 634 302
Muu omaisuus ml. "Käteiset varat"	1 595 793	3 799	1 599 593
Yhteensä	33 801 993	249 624	34 051 617

31.12.2016 (1 000 €)	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	5 268 229	94 088	5 362 317
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	590 874	282 045	872 919
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 377 486	22 206 683	24 584 169
Johdannaissopimukset	1 643 049	33 810	1 676 859
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	347 426	-	347 426
Muut velat	1 207 927	-	1 207 927
Yhteensä	11 434 992	22 616 626	34 051 617

LIITE 20. ARVOPAPEREIDEN TAKAISINOSTOSOPIMUKSET

Ei raportoitavaa.

LIITE 21. RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN KÄYVÄT ARVOT JA KIRJANPITOARVOT

RAHOITUSVARAT (1 000 €)	31.12.2017		31.12.2016	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Käteiset varat	3 554 182	3 554 182	988 949	988 949
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	5 008 344	5 008 344	5 466 022	5 466 022
Saamiset luottolaitoksilta	1 250 746	1 250 746	438 533	438 533
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	21 219 114	23 006 055	20 909 752	22 957 711
Saamistodistukset	1 485 890	1 486 320	2 003 415	2 003 896
Osakkeet ja osuudet	9 662	9 662	9 695	9 695
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	612	612	112	112
Johdannaissopimukset	1 433 318	1 433 318	3 634 302	3 634 302
Yhteensä	33 961 868	35 749 239	33 450 782	35 499 222

RAHOITUSVELAT (1 000 €)	31.12.2017		31.12.2016	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Velat luottolaitoksille	3 902 480	3 978 548	5 362 317	5 531 362
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	646 558	650 712	872 919	888 677
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	26 303 961	26 356 850	24 584 169	24 650 226
Johdannaissopimukset	2 216 034	2 216 034	1 676 859	1 676 859
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	347 916	397 194	347 426	380 125
Yhteensä	33 416 949	33 599 339	32 843 691	33 127 248

LIITE 22. RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN KÄYPIEN ARVOJEN HIERARKIA

31.12.2017 (1 000 €)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon arvostetut varat				
Käypään arvoon tuloksen kautta arvostetut erät				
Saamistodistukset	42 750	69 035	-	111 785
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä *	-	-	-	-
Johdannaissopimukset	-	167 692	38 696	206 388
Suojaavat johdannaiset	-	1 226 930	-	1 226 930
Myytävissä olevat varat				
Saamistodistukset	5 626 984	1 607	-	5 628 591
Rahasto-osuudet	9 662	-	-	9 662
Yhteensä	5 679 396	1 465 263	38 696	7 183 356
Käypään arvoon arvostetut velat				
Käypään arvoon tuloksen kautta arvostetut erät				
Velat luottolaitoksille *	-	3 198 950	-	3 198 950
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille *	-	617 371	-	617 371
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat *	-	19 961 876	-	19 961 876
Johdannaissopimukset	-	219 612	38 696	258 308
Suojaavat johdannaiset	-	1 957 725	-	1 957 725
Yhteensä	-	25 955 535	38 696	25 994 231

* Kyseiset rivit sisältävät eriä, jotka on kirjanpidossa arvostettu käypään arvoon vain suojatun riskin osalta. Näiden osalta kirjanpitoarvo eroaa käyvästä arvosta yllä olevassa taulukossa.

ARVOSTUS SUOJATUN RISKIN OSALTA (1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016	Tulosvaikutus vuonna 2017
Rahoitusvarat			
Portfoliosuojauslaskenta			
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	128 136	213 373	-85 238
Suojausinstrumentit	-110 438	-197 474	87 037
Portfoliosuojauslaskenta netto	17 698	15 899	1 799
Käyvän arvon suojauslaskenta			
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	31 507	44 344	-12 837
Suojausinstrumentit	-31 755	-43 936	12 181
Käyvän arvon suojauslaskenta netto	-248	408	-656
Rahoitusvelat			
Käyvän arvon suojauslaskenta			
Velat luottolaitoksille	-404 663	-519 016	114 352
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	-56 718	-75 203	18 485
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	154 820	-30 934	185 754
Suojausinstrumentit	306 070	623 149	-317 079
Käyvän arvon suojauslaskenta netto	-491	-2 004	1 512
Suojauslaskenta yhteensä	16 959	14 303	2 655

Taulukossa esitetyt luvut sisältävät arvostuksen suojauskohteena olevan riskin osalta, joka on esitetty tuloslaskelman rivillä Suojauslaskennan nettotulos. Suojauslaskennan nettotulos on jaoteltu liitetiedossa 36. Taulukossa esitetty suojausinstrumenttien yhteissumma ei näin ollen täsmää Liitteen 12. Johdannaissopimukset esitettyyn riviin Suojauslaskennassa olevat sopimukset.

SUOJAUSLASKENNAN SOVELTAMISEN SEURAUKSENA MYYTÄVISSÄ OLEVIEN SIOITUSTEN TULOSVAIKUTUS

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016	Korkoriskin tulosvaikutus vuonna 2017	Vaikutus käyvän arvon rahastoon vuonna 2017 *	Arvonmuutos yhteensä *
Rahoitusvarat					
Käyvän arvon suojauslaskenta					
Saamistodistukset	74 497	102 062	43 879	8 991	24 495
Suojausinstrumentit	-43 879	-82 683	-43 879	-	-
Käyvän arvon suojauslaskenta netto	30 618	19 379	0	8 991	24 495

* Sarakkeiden Vaikutus käyvän arvon rahastoon ja Arvonmuutos yhteensä luvut on esitetty laskennallisten verojen jälkeen.

31.12.2016 (1 000 €)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon arvostetut varat				
Käypään arvoon tuloksen kautta arvostetut erät				
Saamistodistukset	15 573	433 872	-	449 445
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä *	-	7 271 774	-	7 271 774
Johdannaissopimukset	-	325 262	67 453	392 715
Suojaavat johdannaiset	-	3 241 587	-	3 241 587
Myytävissä olevat varat				
Saamistodistukset	6 020 942	3 193	-	6 024 134
Rahasto-osuudet	9 668	-	-	9 668
Yhteensä	6 046 182	11 275 687	67 453	17 389 323

31.12.2016 (1 000 €)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon arvostetut velat				
Käypään arvoon tuloksen kautta arvostetut erät				
Velat luottolaitoksille*	-	3 162 981	-	3 162 981
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille*	-	693 109	-	693 109
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat*	-	20 051 756	-	20 051 756
Johdannaissopimukset	-	294 700	67 453	362 153
Suojaavat johdannaiset	-	1 314 705	-	1 314 705
Yhteensä	-	25 517 251	67 453	25 584 704

* Kyseiset rivit sisältävät erää, jotka on kirjanpidossa arvostettu käypään arvoon vain suojatun riskin osalta. Näiden osalta kirjanpitoarvo eroaa käyvistä arvosta yllä olevassa taulukossa.

TASO 1

Arvostus perustuu aktiivisilla toimivilla markkinoilla täysin samanlaisille varoille tai veloille noteerattuihin hintoihin, jotka ovat yrityksen saatavilla arvostuspäivänä. Markkinoilta saatavia hintoja käytetään oikaisemattomina. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos kauppaa käydään usein ja hintatietoja on saatavilla säännöllisesti. Kuntarahoitus käyttää osan rahoitusinstrumenttien arvostamiseen identtisten instrumenttien hintanoteerauksia Reutersilta tai Bloombergilta. Nämä hintanoteeraukset (keskihinta) edustavat järjestäytyneen transaktion hintaa markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä. Siten nämä hintanoteeraukset edustavat käypää arvoa kyseisille instrumenteille. Tason 1 rahoitusvarat koostuvat pääosin sijoituksista saamistodistuksiin.

TASO 2

Arvostus on määritelty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja. Hinnat ovat todennettavissa joko suoraan tai välillisesti. Tason 2 rahoitusinstrumenteilla ei käydä aktiivisesti kauppaa toimivilla markkinoilla ja käypä arvo määritetään yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä.

Käypä arvo perustuu vastaavanlaisten varojen tai velkojen noteerauksiin toimivilla markkinoilla tai täysin samanlaisten tai vastaavanlaisten varojen tai velkojen noteerattuihin hintoihin markkinoilla, jotka eivät ole toimivat. Käypä arvo voi perustua myös muihin syöttötietoihin kuin noteerattuihin hintoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle ovat havainnoitavissa, kuten esimerkiksi korkokannat ja tuottokäyrät, implisiittiset volatilitetit tai luottomarginaalit. Vaatimuksena on, että syöttötiedot ovat havainnoitavissa tavanomaisesti noteeratuin väliajoin. Jos rahoitusvaralle tai -velalle on määrätty voimassaoloaika, tulee tason 2 syöttötieto olla havainnoitavissa olennaisilta osin rahoitusvaran tai -velan koko voimassaoloaikana.

Tason 2 arvostus perustuu menetelmään, jossa sopimuskohtaiset tulevat kassavirrat mallinnetaan niin sanottujen forward-käyrien avulla ja lopuksi kassavirrat diskontataan valuutta- ja korkoperustekohtaisilla diskonttokäyrillä. Optioita sisältävien sopimuksien hinnoittelussa käytetään lisäksi markkinoilla yleisesti käytössä olevia korko- ja optiohinnoittelumalleja. Näissä arvostusmenetelmissä käytetään markkinoilta havainnoitavissa olevia syöttötietoja. Tason 2 rahoitusinstrumentit koostuvat pääosin OTC-johdannaisista, yhtiön omista liikkeeseenlaskuista sekä antolainauksesta.

OTC-johdannaisten käypä arvo määritetään arvostusmalleilla. Diskonttaukseen käytetään markkinoilta todennettavia korkoja. Lisäksi arvostus perustuu muihin syöttötietoihin sopimuksen ominaisuuksista riippuen. Strukturoitujen tuotteiden arvostamisessa käytetään apuna Numerixia (hinnoittelumallikirjasto), jonka mallit vastaavat markkinoilla yleisesti käytössä olevia malleja. OTC-johdannaiset luokitellaan tasolle 2, mikäli mallien kaikki merkittävimmät syöttötiedot ovat todennettavissa toimivilta markkinoilta.

TASO 3

Arvostus on määritelty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja tai tason 2 arvostusmenetelmissä syöttötietoina käytettävää havainnoitavaa markkinadataa. Arvostus sisältää ei-havainnoitavissa olevia syöttötietoja. Ei-havainnoitavissa olevia syöttötietoja käytetään käyvän arvon laskennassa vain siinä määrin kuin relevantteja havainnoitavissa olevia syöttötietoja ei ole saatavilla. Kuntarahoituksen tason 3 syöttötietoja on historiallinen volatiliteetti. Historiallista volatiliteettiä käytetään vain jos implisiittistä volatiliteettiä ei ole saatavilla.

Tason 3 arvostus perustuu menetelmään, jossa sopimuskohtaiset tulevat kassavirrat mallinnetaan niin sanottujen forward-käyrien avulla ja lopuksi kassavirrat diskontataan valuutta- ja korkoperustekohtaisilla diskonttokäyrillä. Optioita sisältävien sopimuksien hinnoittelussa käytetään lisäksi markkinoilla yleisesti käytössä olevia korko- ja optiohinnoittelumalleja. Näissä arvostusmenetelmissä saatetaan käyttää syöttötietoja, jotka eivät ole suoraan havainnoitavissa markkinoilta ja ei-todennettavissa olevilla tekijöillä voi olla merkittävä vaikutus käypään arvoon. Tason 3 rahoitusinstrumentit koostuvat pääosin osakesidonnaisista OTC-johdannaisista sekä yhtiön omista liikkeeseenlaskuista erotetuista kytketyistä johdannaisista.

Kaikissa arvostusmalleissa hyödynnetään markkinasyöttötietoja, kuten korkoja, volatiliteetteja ja korrelaatioita. Osa syöttötiedoista on todennettavissa, kun taas osa ei ole todennettavissa. Kaikkien päävaluuttojen korot ovat todennettavissa, kuten myös korot, volatiliteetit ja korrelaation tiettyyn ajanhetkeen saakka. Jos ei-todennettavissa olevien parametrien vaikutus arvostukseen on merkittävä, instrumentti luokitellaan käyvän arvon hierarkian tasolle 3.

SIIRROT KÄYVÄN ARVON HIERARKIAN TASOJEN VÄLILLÄ

Tilikausien 2017 ja 2016 aikana ei ole tapahtunut siirtoja tasojen 1 ja 2 välillä.

Tilikaudella 2017 siirrettiin rahoitusvaroja tasolta 2 tasolle 3 johtuen arvostuksessa käytettävien syöttötietojen muutoksesta. Siirrot on esitetty 31.12.2017 käyvin arvoin.

	Johdannaissaamiset	Johdannaisvelat	Saamistodistukset	Yhteensä
	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvarat	
2017 (1 000 €)				
1.1.2017	67 453	-67 453	-	0
Arvonmuutos tuloslaskelmassa	-9 465	9 465	-	0
Ostot	22 188	-22 188	-	0
Myynnit	-41 480	41 480	-	0
Siirrot tasolle 3	-	-	4 878	4 878
Siirrot pois tasolta 3	-	-	-	-
31.12.2017	38 696	-38 696	4 878	4 878

Tilikaudella 2016 ei ole siirretty rahoitusvaroja tai -velkoja tasolle 3. Arvostuksessa käytettävien syöttötietojen muutoksesta johtuen tasolta 3 tasolle 2 siirrettiin vuoden 2016 aikana johdannaisia sekä varainhankinnasta erotettuja kytkettyjä johdannaisia, siirrot on esitetty 31.12.2015 käyvin arvoin.

	Johdannaissaamiset	Johdannaisvelat	Yhteensä
	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	
2016 (1 000 €)			
1.1.2016	121 720	-121 720	0
Arvonmuutos tuloslaskelmassa	-13 078	13 078	0
Ostot	18 843	-18 843	0
Myynnit	-32 510	32 510	0
Siirrot tasolle 3	-	-	-
Siirrot pois tasolta 3	-27 521	27 521	0
31.12.2016	67 454	-67 454	0

Ei-havainnoitavien syöttötietojen herkkyyshanalyysi

Ei-havainnoitavia syöttötietoja ovat osake- ja indeksivolatiliteetit, joille ei ole saatavissa noteerauksia likvideiltä optio-markkinoilta. Ei-havainnoitaville parametreille on laskettu vaihteluvälit perustuen historiallisiin markkinanoteerauksiin vuosilta 2014-2017. Syöttötietojen vaihteluvälin perusteella on arvioitu sopimusten markkina-arvoja korkean volatiliteetin ja alhaisen volatiliteetin skenaarioissa. Alhaisen volatiliteetin skenaariossa johdannaissopimusten käypä arvo nousee 40,4 miljoonaa euroa (2016: 47,2 miljoonaa euroa) ja vastaavasti velkainstrumenttien kytketyn johdannaisen käypä arvo laskee 40,4 miljoonaa euroa (2016: 47,2 miljoonaa euroa). Korkean volatiliteetin skenaariossa johdannaissopimusten käypä arvo laskee 24,7 miljoonaa euroa (2016: 33,8 miljoonaa euroa) ja vastaavasti velkainstrumenttien kytketyn johdannaisen käypä arvo nousee 24,7 miljoonaa euroa (2016: 33,8 miljoonaa euroa).

LIITE 23. OMAN PÄÄOMAN ERÄT

31.12.2017 (1 000 €)	Osakepääoma	Vararahasto	Käyvän arvon rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Kertyneet voittovarot	Yhteensä
Kirjanpitoarvo tilikauden alussa 1.1.2017	43 008	277	19 519	40 743	61 496	165 043
+ lisäykset	-	-	9 425	-	33 960	43 385
- vähennykset	-	-	-	-	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	43 008	277	28 944	40 743	95 457	208 428

31.12.2016 (1 000 €)	Osakepääoma	Vararahasto	Käyvän arvon rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Kertyneet voittovarot	Yhteensä
Kirjanpitoarvo tilikauden alussa 1.1.2016	43 008	277	11 354	40 743	54 688	150 070
+ lisäykset	-	-	8 165	-	6 808	14 973
- vähennykset	-	-	-	-	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	43 008	277	19 519	40 743	61 496	165 043

LIITE 24. OSAKEPÄÄOMA

Kuntarahoitus Oyj:llä on kaksi osakesarjaa A ja B, jotka eivät kuitenkaan eroa toisistaan äänivallan tai voitonjaon osalta, vaan kumpikin osake oikeuttaa yhteen ääneen. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa. Osakkeiden hankintaa on rajoitettu yhtiöjärjestyksen suostumus- ja lunastuslausekkein. Vuoden 2017 lopussa yhtiön maksettu ja kaupparekisteriin merkitty osakepääoma oli 43 008 tuhatta euroa. Yhtiön osakkeiden lukumäärä on 39 063 798, josta A-sarjan osakkeita 26 331 646 kappaletta ja B-sarjan osakkeita 12 732 152 kappaletta.

LIITE 25. SUURIMMAT OSAKKEENOMISTAJAT

Kymmenen äänivallaltaan suurinta osakkeenomistajaa sekä heidän omistamiensa osakkeiden lukumäärä ja niiden osuus luottolaitoksen kaikista osakkeista ja kaikkien osakkeiden äänimäärästä sekä osakkeenomistajien yhteenlaskettu lukumäärä:

31.12.2017	kpl	%-osuus
1. Keva	11 975 550	30,66 %
2. Suomen valtio	6 250 000	16,00 %
3. Helsingin kaupunki	4 066 525	10,41 %
4. Espoon kaupunki	1 547 884	3,96 %
5. VAV Asunnot Oy (Vantaan kaupunki)	963 048	2,47 %
6. Tampereen kaupunki	919 027	2,35 %
7. Oulun kaupunki	903 125	2,31 %
8. Turun kaupunki	615 681	1,58 %
9. Kuopion kaupunki	592 028	1,52 %
10. Lahden kaupunki	537 926	1,38 %

Osakkeenomistajia on yhteensä 278 (2016: 278).

Taulukossa esitetyt osakemäärät eivät sisällä näiden osakkeenomistajien konserniyhtiöiden mahdollisesti omistamia osakkeita.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Yhtiö ei ole yhdistellyt tuloslaskelman eriä VMA:n päätöksen 2. luvun 14 §:n 4 momentin perusteella.

LIITE 26. KORKOTUOTOT JA -KULUT

2017 (1 000 €)	Korkotuotot	Korkokulut	Netto
Varat			
Saamisista luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	352	-12 476	-12 124
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	200 931	-	200 931
Saamistodistuksista	26 556	-1 996	24 561
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-118 942	-	-118 942
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset	70 761	-30 494	40 268
Muut korkotuotot	2 190	-	2 190
Korot varoista	181 849	-44 965	136 884
Velat			
Veloista luottolaitoksille	6 407	-75 581	-69 174
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	-	-21 574	-21 574
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	0	-345 955	-345 954
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-	525 996	525 996
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-16 240	-16 240
Muut korkokulut	-	-733	-733
Korot veloista	6 407	65 913	72 320
Yhteensä	188 256	20 948	209 204

Finanssivalvonnan antaman määräyksen ja ohjeen 2/2016 Rahoitussektorin kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus kohtaa 99 ja 104 noudattaen varoista syntyvät negatiiviset korkotuotot on esitetty korkokuluina sekä veloista syntyvät positiiviset korkokulut korkotuottoina.

Korkokulut saamisista luottolaitoksilta koostuu keskuspankkitalletuksista ja vakuustalletuksista maksetuista koroista. Korkokulut saamistodistuksista muodostuu sijoitustodistusten koroista. Korkotuottoja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat saamia yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä saamistodistuksia. Korkotuotot veloista luottolaitoksille koostuu vakuustalletuksista saaduista koroista.

Korkokuluja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat velkoja luottolaitoksille, velkoja yleisölle ja julkisyhteisöille ja yleiseen liikkeeseen laskettuja velkakirjoja.

2016 (1 000 €)	Korkotuotot	Korkokulut	Netto
Varat			
Saamisista luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	40	-9 838	-9 798
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	210 737	-	210 737
Saamistodistuksista	9 586	-1 092	8 494
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-99 302	-	-99 302
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset	50 131	-28 411	21 719
Muut korkotuotot	1 046	0	1 046
Korot varoista	172 238	-39 341	132 897
Velat			
Veloista luottolaitoksille	5 935	-56 571	-50 636
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	-	-18 185	-18 185
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	33	-442 773	-442 739
Suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset	-	583 243	583 243
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-16 833	-16 833
Muut korkokulut	-	-188	-188
Korot veloista	5 968	48 693	54 661
Yhteensä	178 206	9 352	187 558

Finanssivalvonnan antaman määräyksen ja ohjeen 2/2016 Rahoitussektorin kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus kohtaa 99 ja 104 noudattaen varoista syntyvät negatiiviset korkotuotot on esitetty korkokuluina sekä veloista syntyvät positiiviset korkokulut korkotuottoina.

Korkokulut saamisista luottolaitoksilta koostuu keskuspankkitalletuksista ja vakuustalletuksista maksetuista koroista. Korkokulut saamistodistuksista muodostuu sijoitustodistusten koroista. Korkotuottoja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat saamia yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä saamistodistuksia. Korkotuotot veloista luottolaitoksille koostuu vakuustalletuksista saaduista koroista.

Korkokuluja oikaisevana eränä esitetyt suojauslaskennassa olevat johdannaissopimukset suojaavat velkoja luottolaitoksille, velkoja yleisölle ja julkisyhteisöille ja yleiseen liikkeeseen laskettuja velkakirjoja.

LIITE 27. LEASINGTOIMINNAN NETTOTUOTOT

(1 000 €)	2017	2016
Vuokratuotot	33 569	27 239
Leasingomaisuuden suunnitelman mukaiset poistot	-30 466	-24 945
Palkkiotuotot	0	3
Yhteensä	3 104	2 297

LIITE 28. TUOTOT OMAN PÄÄOMAN EHTOISISTA SIOITUKSISTA

(1 000 €)	2017	2016
Samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut osinkotuotot	-	63
Yhteensä	-	63

LIITE 29. PALKKIOTUOTOT JA -KULUT

PALKKIOTUOTOT (1 000 €)	2017	2016
Muu toiminta	758	601
Yhteensä	758	601

PALKKIOKULUT (1 000 €)	2017	2016
Maksetut toimitusmaksut	206	202
Muut	3 861	3 822
Yhteensä	4 067	4 023

Erä Muut sisältää mm. maksetut takauspalkkiot, säilytyspalkkiot ja ohjelmien päivityskulut.

LIITE 30. ARVOPAPERIKAUPAN JA VALUUTTATOIMINNAN NETTOTUOTOT

2017 (1 000 €)	Myyntivoitot ja -tappiot (netto)	Käyvän arvon muutokset	Yhteensä
Johdannaissopimuksista	117	8 145	8 261
Käyvän arvon optiolla kirjatuiista eristä	-	170	170
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	117	8 315	8 432
Valuuttatoiminnan nettotuotot	-2 210	-26	-2 236
Yhteensä	-2 093	8 289	6 196

2016 (1 000 €)	Myyntivoitot ja -tappiot (netto)	Käyvän arvon muutokset	Yhteensä
Johdannaissopimuksista	-13	858	845
Käyvän arvon optiolla kirjatuiista eristä	-2 293	-711	-3 004
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	-2 306	147	-2 159
Valuuttatoiminnan nettotuotot	-16	415	400
Yhteensä	-2 322	562	-1 759

LIITE 31. MYYTÄVISSÄ OLEVIENT RAHOITUSVAROJEN NETTOTUOTOT

(1 000 €)	2017	2016
Tuotot rahasto-osuuksista	62	94
Rahoitusvarojen luovutuksista	569	-661
Siirroista käyvän arvon rahastosta	-137	99
Yhteensä	494	-468

LIITE 32. SUOJAUSLASKENNAN NETTOTULOS

(1 000 €)	2017	2016
Suojausinstrumenttien nettotulos	-187 503	247 588
Suojauskohteiden nettotulos	190 158	-245 001
Yhteensä	2 655	2 587

LIITE 33. LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

(1 000 €)	2017	2016
Muut luottolaitoksen varsinaisesta toiminnasta johtuvat tuotot	196	185
Yhteensä	196	185

LIITE 34. LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

(1 000 €)	2017	2016
Viranomaismaksut		
Vakausmaksu	3 756	2 613
Muut hallinto- ja valvontamaksut	1 844	1 212
Vuokrakulut	1 908	1 865
Muut luottolaitoksen varsinaisesta toiminnasta johtuvat kulut	6 836	4 432
Yhteensä	14 344	10 122

LIITE 35. POISTOT JA ARVONALENTUMISET AINEELLISISTA JA AINEETOMISTA HYÖDYKKEISTÄ

Erä muodostuu suunnitelman mukaisista poistoista.

LIITE 36. ARVONALENTUMISTAPPIOT LUOTOISTA JA MUISTA SITOUKSIKSI

Vuonna 2017 Kuntarahoitus on kirjannut 1 366 tuhannen arvonalentumistappion Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöltä. Yhtiöllä on arvonalentumistappiota vastaava takaussaaminen, joka on kirjattu tase-erään Muut varat ja esitetty arvonalentumistappion vähennyksenä. Arvonalentumistappio ja sitä vastaava takaussaaminen on esitetty tuloslaskelman rivillä Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista.

Vertailuvuonna 2016 ei ole kirjattu arvonalentumistappiota luotoista ja muista sitoumuksista.

2017 (1 000 €)	Sopimuskohtaiset arvonalentumistappiot, brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjatut
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöltä	1 366	-1 366	0
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista yhteensä	1 366	-1 366	0

2016 (1 000 €)	Sopimuskohtaiset arvonalentumistappiot, brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjatut
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöltä	-	-	-
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista yhteensä	-	-	-

LIITE 37. ARVONALENTUMISTAPPIOT MUISTA RAHOITUSVAROISTA

Kuntarahoitus ei ole kirjannut muista rahoitusvaroista arvonalentumistappioita tai niiden peruutuksia vuonna 2017 tai vertailuvuonna 2016.

LIITE 38. LIIKETOIMINTA-ALUEITA JA MAANTIETEELLISIÄ MARKKINA-ALUEITA KOSKEVAT TIEDOT

Kuntarahoitus Oyj:n toimialana on luottolaitostoiminta ja luotonannon markkina-alueena on Suomi.

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

LIITE 39. ANNETUT VAKUUDET

OMASTA VELASTA ANNETUT PANTIT (1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Velat luottolaitoksille	3 902 480	5 362 317
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	646 558	872 919
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	26 303 961	24 584 169
Yhteensä	30 853 000	30 819 405

Annetut vakuudet on esitetty tasearvoilla tilikauden lopussa.

VASTUUT JA VAKUUDET (1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Pantatut velkakirjat keskuspankille	2 476 968	2 284 380
Pantatut velkakirjat Kuntien takauskeskukselle	18 581 280	18 364 852
Yhteensä	21 058 248	20 649 231

LIITE 40. ELÄKEVASTUUT

Eläketurva on hoidettu ulkopuolisen eläkevakuutusyhtiön kautta.

LIITE 41. LEASING- JA MUUT VUOKRAVASTUUT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Yhden vuoden kuluessa erääntyvät	1 246	1 425
Yli vuoden enintään viiden vuoden kuluessa erääntyvät	740	2 205
Yli viiden vuoden kuluessa erääntyvät	-	-
Yhteensä	1 986	3 630

LIITE 42. TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Luottolupaukset	2 270 346	1 883 319
Yhteensä	2 270 346	1 883 319

Henkilöstöä ja johtoa koskevat liitetiedot

LIITE 43. HENKILÖSTÖ

	2017		2016	
	Keskimäärin	Tilikauden lopussa	Keskimäärin	Tilikauden lopussa
Vakituinen kokoaikainen henkilöstö	95	108	82	84
Vakituinen osa-aikainen henkilöstö	2	4	2	2
Määräaikainen henkilöstö	9	7	5	4
Yhteensä	106	119	89	90

Johdon työsuhde-etuudet

Toimitusjohtajalle, varatoimitusjohtajalle ja muille johtoryhmän jäsenille maksetut ennakonpidätyksen alaiset palkat ja palkkiot:

	2017	2016
PALKAT JA PALKKIOT (1 000 €)		
Toimitusjohtaja	426	489
Varatoimitusjohtaja	360	388
Johtoryhmän muut jäsenet yhteensä	936	1 043
Yhteensä	1 722	1 920

Hallituksen palkkiot

Hallituksen jäsenille maksetaan yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti vuosipalkkio ja kokouspalkkiot. Hallituksen puheenjohtajan palkkio on 30 000 euroa, varapuheenjohtajan vuosipalkkio 18 000 euroa ja jäsenen vuosipalkkio 15 000 euroa. Kokouspalkkio hallituksen ja valiokuntien kokouksista on puheenjohtajille 800 euroa kokousta kohden ja jäsenille 500 euroa kokousta kohden. Lisäksi kokouspalkkio maksetaan valvovien viranomaisten edellyttämistä tapaamisista.

	2017	2016
PALKAT JA PALKKIOT (1 000 €) HALLITUKSEN JÄSENET		
Helena Walldén, hallituksen puheenjohtaja 22.3.2106 alkaen	65	22
Eva Liljebloom, hallituksen puheenjohtaja 22.3.2106 asti	-	24
Tapani Hellstén, hallituksen varapuheenjohtaja	37	23
Fredrik Forssell	36	27
Minna Helppi, jäsen 23.3.2017 alkaen	21	-
Teppo Koivisto	38	26
Jari Koskinen, jäsen 23.3.2017 alkaen	20	-
Sirpa Louhevirta, jäsen 23.3.2017 asti	13	25
Vivi Marttila, jäsen 22.3.2016 alkaen	32	13
Tuula Saxholm	35	26
Asta Tolonen, jäsen 22.3.2016 asti	-	12
Juha Yli-Rajala, jäsen 23.3.2017 asti	13	26
Yhteensä	310	221

Vuoden 2017 aikana hallituksen palkkioiden maksuaikataulua on muutettu. Lisäksi hallituksella on ollut edellisvuotta enemmän kokouksia vuonna 2017, ja nämä yhdessä näkyivät palkkioiden määrän kasvuna.

Lähipiiriliiketoimet

LIITE 44. LÄHIPIIRIIN KUULUVILTA OLEVAT LAINA- JA RAHOITUSSAAMISET SEKÄ MUUT VASTUUT

Kuntarahoituksella ei ole luottolaitostoiminnasta annetun lain 140 §:n 2 momentin mukaisia laina- tai rahoitussaamisia tai muita vastuuta lähipiiriltä.

Omistukset muissa yrityksissä

LIITE 45. OMISTUKSET MUISSA YRITYKSISSÄ

(1 000 €)	2017		2016	
	Osuus kaikista osakkeista (%)	Kirjanpitoarvo	Osuus kaikista osakkeista (%)	Kirjanpitoarvo
Tytäryritykset				
Rahoituksen Neuvontapalvelut Inspira Oy	100	612	64,4	112
Yhteensä	100	612	64,4	112

Kuntarahoitus on tilinpäätöshetkellä käsitellyt tytäryhtiönsä Rahoituksen neuvontapalvelut Inspira Oy:n 100 %:na omistuksena osakassopimuksen ehtojen mukaisesti. Tytäryhtiö Inspiran vähemmistöosakkeenomistajien omistamien osakkeiden lunastus on saatettu loppuun alkuvuoden 2018 aikana. Lunastukseen liittyvä velvoite on huomioitu tilinpäätöshetkellä. Lunastus liittyy vuonna 2017 päättyneeseen Inspiran osakassopimukseen.

Muut liitetiedot

LIITE 46. TILINTARKASTUSYHTEISÖLLE MAKSETUT TILINTARKASTUS- JA MUUT PALKKIOT

(1 000 €)	2017	2016
Tilintarkastus	232	179
Veroneuvonta	5	15
Muut palvelut	131	204
Yhteensä	368	397

Summat eivät sisällä arvonlisäveroa.

Vakavaraisuus

Liitteissä 47-50 on esitetty kooste EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 (CRR) mukaiset tiedot vakavaraisuudesta. Täydelliset Pilari III vakavaraisuustiedot on tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisessä Pilari III -raportissa, joka on saatavilla yhtiön internet-sivuilla englanninkielellä.

LIITE 47. OMAT VARAT

(1 000 €)	31.12.2017	31.12.2016
Osakepääoma	43 008	43 008
Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	40 743	40 743
Kertyneet voittovarot	95 457	61 496
Käyvän arvon rahasto, siirtymäsäännös alkaen 1.1.2015	28 944	19 519
Muut rahastot	773 631	662 099
Suunniteltu osingonjako	-6 250	-
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	975 532	826 865
Aineettomat hyödykkeet	-10 330	-6 881
Omiin varoihin sovellettavista suodattimista johtuvat ydinpääoman mukautukset	-20 544	-43 985
Ydinpääoma (CET1)	944 658	776 000
Muihin ensisijaisiin omiin varoihin luettavat instrumentit	347 916	347 426
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	347 916	347 426
Ensisijainen pääoma (T1)	1 292 574	1 123 426
Toissijainen pääoma (T2)	-	-
Omat varat yhteensä	1 292 574	1 123 426

EU:n vakavaraisuusasetuksen ja Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet 25/2013 perusteella käypään arvoon arvostettujen varojen realisoitumattomat voitot (käyvän arvon rahasto) on sisällytetty ydinpääomaan (ajalla 1.1.2015-31.12.2017). Ydinpääomaan on sisällytetty tilikauden voitto, joka on ollut tilintarkastuksen kohteena, ja näin ollen tilikauden voitto voidaan lukea ydinpääomaan Euroopan keskuspankin myöntämän vakavaraisuusasetuksen mukaisen luvan perusteella. Omiin varoihin sovellettavista suodattimista johtuvat ydinpääoman mukautukset koostuvat Kuntarahoituksen omasta luottoriskikorjauksesta (DVA) sekä muista arvonkaisuista (PVA, AVA). Lisäksi ydinpääomasta on vähennetty suunniteltu voitonjako.

Ensisijaisessa lisäpääomassa on 1.10.2015 liikkeeseen laskettu 350 miljoonan euron AT1-pääomalaina. Tarkempi kuvaus pääomalainasta on emoyhtiön liitteessä 17. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla sekä tästä toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä erillisenä julkaistavassa Pilari III -raportissa, joka on saatavilla yhtiön internetsivuilla englanniksi.

LIITE 48. VAKAVARAIKUUDEN TUNNUSLUVUT

	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	55,71	46,35
Ensisijainen pääoma (T1) suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	76,22	67,11
Omat varat yhteensä suhteessa riskipainotettuihin eriin, %	76,22	67,11

LIITE 49. OMIEN VAROJEN VÄHIMMÄISVAATIMUS

Luottoriskin vakavaraisuusvaateen laskentaan on käytetty luottoriskin standardimenetelmää. Markkinariskin vakavaraisuuslaskennassa huomioidaan vain valuuttariskit, koska konsernilla ei ole kaupankäyntivarastoa eikä osake- ja hyödykepositioita. Koska valuuttariskiltä suojaudutaan vaihtamalla johdannaissopimuksilla kaikki valuuttamääräinen varainhankinta ja sijoitukset euromääräiseksi, on yhtiön valuuttapositio hyvin pieni. Operatiivisten riskien vakavaraisuusvaade lasketaan käyttämällä perusmenetelmää.

(1 000 €)	31.12.2017		31.12.2016	
	Pääomavaade	Riskipainotetut saamiset	Pääomavaade	Riskipainotetut saamiset
Luotto- ja vastapuoliriski, standardimenetelmä	108 170	1 352 121	107 749	1 346 863
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	302	3 780	778	9 725
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	332	4 153	379	4 735
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta	4 742	59 271	4 275	53 435
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	953	11 914	965	12 068
Saamiset laitoksilta	81 824	1 022 805	79 933	999 157
Katetut joukkolainat	19 063	238 284	20 303	253 793
Arvopaperistetut erät	104	1 296	423	5 284
Sijoitusrahastosijoitukset	103	1 286	107	1 331
Muut erät	747	9 333	587	7 334
Markkinariski	1 075	13 436	794	9 930
Vastuun arvonokaisuriski (CVA VaR), standardimenetelmä	979	12 233	1 304	16 299
Operatiivinen riski, perusmenetelmä	25 441	318 019	24 083	301 035
Yhteensä	135 665	1 695 809	133 930	1 674 128

Vastapuoliriskin omien varojen vaade on 2 995 tuhatta euroa (2016: 4 826 tuhatta euroa).

LIITE 50. VASTUIDEN MÄÄRÄ VASTUURYHMITÄIN

31.12.2017 (1 000 €) VASTUURYHMÄ	Tase-erät	Taseen ulkopuoliset erät	Johdannaiset	Vastuiden kokonais- määrä	Riski- painotetut saamiset
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	4 004 347	-	-	4 004 347	3 780
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	9 578 898	873 521	160 014	10 612 433	4 153
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta	281 233	-	-	281 233	59 271
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	232 631	-	-	232 631	11 914
Saamiset kansainvälisiltä organisaatioilta	73 917	-	-	73 917	0
Saamiset laitoksilta	4 160 887	-	590 101	4 750 988	1 022 805
Saamiset yrityksiltä	5 086 565	274 461	-	5 361 025	0
Kiinteistövakuudelliset saamiset	7 733 922	1 122 364	-	8 856 257	0
Maksukyvottomyystilassa olevat	450	-	-	450	0
Katetut joukkolainat	1 938 881	-	-	1 938 881	238 284
Arvopaperistetut erät	6 478	-	-	6 478	1 296
Sijoitusrahastosijoitukset	9 635	-	-	9 635	1 286
Muut erät	79 838	-	-	79 838	9 333
Yhteensä	33 187 681	2 270 346	750 115	36 208 143	1 352 121

31.12.2016 (1 000 €) VASTUURYHMÄ	Tase-erät	Taseen ulkopuoliset erät	Johdannaiset	Vastuiden kokonais- määrä	Riski- painotetut saamiset
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	1 564 884	-	-	1 564 884	9 725
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	10 126 880	716 850	223 150	11 066 880	4 735
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta	267 177	-	-	267 177	53 435
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	256 452	-	-	256 452	12 068
Saamiset kansainvälisiltä organisaatioilta	133 691	-	-	133 691	0
Saamiset laitoksilta	3 670 300	-	741 487	4 411 787	999 157
Saamiset yrityksiltä	4 832 744	337 577	-	5 170 321	0
Kiinteistövakuudelliset saamiset	7 208 747	828 892	-	8 037 639	0
Katetut joukkolainat	2 055 196	-	-	2 055 196	253 793
Arvopaperistetut erät	26 419	-	-	26 419	5 284
Sijoitusrahastosijoitukset	9 668	-	-	9 668	1 331
Muut erät	92 046	-	-	92 046	7 334
Yhteensä	30 244 204	1 883 319	964 637	33 092 159	1 346 863

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset

Helsingissä 14. helmikuuta 2018

KUNTARAOHITUS OYJ

Helena Walldén
hallituksen puheenjohtaja

Tapani Hellstén
hallituksen varapuheenjohtaja

Fredrik Forssell
hallituksen jäsen

Minna Helppi
hallituksen jäsen

Teppo Koivisto
hallituksen jäsen

Jari Koskinen
hallituksen jäsen

Vivi Marttila
hallituksen jäsen

Tuula Saxholm
hallituksen jäsen

Esa Kallio
vt. toimitusjohtaja

Tilintarkastusmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.
Helsingissä 14. helmikuuta 2018
KPMG Oy Ab

Marcus Tötterman
KHT

Tilintarkastuskertomus

Kuntarahoitus Oyj:n yhtiökokoukselle

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Kuntarahoitus Oyj:n (y-tunnus 1701683-4) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2017. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista, sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti,
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntomme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäräportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*.

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emoyhtiölle ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedossa 46.

Käsityksemme mukaan olemme hankineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olenaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olenaisuus. Olenaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olenaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessa sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan

mukaiset merkittävät olennaisen virheellisuuden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän on sisällytetty arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT	KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA
<p>Käypään arvoon arvostettujen rahoitusvarojen ja -velkojen arvostus (Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet s. 23–27 ja konsernitilinpäätöksen liitteet 4, 5, 12 ja 34 sekä emoyhtiön tilinpäätöksen liitteet 4, 7, 21 ja 22)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – Käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien (jäljempänä ”sijoitukset”) arvostamisen oikeellisuuden arviointi on ollut tarkastuksemme painopistealue, koska sijoitusten arvostamiseen liittyy osittain johdon harkintaan perustuvia ratkaisuja. Lisäksi Kuntarahoitus soveltaa sijoitusten arvostamiseen arvostusmalleja silloin, kun noteerauksia tai hintatietoja ei suoraan ole ollut saatavilla toimivilta markkinoilta. – Sijoitusten osuus konsernitaseen varoista ja veloista on merkittävä, minkä johdosta niiden arvostus on määritelty tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi. 	<p>Olemme suorittaneet muun muassa seuraavat tarkastustoimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Olemme testanneet sijoitusten arvostusprosessin oikeellisuuteen liittyviä keskeisiä sisäisiä kontrolleja. Olemme myös arvioineet Kuntarahoituksen käyttämiä arvostuskäytäntöjä ja -prosesseja sekä käypien arvojen määrittämisessä sovellettuja menetelmiä, syöttötietoja, oletuksia ja toimintatapoja. – Olemme testanneet sijoitusten arvostuksen oikeellisuutta pistokokein sekä arvioineet arvostusmalleissa käytettyjä syöttötietoja otannalla vertaamalla niitä tilinpäätöspäivän markkinainformaatioon. – Olemme lisäksi arvioineet sijoituksia koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.
<p>Suojauslaskenta (Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet s. 27–28 ja konsernitilinpäätöksen liitteet 4, 5, 12 ja 36 sekä emoyhtiön tilinpäätöksen liitteet 7 ja 32)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – Kuntarahoitus soveltaa suojauslaskentaa pienentääkseen kirjanpidollista epäsymmetriaa rahoitusvarojen ja -velkojen sekä antolainauksen ja varainhankinnan markkinariskeiltä suojaavien johdannaissovimusten välillä. 	<p>Olemme suorittaneet muun muassa seuraavat tarkastustoimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Olemme arvioineet sovellettujen suojauslaskentakäytäntöjen yhdenmukaisuutta suhteessa kyseisiin tilinpäätösstandardeihin sekä

- Suojauslaskennan soveltamisen seurauksena konsernitaseen suojauslaskennan piirissä olevien rahoitusvarojen ja -velkojen tasearvoihin sisältyy suojattuihin riskeihin liittyvää realisoitumatonta käyvän arvon muutosta.
  - Suojauslaskentaprosessiin sisältyy monimuotoisia laskentavaiheita. Suojauslaskennan vaikutukset konsernitilinpäätökseen ovat merkittäviä, mistä johtuen suojauslaskenta on tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka.
- suojauslaskentaa koskevien liitetietojen riittävyyttä tilinpäätöksessä.
  - Olemme myös arvioineet Kuntarahoituksen laskentatietojen käsittelyn toimivuutta.
  - Lisäksi olemme arvioineet Kuntarahoituksen soveltaman suojauslaskennan tehokkuuden testaustoimenpiteitä.

Tietojärjestelmäympäristö ja talousraportoinnin kontrollit

- Kuntarahoituksen käytössä olevilla taloudellisen raportoinnin prosessiin liittyvillä tietojärjestelmillä ja niitä koskevilla sisäisillä kontrolleilla on suuri merkitys tietojen hallinnassa ja käsittelyssä.
  - Tietojen käsittelyyn liittyy operatiivisia riskejä, jotka koskevat tietojen eheyttä, tietoturvaa, järjestelmien automatisoituja laskentasääntöjä sekä manuaalisten kontrollien toimivuutta.
  - Tilikauden 2017 aikana Kuntarahoitus on toteuttanut uudistuksia sijoitusinstrumenttien hallintaan liittyvässä tietojärjestelmäympäristössä.
  - Sijoitusinstrumenttien hallinta ja käsittely tietojärjestelmäympäristössä on ollut tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka.
- Olemme suorittaneet muun muassa seuraavat tarkastustoimenpiteet:
  - Olemme arvioineet tietovirtojen eheyttä ja tiedonsiirtojen toimivuutta.
  - Olemme myös arvioineet ja testanneet taloudellisen raportoinnin kannalta tärkeimpien tietojärjestelmien keskeisimpiä sisäisiä kontrolleja.
  - Olemme arvioineet automatisoitujen laskentasääntöjen toimivuutta ja testanneet niitä koskevien sisäisten kontrollien tehokkuutta.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aiheutta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuviissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koituva yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Tilintarkastusyhteisö KPMG OY AB on toiminut yhtiökokouksen valitsemana tilintarkastajana vuodesta 2001 alkaen yhtäjaksoisesti 17 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen ja vuosikertomukseen sisältyvän informaation, mutta se ei sisällä tilinpäätöstä eikä sitä koskevaa tilintarkastuskertomustamme. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttöömmme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamispäivää, ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttöömmme kyseisen päivän jälkeen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme ennen tilintarkastuskertomuksen antamispäivää käyttöömmme saamaamme muuhun informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys voitonjakokelpoisten varojen käsittelystä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle ja toimitusjohtajan sijaiselle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä 14. helmikuuta 2018

KPMG OY AB

Marcus Tötterman
KHT

Jaakonkatu 3 A, PL 744
00101 Helsinki
puh. (09) 6803 5666
www.kuntarahoitus.fi
etunimi.sukunimi@kuntarahoitus.fi